

Lausuntoyhteenveto

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

8.1.2025

Sisällysluettelo

1. Lausuntoyhteenveto	3
1.1 Johdanto	3
1.2 Lausunnot pääpiirteittäin.....	3
2. Pykäläkohtaiset kannanotot	8
1 § Tavoite.....	8
2 § Soveltamisala	8
3 § Määritelmät	8
4 § Viranomaiset	11
4 a § Viranomaisten valvontatehtävät.....	12
4 b § Kunnan vesihuoltotehtävät.....	15
4 c § Kunnan määräsvallan varmistaminen vesihuollossa	15
4 d § Kunnan etuusto-oikeus	17
4 e § Omaisuuden myynnin rajoitukset vesihuollossa.....	18
5 § Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu	19
5 a § Vesihuollon kehittäminen kunnassa	19
6 § Vesihuollon järjestäminen	21
7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet	22
8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen.....	25
8 a § Toiminta-alueen hyväksymisen edellytykset ja päätöksen sisältö.....	27
8 b § Toiminta-alueen supistaminen ja rauettaminen.....	28
9 § Vesihuollosta huolehtiminen	29
9 a § Vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma.....	30
9 b § Vesihuollon turvaaminen	32
10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon	33
11 § Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen	37
12 § Liittämiskohdat.....	41
14 § Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta	41
15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus	41
15 a § Vesihuoltolaitoksen varautuminen häiriötilanteisiin	42
15 b § Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen	45
16 § Tiedonsaanti ja tiedottamisvelvollisuus.....	47
16 a § Ympäristötietoja sisältävien asiakirjojen julkisuus.....	48
17 § Asiakkaan kiinteistön käyttö	49
17 c § Hulevesiviemäriin liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen.....	49
18 § Maksujen yleiset perusteet.....	50

19 § Maksut	52
20 § Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa.....	53
20 a § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus.....	53
20 b § Tilinpääöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen	54
20 c § Taloustietojen julkistaminen	54
20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä	54
23 § Sopimusehtojen muuttaminen	54
24 § Sopimuksen irtisanominen.....	55
30 § Ukkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishka	56
31 §Vireillepano-oikeus	56
32 § Muutoksenhaku	57
33 § Valitusoikeus	57
34 § Kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia.....	57
35 § Salassapitovelvollisuus	57
35 a § Valvontaviranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus	57
X § Lausunnoissa ehdotetut uudet pykälät.....	59
3. Muu lausuntopalaute.....	59
3.1 Lausunnot hallituksen esityksestä	59
3.2 Muut yleiset lausunnot	61
Liite 1. Lausunnonantajat.....	66

1. Lausuntoyhteenveto

1.1 Johdanto

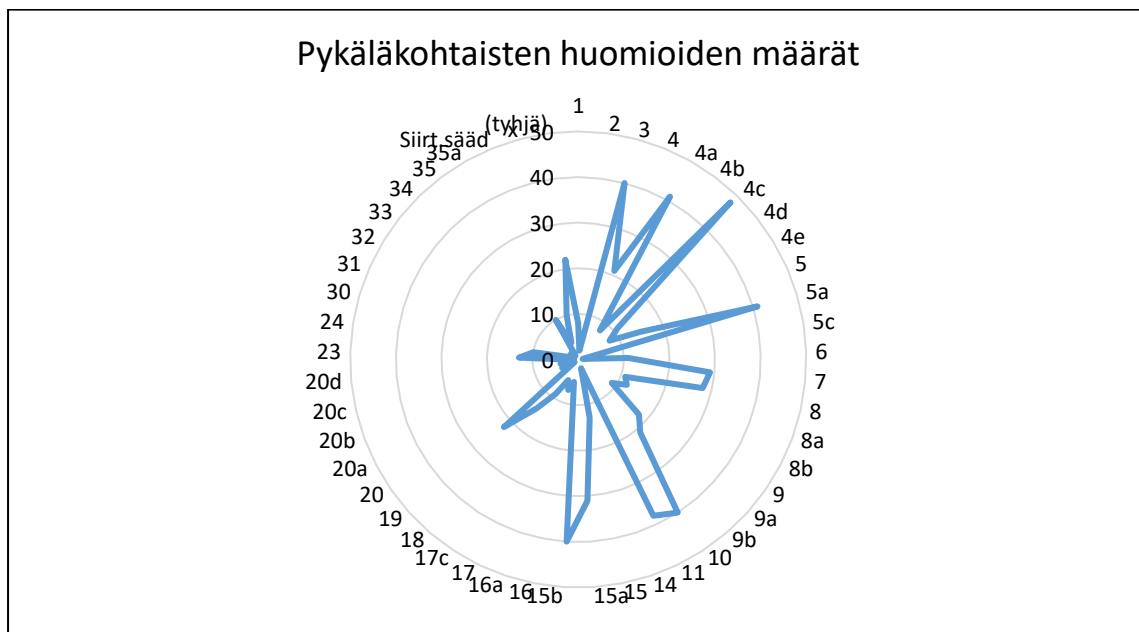
Esityksellä toimeenpannaan Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä. Esitys on osa kansallista vesihuoltouudistusta ja sen tarkoituksena on mahdollistaa uudistuksen ohjelman ja sen mukaisten toimenpidekokonaisuuksien toteuttaminen. Esityksellä on valmisteltu Vesi on meidän - kansalaisaloitteeseen perustuvan eduskunnan päätöksen (EK 26/2021 vp – KAA 2/2020 vp) edellyttämällä tavalla sellainen lainsäädäntö, jolla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

Hallituksen esitysluonnoksen lausuntokierros oli 1.7.- 30.9.2024. Lausuntoja saatiin yhteensä 134 kappaletta. Lausunnot ovat luettavissa kokonaisuudessaan hankeikkunassa osoitteessa <https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM033:00/2022>.

1.2 Lausunnot pääpiirteittäin

Ministeriöiden ja valtion virastojen lausuntoja saatiin yhteensä 22 kappaletta, kuntien ja kunnan eri toimielinten lausuntoja yhteensä 53 kappaletta ja vesihuoltolaitosten lausuntoja yhteensä 20 kappaletta. Yhdistyksiltä ja edunvalvontajärjestöiltä saatiin yhteensä 15 lausuntoa ja muilta organisaatioilta 6 lausuntoa. Yksityishenkilöiltä saatiin yhteensä 15 lausuntoa. Kolme lausunnon antajaa ilmoitti, ettei lausu ehdotuksesta.

Lausuntopyyntöissä pyydettiin kohdistamaan annettava palaute vesihuoltolain pykälään, jonka lisäksi pyydettiin muita huomioita esitykseen. Kuvassa 1 on esitetty lausuntopalaute määrällisesti sen mukaan, mihin pykälään palaute kohdistui.

Kuva 1. Määrällinen lausuntopalaute pykäläkohtaisesti

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää tarkennusta lain tavoitteeseen (1 §) viittauksella terveydensuojelulakiin (763/1994). Vesilaitosyhdistys ehdotti poistettavaksi viittauksen laatutavoitteisiin. Pykälän perusteluihin esitettiin tarkennusehdotuksia.

Vesihuoltolain soveltamisalaa koskien (2 §) puolustusministeriö lausui, että lakia ei tulisi soveltaa puolustusvoimien omiin vesihuoltolaitoksiin.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota määritelmäpykälän (3 §) pykälä- ja perusteluluonnoksen väliseen epäyhdenmukaisuuteen koskien vesihuollon määritelmää.

Lausuntopalautetta saatiin myös kesävesiasiakkaita, omaisuuden määritelmää sekä taajaman määritelmää koskien.

Lain mukaisia viranomaisia ja viranomaisen valvontatehtäviä koskevat pykälät (4 ja 4 a §) saivat runsaasti kriittistä palautetta. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti lausunnossaan huomiota perustuslain 21 §:n edellytykseen siitä, että toimivaltaisen viranomaisen tulee ilmetä laista yksiselitteisesti ja täsmällisesti. Lisäksi toimivallan siirtämisen edellytykset tulisi ilmetä laista. Myös Oikeuskansleri kiinnitti huomiota siihen, että pykäläluonnoksen perusteella valvontaviranomaisten tehtävät jäävät epämääräisiksi. Oikeusministeriö arvioi, että pykälän sanamuodon ja perustelujen perusteella jää edelleen epäselväksi, onko säännöksen tarkoituksena luoda valvontatoimivalta pykälässä säädetyille valvontaviranomaisille vai ainoastaan selkeyttää eri viranomaisten muualla säädetyin valvontatoimivallan jaosta. Muussa lausuntopalautteessa esitettiin osin eriäviä näkökulmia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvontatoimivallasta. Osa lausujista katsoi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi hoitaa suurin osa lain valvontatehtävistä, mutta toisaalta nähtiin myös, että ehdotettu malli korostaisi liikaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten roolia vesihuoltolain valvonnassa.

Kunnan vesihuoltotehtäviä koskeva pykäläluonnos (4 b §) pidettiin lausunnoissa pääosin hyvänä ja selkeyttävänä. Valtiovarainministeriö ja Kuntaliitto eivät pitäneet pykälää tarpeellisena. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota perusteluissa olevaan epä johdonmukaisuuteen koskien vesihuoltolain mukaisista kunnan tehtävistä vastaavaa kunnan viranomaista.

Kunnan määräysvallan varmistamista vesihuollossa koskeva pykäläluonnokseen annettiin (4 c §) runsaasti lausuntopalautetta. Pykäläluonnos sai paljon kannatusta (mm. useampi kunta, vesihuoltolaitos ja GTK). Lausuntopalautteessa esitetty kritiikki kohdistui siihen, että ehdotus mahdollistaisi kunnille vesihuoltolaitostensa vähemmistöomistusosuuden myynnin. Lausunnoissa nostettiin myös esiin huolia koskien tilanteita, joissa pykäläluonnoksessa edellytetty määräysvalta toteutuu useamman kunnan yhteisomistuksella, jolloin käytännössä yksityinen omistaja voi vähemmistöomistusosuudella saada määräysvallan vesihuoltolaitoksesta. Ulkoministeriö lausui, että investointioikeudelliset näkökohdat puuttuvat esityksestä, ja niitä tulisi esityksessä käsitellä. Myös Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota ehdotukseen liittyviin kansainvälisen investoijan investointisuoja koskeviin näkökohtiin. Oikeusministeriö huomioi eräitä teknisiä ja yhtiöoikeudellisia selvennystarpeita esitykseen. Valtiovarainministeriö oli ainoa lausuja, joka esitti, että jatkovalmistelussa tulisi pohtia lausuntoversiota lievemman sääntelyn mahdollisuutta.

Kunnalla säädettävää etuosto-oikeutta koskevaan pykäläluonnokseen (4 d §) nostettiin esiin menettelysäännösten tarkennusta koskevia tarpeita (mm. oikeusministeriö, Korkein hallinto-oikeus ja Kuntaliitto). Valtiovarainministeriö ehdotti etuosto-oikeuden ulottamista kuntien lisäksi myös kuntayhtymiin ja kunnan määräysvallassa oleviin osakeyhtiömuotoisiin vesihuoltolaitoksiin.

Vesihuolto-osuuskunnan omaisuuden myynnin rajoituksia koskevan pykälälunnon (4 e §) osalta Kuntaliitto esitti, että olemassa olevan vesihuolto-osuuskunnan uuteen omaisuuteen kohdistuvat rajoitukset tulisi jatkovalmistelussa poistaa. Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry, Kuntaliitto ja muutama muu lausuja oli huolissaan ehdotetun sääntelyn vaikutuksesta osuuskuntien omaisuuden arvolle ja rahoituksen saamiselle.

Vesihuollon alueellista yleissuunnittelua koskeva pykäläehdotus (5 §) sai paljon kannatusta. Eduskunnan oikeusasiamies ehdotti, että alueellisen yleissuunnittelun sisältöä ja toimintatapoja tulisi myös ohjata, vaikka kyse ei olisikaan normiohjauksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdotti, että myös kunnan terveydensuojeluviranomainen mainittaisiin yleissuunnitteluun osallistuvana tahona.

Myös ehdotus koskien vesihuollon kehittämistä kunnassa (5 a §) sai pääosin kannatusta. Eduskunnan oikeusasiamies huomautti, että kunnalle asetetun yhteistyövelvoitteen asettaminen edellyttää kunnan tekemään yhteistyötä, mutta ei velvoita säännöksessä mainittuja tahoja osallistumaan vesihuoltosuunnitelman laadintaan. Oikeusministeriöltä saatiin tekninen muutosehdotus. Valtiovarainministeriö lausui, että ei kannata ehdotusta, koska se olisi kunnille uusi tehtävä, ja esitti sen poistamista tai muuttamista koskemaan vesihuollon kehittämistä. Valtiovarainministeriön lausunnossa todetaan, että kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset tulee kompensoida rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita.

Vesihuollon järjestämistä koskevaan pykälälunnon (6 §) annetuissa lausunnoissa esitettiin muotoiluehdotuksia koskien kunnan kuulemisvelvollisuutta ja muihin toimenpiteisiin ryhtymistä vesihuollon turvaamiseksi.

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettäviä alueita koskevaan pykälälunnon (7 §) saatu lausuntopalaute koski pääasiassa sitä, miten pykälälunnonksessa mainitut toiminta-alueita määritettäessä huomioon otettavat alueet tulisi tai ei tulisi sisällyttää toiminta-alueen rajaukseen. Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunto koski perusteluiden tarkennustarpeita.

Pykälän 8 § osalta Kuntaliiton mukaan valituskelpoisen hallinnollisen päätöstä ei tulisi edellyttää tilanteessa, joissa toiminta-alueita ei tarvita. Usea kunta lausui, että 10 vuoden välein päivitettävä toiminta-alue voi aiheuttaa lisätyötä mutta ehdotusta kannatettiin tästä huolimatta. Pykälään 8 a § saatiin teknisiä korjausehdotuksia oikeusministeriöltä ja perusteluihin kommentteja korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Pykälä 8 b § sai pääosin kannatusta lausunnoissa.

Pykälään 9 § saatu lausuntopalaute oli teknisiä tarkennuksia, terminologiaan ja perusteluita koskevia kommentteja. Ehdotus vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelmaa (9 a §) sai pääosin positiivista lausuntopalautetta. Eduskunnan oikeusasiamies huomautti, että esityksessä ei ole arvioitu sitä, mitä omaisuudenhallintasuunnitelman (samoin kuin varautumissuunnitelman) sisältövaatimukset ja niiden toteuttaminen erikokoisissa vesilaitoksissa tarkoittaa ja miten näiden suunnitteluasiakirjojen laatu voidaan varmistaa. Valtiovarainministeriön mukaan kunnan organisaatioon kuuluvan vesihuoltolaitoksen osalta epäselväksi jää suunnitelman suhde kunnan ja sen liikelaitoksen kuntalain mukaiseen

talousarvion ja -suunnitelman sisältämään investointi- ja rahoitusosaan. Pykälän 9 b § luonnos jakoi lausunnonantajien näkemyksiä. Eduskunnan oikeusasiamies, Vesilaitosyhdistys ja Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry kannattivat ehdotusta. Kuntaliitto ja useat kunnat toisaalta vastustivat ehdotusta, mikäli se laajentaisi kunnan velvoitetta huolehtia myös niiden kiinteistöjen vesihuollosta, jotka sijaitsevat vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolella.

Pykäläluonnos 10 § on Kuntaliiton lausunnon mukaan yksi tarpeellisimmista tämän lakiuudistuksen tuomista muutoksista. Pykälän liittymää pykälään 11 § sekä siirtymäaikaa kommentoitiin eräissä lausunnoissa.

Pykäläluonnoksen 11 § yhteydessä lausunnonantajat kannattivat mahdollisuutta määrittää käsittelymaksu liittämismaksusta päättämisestä ja samassa yhteydessä esitettiin mahdollisuutta laajentaa maksullisuutta muihin hallintotoimiin. Oikeusministeriön lausunnossa huomioidaan epätarkkuutta sen osalta, miten ja voisiko uudelleentarkastelu tulla vireille kunnan aloitteesta. Lausunnoissa kannetaan myös huolta siitä, että liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö suhtautui lausunnossaan varauksella ehdotukseen kumota vesihuoltolaitoksen velvollisuutta huolehtia talousveden laadusta koskeva pykälä (14 §).

Kuntaliitto arvioi, että pykäläehdotus 15 § verkostotietojen koneluettavuudesta tarvitsee ehdotettua pidemmän siirtymäajan. Oikeusministeriö ehdottaa pykälään 15 a § viranomaisen tiedonsaantioikeutta suunnitellaan tai sen toimittamisesta salassapitosäännösten estämättä. Usean AVIn lausunnossa huomioidaan, että pykälässä tulisi tarkentaa aluehallintouudistuksen myötä aluehallintovirastoon viitattaessa avata se, mitä aluehallintoviraston vastuualuetta tai minkä vastuualueen tehtävään viitataan. Kuntaliitto, Vesilaitosyhdistys ja usea kunta lausuvat, että pykälän vastuu verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa on liian kategorinen ja osin kohtuuton. Tässä ehdotetaan sovellettavan toiselle välttämättömyyspalvelulle eli sähköntoimitukselle sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:n kohdissa 2) ja 3) sekä 28 §:ssä esitettyjä vaatimuksia. Pykälään 15 b § koskevissa lausunnoissa pääsääntöisesti vastustettiin viranomaisten kesken edellytettävää ilmoittamista häiriötilanteista. Oikeusministeriö huomioi pykälämuotoilun, jossa häiriön terminologia on epätarkka. Sisäministeriö lausuu, että myös pelastuslaitoksia ja merkittäviä sammutusvettä tarvitsevia asiakkaita tulisi tiedottaa vesihuollon häiriöistä.

Pykälään 16 § saatiin stilistinen huomio. Pykälän 16 a § pykälän ja perustelujen kesken huomattiin olevan epätarkkuutta.

Pykälän 17 c § yhteydessä Kuntaliitto ja usea kunta lausui, että kunnan tulisi voida periä maksuja vesihuoltolain mukaisten asioiden käsittelystä laajemmin, koskien kaikkea vesihuoltolain mukaista kunnan viranomaistoimintaa.

Ehdotus maksujen yleisistä perusteista 18 § sai pääosin kannatusta. Kilpailu- ja kuluttajaviraston mukaan oikeusvarmuuden takaamiseksi olisi tärkeää, että esityksestä ja sen perusteluista kävisi selkeästi ilmi, milloin sovelletaan vesihuoltolain 18 §:ä ja milloin puolestaan on kyse lain 23 §:n tarkoittamasta sopimusehtojen muutostilanteesta. Lausunnoissa kommentoitiin, että kohtuullisen tuoton määritelmä jää epäselväksi.

Pykälän 19 § ehdotusta maksuista pääosin kannatettiin, mutta myös vastustettiin yhdenvertaiseen kohteluun vedoten. Eduskunnan oikeusasiamies lausuu, että jatkotöissä tulee selvittää maksujen päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyjen muutostarpeet ottaen huomion yhtäältä maksun veronluonteisuus (perusmaksu) ja erityisesti käyttömaksun osalta sen suuruutta sekä oikeellisuutta koskevat oikeusturva- ja valvontatarpeet.

Pykälän 20 § osalta valtiovarainministeriö ehdottaa tarkennusta kirjanpitolain ja kuntalain suhteesta. Vastaava huomio oi myös lausunnossaan koskien pykälään 20 a §. Kuntaliitto kiinnitti huomion pykälän 20 a § muotoiluun ja siihen, ettei tilintarkastajan käyttövelvoite ole mielekäs kaikille laitoksille.

Pykälään 20 c § saatiin teknisiä korjausehdotuksia, sekä ehdotus, että hintatasoa koskevat tiedot tulisi jatkossakin julkaista sekä osana toimintakertomusta, että erikseen.

Pykälän 23 § lausunnoissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston kannattava lausunto poikkeaa Vesilaitosyhdistyksen, Kuntaliiton ja usean vesihuoltolaitoksen ehdotusta vastustavasta lausunnosta.

Pykälää 24 § pääosin kannatettiin, mutta eräät lausujat huomauttivat, että käyttösopimuksen irtisanomista koskevat muutokset tulisi laajentaa koskemaan myös liittymissopimuksen irtisanomista.

Pykäliin 30 §, 32 § ja 34 § saatiin oikeusministeriöltä teknisiä korjausehdotuksia.

Oikeuskansleri kiinnitti huomion pykälään 35 a §, ehdottaen että luonnosta tulisi täsmentää vastaamaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä. Oikeusministeriö ehdottaa, että säännöksen voisi muotoilla yleisemmin ”salassapitosäännösten estämättä”, jolloin sanamuoto kattaisi poikkeamisen myös muualla kuin julkisuuslaissa säädetyistä salassapitovelvoitteesta. Verohallinto kommentoi, että pykälästä tai ainakin hallituksen esityksen perusteluista olisi hyvä käydä ilmi, mitä välttämättömiä tietoja Verohallinnolta on tarkoitus saada.

Oikeusministeriö katsoi lausunnossaan, että vesihuoltolaitoksen tehtävien arviointi perustuslain 124 §:n kannalta on perusteltua sisällyttää hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluihin. Oikeusministeriö toi esiin, että olisi syytä kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on vesihuoltolain vuoden 2001 uudistuksen jälkeen antanut runsaasti lausuntoja julkisiksi hallintotehtäviksi katsottavista tehtävistä. Esimerkiksi kunnan järjestämisvastuulle kuuluvat jätehuollon palvelut on katsottu julkiseksi hallintotehtäväksi (ks. jätelain 43 § ja PeVL 58/2010 vp). Arvion sisällyttämistä puoltaa oikeusministeriön näkemyksen mukaan myös se, että esityksen keskeiset perusteet Vesi on meidän -aloitetta toteuttavien säännösten osalta kytkeytyvät vahvasti vesi ja sanitaatio -ihmisoikeuteen.

Ulkoministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että esityksessä ei ole tehty Vesi on meidän -lainsäädäntöratkaisun tarkastelua Suomen investointisuoja koskevien kansainvälisten velvoitteiden kautta.

2. Pykäläkohtaiset kannanotot

1 § Tavoite

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää tarkennusta lakiin seuraavalla muutosehdotuksella: "Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti: 1) terveydensuojelulain (763/1994) nojalla säädetyt laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävän sekä riittävän talousveden saannin".

Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta ja toteaa lain tavoitteen olevan määritely selkeämmin kuin voimassa olevassa vesihuoltolaissa. Geologian tutkimuskeskus kannattaa sanan "toimintavarmuus" lisäämistä vesihuoltolain turvaamisen tavoitteeksi ja huomauttaa, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen vaatii toimia vesihuoltosektorilla, mikä olisi hyvä huomioida uudessa lakimuutoksessa. Myös THL kannattaa ehdotusta, mutta GTK:n tavoin korostaa vesihuoltolaitoksen kykyä ennakoida ja varautua yllättäviin tilanteisiin, kuten ilmastonmuutoksen aiheuttamiin sään ääri-ilmiöihin. Suomen Kuntaliitolla ei ole huomautettavaa muutosehdotuksista.

Hämeenlinnan kaupunki lausuu, että tavoitteeseen pitäisi saada vähintään perustelumuiotioon lisäys, että talousveden laatuvaatimusten ja -tavoitteiden täyttymistä arvioidaan kulloinkin voimassa olevien talousvedenlaatuvaatimusten näkökulmasta. Vesilaitosyhdistys ehdottaa lausunnossaan, että vesihuoltolain 1 §:n tavoitetta tarkennetaan seuraavanlaisesti: 1 § Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti: 1) terveydensuojelulaissa esitetyt yleiset laatuvaatimukset täyttävän riittävän talousveden saannin; ja 2) terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisen viemäroinnin.

2 § Soveltamisala

Puolustusministeriö katsoo lain soveltamisalan osalta, että vesihuoltolakia ei sovelleta Puolustusvoimien toimintaan silloin, kun kyseessä on Puolustusvoimien toteuttama omatoiminen vedenhankinta ja talousveden jakelu Puolustusvoimien tai liittolaismaiden asevoimien joukoille. Puolustusvoimilla on käytössään vesihuoltokalustoa, joka mahdollistaa pohjaveden oton ja pintaveden puhdistamisen sekä talousveden säiliöjakelun. Siten Puolustusvoimien vesihuoltotoimintaa ja -kalustoa ei tule puolustusministeriön näkemyksen mukaan rinnastaa ehdotuksen 3 §:n määritelmän mukaiseen vesihuoltolaitokseen.

Suomen ympäristökeskuksella on ehdotus muotoilusta: Soveltamisala. Tätä lakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä, jollei toisin säädetä, asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvan elinkeino- ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon silloin, kun rakennukset liitetään yhteiseen verkkoon. Tätä lakia sovelletaan myös rakennetulla alueella maan pinnalle, rakennuksen katolle tai muulle pinnalle kertyvän sade- tai sulamisveden (hulevesi) viemärointiin siltä osin kuin vesihuoltolaitos siitä huolehtii. Mitä tässä laissa säädetään hulevesistä, koskee lisäksi perustusten kuivatusvesiä.

3 § Määritelmät

Pykälän 3 ehdotus sai kannatusta ja vastustusta sekä useita muutosehdotuksia. THL, Etelä-Suomen AVI, Itä-Suomen AVI, HSY, Hämeenlinnan kaupunki, Lapuan kaupunki, Saarijärven kaupunki, Savonlinnan kaupunki, Tervon kunta ja Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry kannattavat terveydensuojelulain ja vesihuoltolain määritelmien vesihuoltolaitokselle yhtenäistämistä. Myös Lounais-Suomen AVI kannattaa yhtenäistämistä, mutta huomauttaa, että lakiehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa on esitetty, että 3 §:n 1 kohdan määritelmää vesihuollosta

ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että määritelmä kattaisi myös veden ottamisen talousvetenä käytettäväksi, mutta itse lakiehdotuksessa ei 3 §:n 1 kohdan muutosta ole esitetty lainkaan.

Eduskunnan oikeusasiamies lausuu, että huoltovarmuuden ja häiriötilanteisiin varautumisen näkökulmasta koko vesihuoltoinfrastruktuurin tulisi kuulua vesihuollon määritelmään, mutta Säädosehdotukseen ei kuitenkaan sisälly perusteluissa mainittua 3 §:n 1 kohdan muutosta. Säännöstä tulisi hänen mukaansa tarkentaa niin, että sanamuoto vastaisi perusteluissa esitettyä.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan vesihuoltolain 3 §:n mukainen huoltolaitoksen määritelmä ei sovellu Puolustusvoimien käytössä olevien kiinteistöjen vesihuoltokohteisiin, koska se rajaa soveltamisalan ulkopuolelle laitokset, jotka huolehtivat vain yksittäisen tai muutaman kiinteistön vesihuollosta. Varuskunnan lisäksi tällaisia laitoksia on myös matkailuyrityksillä. Uudenmaan ELY-keskus on huolissaan, että vesilain lupavelvollisuus tulisi koskemaan pieniä vesiosuuskuntia, jotka jakelevat vettä omasta kaivostaan tai vedenottamostaan ja jotka eivät tähän asti ole tarvinneet vedenottoon tällaista lupaa. Lisäksi Uudenmaan ELYn mielestä olisi järkevämpää käyttää ELY-keskuksen sijasta esimerkiksi termiä valtion vesihuoltolain valvontaviranomainen tai uuden viranomaisen nimeä, mikäli tämä on lain voimaan tullessa tiedossa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa että esityksen viimeistelyssä tulisi ottaa huomioon sosiaali- ja terveysministeriön aloittaman terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä esiin nostettu direktiivin soveltamisalaan kuuluvien laitosten mahdollinen määritelmän muutosehdotus: harkittavana on määritelmän muutos siten, että juomavesidirektiiviä sovellettaisiin laitoksiin, jotka toimittavat vettä vähintään 10 m³ vuorokaudessa ja vähintään 50 henkilön tarpeisiin; voimassa olevan terveydensuojelulain nojalla juomavesidirektiivin säännöksiä sovelletaan laitokseen, joka toimittaa vettä vähintään 10 m³ vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Sosiaali- ja terveysministeriö pyrkii tekemään periaatepäätöksen ko. linjauksen mahdollisesta muutoksesta mahdollisimman pikaisesti, jotta se voitaisiin ottaa huomioon vesihuoltolain muutosehdotuksen viimeistelyssä.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Rautjärven kunta, Lappeenrannan ja Lieksan kaupungit, Nokian vesi Oy sekä Aurinkovuoren Vesi Oy kannattavat vesihuoltolaitoksen määritelmän erottamista toiminta-alueesta. Salon kaupunki pääosin kannattaa määritelmän muutosta, mutta on huolissaan vesiosuuskuntien työmäärän lisääntymisestä sen seurauksena. Hollolan vesihuoltolaitos pitää erittäin tärkeänä esityksen tavoitetta, ettei toiminta-aluekartoilla esitetä kriittisen infrastruktuurin kohteiden, kuten vedenottamoiden tai verkostojen, sijaintia.

Vesihuoltolaitoksen määritelmän muuttaminen todetaan useissa lausunnoissa liian tulkinnanvaraiseksi. Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan sekä Helsingin pormestarin mielestä 3 pykälää tulisi täsmentää sen osalta, miten vesimäärän tai henkilöiden laskenta tulee tehdä. Lisäksi laissa ja sen perusteluissa tulisi tarkentaa tulkintaa niin sanottua kesävettä tarjoavien vesihuoltolaitosten osalta. He tuovat esiin, että pykälässä ei ole myöskään määritelty vesihuoltolaitteistoa, ja tämä olisi syytä lisätä määritelmiin. Turun kaupunki yhtyy lausuntoon kesävettä tarjoavien laitosten osalta ja lisää, että laitosten tulisi itse huolehtia ylittävät vesimäärät. Laki ja Vesi Oy Turku pyytää harkitsemaan henkilömäärän muuttamista asiakasmääräksi tai laitokseen liitettyjen kiinteistöjen määräksi. Lisäksi he puuttuvat siihen, että luonnoksessa ei ole selvennetty, kuinka pysyvä tila laitoksen määrittäminen vesihuoltolaitokseksi on ja on epäselvää, onko rajatapauksissa vaarana se, että laitos määritettäisiin jonakin vuonna vesihuoltolaitokseksi ja toisena vuonna ei. Heidän mukaansa 3 §:n Määritelmät Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 40) on sanottu, että pykälän 1 kohdan määritelmää vesihuollosta ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että määritelmä

kattaisi myös veden ottamisen talousvetenä käytettäväksi. Kyseistä kohtaa ei kuitenkaan ole muutettu lakiehdotuksessa (s. 89) tai rinnakkaistekstissä (s. 104–105).

Suomen ympäristökeskus lausuu, että vesihuoltolaitos talousveden käytön ja jäteveden käsittelyn osalta ei ole vertailukelpoinen määrällisesti, koska esimerkiksi omakotitalojen asukkaiden talousveden käyttö on huomattavasti pienempi kuin kerrostalojen asukkaiden. Syke huomauttaa myös että, määritelmässä määritetään talousvesi, mutta ei jätevettä ja hulevettä. Talousvesi rinnastetaan useassa kohdassa veteen sitä määrittelemättä. Verkostojen osalta tulisi aina mainita, onko kyseessä talousvesi, raakavesi tai muu talousvedeksi kelpaamaton vesi. Jos vesijohdossa virtaa talousvesi, tarkka määritelmä vesijohdolle on silloin talousvesijohto, ei vesijohto.

Lausunnoista nousi myös huomioita taajaman määritelmästä sekä toiminta-alueen rajauksesta. Hämeenlinnan kaupunki, Lempäälän kunta Hollolan kunta/vesihuoltolaitos lausuvat, että taajaman käsitteen sisällyttäminen 3 §:n määritelmiin on edelleen tarpeellista, koska se mainitaan 7 §:ssä. Lapuan kaupunki ei puolestaan pidä taajamaan määritelmää enää tarpeellisena, koska liittämismuutoksen toteuttaminen ei enää jatkossa sidottaisi taajamaan ja sen ulkopuoliseen alueeseen, vaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen. Kuitenkin muutosesityksen 7 §:ssä toiminta-alueiden määrittelyssä tulisi ottaa huomioon taajamat. Sipoon Kunta/Sipoon vesi vastustaa 3 §:ään ehdotettuja muutoksia. Ehdotetusta laista kumotaan taajaman määritelmä (3 § kohta 8). Heidän mukaansa 3 §:n 8 kohdan perusteluissa esitetty nojautuminen YKR-taajamiin väljentää taajaman määritelmää ja laajentaa vesihuollon järjestämisvelvollisuutta. Sipoon kunta painottaa, että tämä ei saa tarkoittaa sitä, että YKR-taajamiin muodostuu vesihuollon järjestämisvelvollisuus. Lakiehdotusta tulisikin heidän mielestään muuttaa niin, että lähtökohtaisesti vain tiheät taajamat huomioidaan toiminta-alueita määritettäessä. Valkeakosken kaupungin ympäristönsuojelu lisää, että mikäli 7 §:n mukainen ehdotus ja velvollisuus määrätä taajamat vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiksi tulee voimaan, tulee lakiin kirjata selkeä taajaman määritelmä.

Janakkalan kunnan mukaan toiminta-alueiden määrittelyyn ja tarkastamiseen liittyvät säädökset vaativat huolellista valmistelua ja seuranta kunnissa. Tampereen kaupungin mukaan vesihuoltolain määrittely henkilömäärään perustuvana on epäselvä ja se näkisi parempana, että käytettäisiin vakituiseen asumiseen tarkoitettujen kiinteistöjen lukumäärää. Varsinais-Suomen ELY nostaa esiin 50 henkilöön perustuvan rajauksen, sillä vesiosuuskuntien alueella saattaa jopa yhden talouden muutoksella muuttua se, onko kyseessä vesihuoltolaitos vai ei. Muutosten vaikutus on hyvä kirjata selkeästi perusteluihin, katsotaanko henkilömäärää esim. vuositasolla vesihuoltolaitosten osalta. Tampereen Vesi Oy katsoo, että toiminta-alueen määritelmä tulisi tarkentaa muotoon: ”11) toiminta-alueella aluetta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin tässä laissa säädetään ja jolla oleva kiinteistö on liitettävä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin;” Muutos tarkentaisi määritelmää siten, että toiminta-alueilla vesihuoltolaitosten vesihuollosta huolehtiminen perustuisi juuri Vesihuoltolakiin.

HSY tuo esiin, että vesihuolto-omaisuuden määritelmä on kirjattu kohtaan 12 varsin laajana. Heidän mukaansa jää epäselväksi, kuuluuko vesihuolto-omaisuuteen esimerkiksi tekoallas, joka toimii varavesilähteenä tai pato, joka liittyy tähän järjestelmään, vai ovatko nämä välillisesti veden ottamiseen, käsittelyyn ja toimittamiseen liittyviä rakennelmia. Tältä osin perustelutekstiä voisi vielä tarkentaa.

Kuntaliitto pitää jossain määrin ongelmallisena vesihuolto-omaisuuden määritelmää, ottaen huomioon sen, että se määritteli jatkossa kunnan määräysvallassa pysyttävän omaisuuden. Kuntaliitto ehdottaakin kohtaan 12 lisättäväksi sanan ”olennaisesti” seuraavasti: 12) vesihuolto-omaisuudella vesijohto- ja viemäriverkostoa sekä veden ottamiseen, käsittelyyn ja toimittamiseen

sekä jäteveden vastaanottamiseen ja käsittelyyn välittömästi ja olennaisesti liittyviä rakennuksia, rakennelmia ja laitteita. Lisäksi kuntaliitto huomauttaa, että vesihuoltolaitoksen määritelmämuutokseen liittyen (34 a §) 3 §:n perustelut eivät ole koherentteja ehdotettujen siirtymäsäännösten kanssa. ALVA-yhtiöt Oy pohtii, olisiko määrittelyyn syytä lisätä kiinteistöt, järjestelmät ja data. Data tulee olemaan jatkossa vesihuollon yksi tärkeimmistä omaisuususeristä.

Kuopion kaupunki vastustaa ehdotettua määritelmän muutosta ja esittää, että vesihuoltolain pykälä 7 "Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet" lisätään, että toiminta-alue on hyväksyttävä vesihuoltolaitokselle, joka toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin; taikka b) vastaanottaa jätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilöltä. Tällöin kunnalle jää harkintavalta toiminta-alueen hyväksymisestä pienille laitoksille. Vesihuoltolaitoksen määritelmää ei siis tule muuttaa tässä vaiheessa ehdotetulla tavalla. Lausunnossa ehdotetaan myös että, taajama - käsite tulisi kuitenkin olla määritelmässä, koska lakiluonnoksen pykälissä 7 ja 35 sekä siirtymäsäännöksissä on taajamakäsite. Lausunnon mukaan osuuskunnan määritelmä ja siihen liittyvät säännökset pakottavat osuuskunnan asiakkaita olemaan jäseniä, joka on vastoin peruslakia. Nykytilanteessa osuuskunnat voivat tarjota palveluita myös asiakkaille, jotka eivät ole jäseniä. Lausunnossa todetaan myös, että uudeksi 11 kohdaksi on esitetty toiminta-alueen määritelmää. Toiminta-alueella tarkoitettaisiin aluetta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan, miten tässä laissa säädetään ja, jolla oleva kiinteistö on liitettävä vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin. Määritelmä on ristiriidassa vesihuoltolaitosmääritelmän kanssa, koska molemmissa määritelmissä laitos huolehtii vesihuollosta.

Melkonien vesiosuuskunta ehdottaa asiakkaan määritelmän tarkentamista siten, että käy selvästi ilmi, ettei asiakkaalla tarkoiteta vesiosuuskuntia tai tukkuvesihuoltolaitoksia. Tämä olisi tarpeen jotta kunnat kuin vesiosuuskunnat asiakkaina ymmärtäisivät olevansa sopimussuhteessa toiminnanharjoittajia/elinkeinonharjoittajia, joiden kuuluu/olisi kuulunut käydä asianmukaiset neuvottelut asiakassuhteeseen sovellettavista maksuperusteista ja muista sopimusehdoista.

4 § Viranomaiset

Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää esitettyä muotoilua vesihuoltoa valvovista viranomaisista ja niiden tehtävistä kannatettavana (2 momentti), sillä esitetty muotoilu selventää nykytilaan nähden valvovia viranomaisia ja näiden tehtäviä. ALVA-yhtiöt Oy yhtyy lausuntoon.

Viranomaisen valvontatehtävät 4 §:ssä herättivät lausunnossa pääosin kritiikkiä.

Suomen Kuntaliitto pitää ehdotettuja viranomaisten valvontatehtäviä koskevaa 4 §:ää ongelmallisena ja ehdottaa nykyisen 4 §:n 2 momentin muotoilun säilyttämistä pienillä täsmennyksillä: "Lain yleisestä valvonnasta vastaa ELY-keskus. Tämän lisäksi kunnan valvontaviranomaiset valvovat lain ja sen nojalla annettujen säädösten noudattamista kunnassa omilla toimialoillaan." Kronoby kommun kannattaa 4 §:n 2 momentin muotoilun säilyttämistä ja huomauttaa, että resurssien arviointia ei ole tehty uusien kunnille esitettävien tehtävien osalta. Kuopion kaupunki, Lappeenrannan kaupunki ja Karttulan vesiosuuskunta yhtyvät Kuntaliiton lausuntoon. Loviisan kaupunki (ympäristönsuojeluviranomainen) huomauttaa, että ehdotettujen uusien tehtävien vaikutusta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärään ei ole arvioitu esityksessä.

Orimattilan ympäristövaliokunta lausuu, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ei tule määrätä uusia, nykyiseen omaan toimialaansa kuulumattomia valvontatehtäviä, koska nykyisetkään henkilöstöresurssit eivät riitä voimassa olevien valvontatehtävien hoitamiseen. Savonlinnan kaupunki (rakennus- ja ympäristölautakunta) yhtyy Orimattilan lausuntoon. Valkeakosken kaupunki liittyy

näihin lausuntoihin ja lisää, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella ei ole tähän myöskään osaamista tai tietämystä ja hulevesien viemäröinnin järjestäminen ja hoitaminen eivät myöskään kuulu ympäristönsuojeluviranomaisen toimialaan. Nilakan ympäristölautakunta yhtyy näihin lausuntoihin.

Etelä-Savon maakuntaliitto lausuu, että lain 4 §:ään tulee kirjoittaa, että lain yleinen valvontavastuu on ELY-keskuksilla, koska nyt lakiehdotuksen pykälistä ei käy ilmi, kenellä on lain yleinen valvontavastuu. Iisalmen kaupunki (ympäristönsuojelupalvelut) yhtyy näihin lausuntoihin ja lisää, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vastuita/valvontatehtäviä ei tule lisätä. Helsingin pormestari lausuu, että pykälä tulee tarkentaa viranomaisten valvontatehtävien jakautumisen osalta. Hän lisää, että hallintosäännön sisällöstä säädetään jo kuntalain 90 §:ssä ja mikäli tämä haluttaisiin sisällyttää hallintosääntöön, olisi se tarkoituksenmukaisinta tehdä kuntalain 90 §:ää muuttamalla. Oulun vesi vastustaa muutosta, koska kuluttaja-asiamiehen lisääminen valvontaviranomaisiin muuttaa valvontaviranomaisen käsitteen merkitystä tavalla, joka voi aiheuttaa sekaannusta ja vaikeuttaa lain tulkintaa.

Tervon kunta (ympäristöterveyspalvelut) tuo esiin, että viranomaisten toimivaltuuksissa on esityksessä päällekkäisyyttä ja, että talousveden laadun ja vesilaitosten valvonta kuuluu terveydensuojelulain nojalla terveydensuojeluviranomaiselle, joka tulisi mainita myös vesihuoltolain pykälässä. Tunturi-lapin ympäristöterveydenhuolto yhtyy lausuntoon viranomaisten tehtävien päällekkäisyydestä ja lisää, että lakiehdotuksessa varautuminen on kokonaisuudessaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävissä, kun se tulisi olla ensisijaisesti kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävä.

Melkonien vesiosuuskunta esittää huolen, että perusmaksun käyttöönottamattomuudesta, tai perusmaksun pienuudesta johtuvaa aiheuttamisperiaatteenvastaista hinnoittelua ei valvoisi kukaan. Melkonien näkemyksen mukaan kunnat nykyään yhä enemmän myyvät vesihuoltopalveluja osuuskunnille täydellä yleisen käyttömaksun taksalla, on verkoston kustannuksen osuus osuuskuntien maksuissa on puhdasta voittoa kunnille.

4 a § Viranomaisten valvontatehtävät

Pykäläehdotus sai 4 a §:n 2 momentin kirjauksen osalta paljon kritiikkiä, mutta myös hieman yleistä kannatusta. Lahden kaupungin mielestä valvontatehtävät on tuotu selkeästi esiin. Hämeenlinnan kaupunki pitää tärkeänä, että tehtävänjako olisi selvä ja etenkin varautumisen kohdalla olisi määritelty taho, jolla on valvonnan kokonaisvastuu. 4 a.1 § Valvontaviranomaisten tehtävänjaon tulisi olla selvä ja etenkin varautumisen kohdalla pitäisi olla määriteltynä taho, jolla on valvonnan kokonaisvastuu. Aurinkovuoren Vesi Oy kannattaa pykäläehdotusta. Koneyrittäjät ry:n mielestä ehdotettu 4 a § viranomaisen valvontatehtävistä on perusteltu ja selkeyttää nykyisin sekavaa ja osittain päällekkäisiä valvontavastuita. Koneyrittäjät esittävät harkittavaksi, että pykälään lisättäisiin myös asetusvaltuus antaa tarvittaessa tarkempia valvontatehtäviä koskevia säännöksiä. Mikäli yleisen tason vastuunjakoon tulisi epäselvyyksiä, asetuksella voitaisiin suhteellisen kevyellä byrokratialla selkeyttää tilannetta.

Oikeusministeriön mukaan pykälän sanamuodon ja perustelujen perusteella jää edelleen epäselväksi, onko säännöksen tarkoituksena luoda valvontatoimivalta pykälässä säädetuille valvontaviranomaisille vai ainoastaan selkeyttää eri viranomaisten muualla säädetyn valvontatoimivallan jaosta. Pykälän sanamuodossa erityisen haastava on muotoilu, joka ei ole tyhjenteävä, vaan määrittää, mitä kukin viranomainen erityisesti valvoo. Jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida säännöksen tarkoitusta, ja selvittää sitä, onko säännöksen tarkoituksena ainakin joltakin osin perustaa valvontatoimivalta.

Jatkovalmistelussa voisi arvioida myös sitä, tulisiko momentit säännöksen selkeyttämiseksi sitoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamiseen. Säännöstä voisi selkeyttää myös jonkinlainen kokoava säännös, jossa valvontatehtävien jakamista koskeva säännös ensin sidottaisiin yleisesti kunkin viranomaisen toimialaan, ja sen jälkeen säännöksessä olisi esimerkinomainen lista kunkin viranomaisen toimialan osalta. Ehdotettua pykälää tulee oikeusministeriön käsityksen mukaan jatkovalmistelussa kehittää niin, että toimivaltaiset viranomaiset ja kunkin niistä toimivalta ilmenevät sääntelykokonaisuudesta yksiselitteisesti tai muutoin täsmällisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan nyt ehdotettu muutos ei selvennä eri viranomaisten vastuita riittävästi. Yksityiskohtaisiin perusteluihin sosiaali- ja terveysministeriö esittää lisättäväksi yksityiskohtaista taulukkoa eri viranomaisten valvontavastuista.

Eduskunnan oikeusasiamies lisää, että perustelujen mukaan tavoitteena on selkeyttää valvontaviranomaisten toimivaltaa. Hän pitää perustuslain 21 §:n näkökulmasta tärkeänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti ja täsmällisesti. Lisäksi toimivallan siirtämisen edellytykset tulisi ilmetä laista. Yksiselitteisen valvontatehtävien listaamisen haasteellisuuden vuoksi voisi olla perusteltua todeta säännöskohtaisissa perusteluissa, että kyse on lähinnä toimivaltasuhteiden lähtökohtien osoittamisesta vesihuollon valvonnassa. Hän pitää kuitenkin onnistuneena tapaa, jolla viranomaisten toimivallanjakoa valvontatehtävissä on kuitenkin pyritty pykäläviittein kuvaamaan perusteluissa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää esitettyä muotoilua vesihuoltoa valvovista viranomaisista ja niiden tehtävistä kannatettavana. Selkeyden vuoksi kilpailu- ja kuluttajavirasto ehdottaa, että 4a §:ssä mainittaisiin kunkin viranomaisen osalta ne vesihuoltolain pykälät ja / tai luvut, joita kukin viranomainen valvoo, kuten pykälässä on jo menetelty kuluttaja-asiamiehen tehtävien osalta. Tämä edistäisi osaltaan valvontavastuiden selkeyttä viranomaisten välillä. Lisäys myös parantaisi kansalaisten ja vesihuoltolaitosten oikeusturvaa mm. helpottamalla sen selvittämistä, minkä viranomaisen puoleen voi tarvittaessa kääntyä missäkin asiassa. Oikeuskansleri, THL, Espoon seudun ympäristöterveys, Kuntaliitto ja Turun Vesihuolto Oy, Laki ja Vesi Oy Turku yhtyvät lausuntoon valvontaviranomaisten valvontatehtävien selkeyttämisen osalta.

HSY pitää hyvänä, että viranomaisten valvontatehtäviä on selkiytetty ehdotetussa 4 a §:ssä mainitsemalla erityiset valvontatehtävät. HSY:n kokemusten mukaan erityisesti liittämismenettely hulevesiviemäriin vaatii huomiota ja lisävalvontaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta. Liittämismenettelyn osalta ympäristönsuojeluviranomainen valvoisi myös liittämiskohdan sijoittumista eli määrääkö vesihuoltolaitos liittämiskohdan 12 §:n mukaisesti. Tältä osin jää tosin epäselväksi, tekisikö ympäristönsuojeluviranomainen asiassa tarvittaessa myös päätöksen, josta voi valittaa hallinto-oikeuteen. Toistaiseksi liittämiskohdan etäisyyttä ja kohtuuttomia kustannuksia on hallinto-oikeudessa arvioitu siinä yhteydessä, kun toiminta-alueella oleva vesihuoltolaitoksen asiakas on valittanut kunnan kielteisestä vapautuspäätöksestä. Nokian Vesi Oy:n mielestä ympäristönsuojeluviranomaiselle määrätyt uudet valvontatehtävät eivät ole kaikilta osin realistisesti toteutettavissa ilman läheistä yhteistyötä vesihuoltolaitosten kanssa. Vesihuoltolaitokset tarvitsevat viranomaistahon apua kiinteistöjen alueilta jätevesiviemäriin tulevien hulevesien estämisessä.

Helsingin kaupungin (kaupunkiympäristön toimiala) mukaan valvontatehtäviä koskevaa pykälää tulisi selkeyttää kunnan ja ELY-keskuksen valvontatehtävien jakautumisen suhteen. Yleiseksi valvontaviranomaiseksi tulisi määritellä ELY-keskus, jonka tehtävä kattaisi kaikki ne tehtävät, joita pykälässä ei ole erikseen mainittu. Esitykseen tulisi sisällyttää arvio ehdotettujen uusien valvontatehtävien vaatimista resursseista, jotta valvonnan toteutuminen voidaan varmistaa, mikäli

ympäristönsuojeluviranomaisten lakisääteisiä valvontatehtäviä tullaan lisäämään. Ympäristöministeriön tulisi ohjauksella varmistaa, että vastaavat lisäresursoinnit valvontatehtäviin kunnissa myös tehdään. Oulun ympäristötoimi, Itä-Suomen AVI, Tampereen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen ja Kuntaliitto yhtyvät lausuntoon. Ympäristötoimen näkemyksen mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuu tulisi säilyttää nykyisen lainsäädännön mukaisena eli pääasiassa liittämiselvöllisyyden valvontana. Espoon seudun ympäristöterveys, Hämeenlinnan kaupunki, Joensuun kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Vantaan kaupunki (sihteeristö), Kotkan kaupunki, Kuopion kaupunki (alueelliset ympäristönsuojelupalvelut), Lapinlahden kunta, Lempäälän kunta, Muuramen kunta, Oriveden kaupunki ja Saarijärven kaupunki yhtyvät yllä oleviin lausuntoihin. Kuopion kaupunki (kaupunkirakennelautakunta) lisää, että on huomioitava, että kunta, kunnan ympäristöviranomaisen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen ovat eri toimielimiä. Lisäksi useat lausujat yhtyvät Kuntaliiton täydentävään lausuntoon (19.06.2024) siitä, että valvontatoimivallan tulee olla tarkkarajainen.

Siilinjärven kunnan näkemyksen mukaan nykyisessä vesihuoltolaissa eri viranomaisille määritellyt valvontatehtävät (viranomaiset valvovat toimialansa mukaisesti) on parempi kuin esitetty valvontamalli. Esitetty malli korostaa liikaa ELY-keskuksen roolia. Sipoon kunta (Sipoon vesi) ja Järvenpään vesi yhtyvät lausuntoon. Turun kaupungin (kaupunkiympäristön toimiala) sekä Tampereen kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen mielestä ei ole toivottavaa, että osa kunnan valvontatehtävistä olisi rinnakkaisia ELY-keskuksen kanssa. Etelä-Suomen AVI yhtyy Turun kaupungin lausuntoon rinnakkaisuudesta ja huomauttaa, että pykälää tarpeen tarkentaa, niin että ELY-keskuksen vastuulle kuuluvat jatkuvuudenhallinnan valvontatehtävät. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että ELY-keskus valvoisi myös vesihuollosta huolehtimista ja vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintaa. Tällä viitattaisiin lain 9 ja 9 a§:ssä säädettyjen velvoitteiden valvontaan. Lain 9 §:ssä säädettäisiin, että huolehtiminen pitää sisällään mm. talousveden toimittamisen ja jäteveden poisjohtamisen sekä vesihuollontoimintavarmuudesta vastaamisen. Tämä on käytännössä osa jatkuvuudenhallintaa, jonka voisi määrittellä vesihuoltolain pykäläkohtaisiin perusteluihin. Pykälän perusteluissa olisi myös tarpeen tuoda esille, että kun häiriötilanteesta aiheutuu mahdollista terveyshaittaa, on tiedotusvastuu ja sen valvonnasta vastaaminen terveydensuojeluviranomaisella. Lounais-Suomen AVIn mielestä se, että terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden laatua, olisi nostettava itse lakitekstiin, jolloin olisi selvempää, että terveydensuojeluviranomaisen valvonta kohdistuisi nimenomaan talousveden laadun valvonnan kautta erilaisiin tilanteisiin, joita vesihuoltolaitoksen valvonnassa voi tulla eteen.

Tampereen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen nostaa esiin, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ei ole valvonut liittämiskohtaa aiemmin. Se on otettu huomioon vapautuspäätöksissä (jätevesiviemäriin ja talousvesijohtoon liittyminen) arvioitaessa liittymisen kohtuuttomuutta. Ympäristönsuojeluviranomaisella ei ole teknistä, eikä taloudellista osaamista arvioida liittymiskohdan sijaintia, eikä määrätä sijaintia riitatilanteessa. Liittymiskohdan määrittelyssä vaaditaan taloudellista ja teknistä osaamista, esim. liittymiskohdan korkotason määrittelyä, pumppauksen tarvetta, yms. Ympäristönsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan liittämiskohdan valvonta ei ole kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävä ja mahdollisesti ei lainkaan viranomaistehtävä, vaan sopimuksellinen asia kiinteistön ja vesihuoltolaitoksen välillä. Täten liittämiskohtaan liittyvät erimielisyydetkiinteistön ja vesihuoltolaitoksen tulisi ratkaista yksityisoikeudellisena asiana käräjäoikeudessa. Asia pitäisi esitystekstissä selventää. Ellei ole ilmeisen tarpeetonta, niin tulisi säätää, että kunnan muita vesihuollon tehtäviä kuin valvontatehtäviä, ei kunta saa osoittaa kunnan valvontaviranomaisen tehtäviksi. Tällöin vältytään ristiriidalta, että valvonta kohdistuisi omaan toimintaan.

4 b § Kunnan vesihuoltotehtävät

Eduskunnan oikeusasiamies huomauttaa, että pykäläluonnoksessa ei ole rajoitettu toimivaltaisen viranomaisen määrittämistä esimerkiksi monijäseniseen toimielimeen, eikä säädetty toimivallan siirtämisen edellytyksistä. Kuitenkin 4 d §:n perusteluissa viitataan, että etuosto-oikeutta koskevan päätöksen tekisi kunnan 4 b §:n mukaisesti nimeämä monijäseninen toimielin.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että pykälän perusteluissa todetaan pykälän 2 momentin olevan informatiivinen säännös, vaikka momenttia ei ole muotoiltu informatiivisen säännöksen muotoon. Informatiivinen viittaussäännös tulisi muotoilla ”Kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalain (2015/410) 8 luvussa”. Yksityishenkilön lausunnossa pidetään yhteistoimintamahdollisuuden mainitsemista hyvänä.

Valtiovarainministeriö ei kannata kuntalain hallintoa koskevasta sääntelystä poikkeavaa sääntelyä eikä pidä sitä tarpeellisenä. Kuntaliitto ei pidä tarpeellisenä säätää kunnalle säädetyistä vesihuoltotehtävistä vastaavista virnaomaisista erikseen vesihuoltolaissa, sillä kuntalain 90 §:n mukaan kunta antaa hallintosäännössään tarpeelliset määräykset. Kuntaliitto ehdottaa pykälän poistamista lakiluonnoksesta.

Hämeenlinnan kaupunki pitää lisäystä hyvänä ja kunnan eri viranomaisten toimivaltajakoa selventävänä.

4 c § Kunnan määräysvallan varmistaminen vesihuollossa

Moni lausunnonantaja kannattaa lausunnoilla ollutta ratkaisuehdotusta ja pitää sitä perusteltuna (Varsinais-Suomen ELY-keskus, Aurinkovuoren Vesi Oy, Espoon seudun ympäristöterveys, Etelä-Savon maakuntaliitto, Geologian tutkimuskeskus, Koneyrittäjät ry, Hämeenlinnan kaupunki, Kemijärven kaupunki, Kiteen kaupunki, Koneyrittäjät ry, Kotkan kaupunki, Lahden kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Lapuan kaupunki, Marttilan kunta, Nokian Vesi oy, Oulaisten kaupunki, Paimion kaupunki, Parikkalan kunta, Pohjanmaan liitto, Raaseporin kaupunki, Rautjärven kunta, Saarijärven kaupunki, Savonlinnan kaupunki, MTK Etelä-Pohjanmaa ry). ALVA yhtiöt Oy tuo lausunnossaan esiin, että yksityisen pääoman hyödyntämisen mahdollistaminen vesihuollossa esityksen mukaisesti on tärkeää.

Valtiovarainministeriö lausuu kannattavansa ratkaisua, jolla jätettäisiin kunnille liikkumavaraa ja siten puututtaisiin mahdollisimman lievästi kunnan itsehallintoon. Valtiovarainministeriö tuo kuitenkin esiin, että jatkovalmistelussa tulisi pohtia ehdotettua lievemmän sääntelyn mahdollisuutta, huomioiden etenkin sen, että eduskunta ei ole edellyttänyt uusien vesihuoltolaitosten tai uuden omaisuuden osalta kunnan määräysvaltaa taikka omistusta. Lisäksi valtiovarainministeriö tuo esiin lakiesityksen perusteluiden täydennys- ja tarkennustarpeita sekä katsoo, että vaikutustenviittoa tulisi täydentää kuvaamalla tarkemmin kunnan liikkumavaran rajoittamisesta aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia kuntakohtaisesti.

Useissa lausunnoissa kuitenkin kritisoidaan lausunnoilla ollutta lainsäädäntöratkaisua ja tuodaan esiin, että lakiehdotus tulisi muotoilla siten, että jatkossa kunnat eivät saisi lainkaan luopua vesihuoltolaitoksiin tai -omaisuuteen kohdistuvasta omistuksestaan (Aalto yliopisto, Järvenpään vesi, MTK-Etelä-Pohjanmaa ry, Sipoon kunta, Sipoon vesi, Tampereen yliopisto). Kritisoiijat tuovat esiin muun muassa, että on kansallisen turvallisuuden vastaista mahdollistaa vesihuollon yksityistäminen ja ulkomainen omistus edes vähemmistöomistuksen osalta. Myös useat yksityishenkilöt (6) pitävät valittua sääntelyratkaisua riittämättömänä ja ehdotuksen taustalla olevan kansalaisaloitteen vastaisena.

Ulkoministeriön lausunnossa tuodaan esiin, että esitysluonnoksessa ei mainita lainkaan investointisuojasopimuksia. Koska säännösluonnos mahdollistaa vesihuoltolaitoksen ulkomaisen vähemmistöomistuksen, asiaa on tarkasteltava myös Suomen investointisuojaaja koskevien kansainvälisten velvoitteiden kautta.

Eduskunnan oikeusasiamies, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Kouvolan Vesi Oy ja Turun Vesihuolto Oy nostavat esiin huolen koskien tilannetta, jossa laitokseen kohdistuva määräysvalta toteutuu useamman kunnan yhteisomistuksella. Tässä tilanteessa vähemmistöomistajana oleva yksityinen taho voi todellisuudessa saada määräysvallan laitoksesta, sillä kunnat eivät välttämättä kykene yksimielisiin päätöksiin.

Suomen Kuntaliitto ry tuo esiin vesihuolto-omaisuuden omistusveloitteeseen liittyvän sääntelyn tarkennustarpeita. Myös kunnan määräysvallassa olevan osakeyhtiön tulisi voida hallita vesihuolto-omaisuutta pitkäaikaisilla sopimuksilla. Lisäksi Kuntaliitto nostaa esiin tarpeen harkita jatkovalmistelussa sitä, tulisiko sellainen osakekauppa säätää pätemättömäksi, joka johtaa kirjanpitolaissa tarkoitetun kunnan määräysvallan menettämiseen.

Omakotiliitto kuvailee, että pientalo- ja vapaa-ajan asukkaita on huolestuttanut keskustelu vesilaitosten yksityistämisestä. Omakotiliitto katsoo, että vesihuoltolaitosten säilyttäminen julkisessa omistuksessa varmistaa, että niiden toiminta perustuu kansalliseen etuun, eikä kansainvälisten sijoittajien tai yksityisten toimijoiden lyhyen aikavälin voitontavoitteluun, joka voi myös lisätä riskejä ja johtaa hintojen nousuun.

Kuluttajaliitto ry kannattaa vesihuoltolaitosten sekä laitosten omaisuuden säilyttämistä kuntien määräysvallassa tai omistuksessa. Erityisen tärkeänä huoltovarmuuden kannalta Kuluttajaliitto pitää sitä, että hallituksen esityksessä kaavailut muutokset lainsäädäntöön estäisivät vesihuoltolaitosten tai niihin kuuluvan omaisuuden myymisen ulkomaisille tahoille. Kuluttajaliitto kannattaa pyrkimystä varmistua siitä, että vesihuoltolaitokset pidetään julkisen omistuksen piirissä.

Luonnonsuojeluliitto katsoo, että vesihuolto on yhteiskunnan kannalta kriittistä infrastruktuuria ja on paikallaan varmistaa, että palvelutaso ja luotettavuus pysyvät korkealla tasolla. Samalla turvataan myös jokaisen perusoikeuksia. Paras tilanne olisi, että omistus säilyy täysin kotimaisen julkishallinnon käsissä, se myös edesauttaa huoltovarmuuden ja ympäristöturvallisuuden varmistamista.

Kuopion kaupunki tuo esiin tarpeen mahdollistaa kunnan omistuksen siirtyminen vesihuolto-osuuskunnan omistukseen, tämä voi tietyissä tilanteissa olla tarkoituksenmukaista toiminnan järjestämiseksi. Myös Kuopion Vesi Oy ja Karttulan vesiosuuskunta tuovat lausunnoissaan tätä esiin. Kuopion kaupunki kritisoi myös lain voimaantulon jälkeen perustettavien laitosten yhteisömuotoon kohdistuvia rajoituksia sekä kysyy, koskeeko pykälä monialayrityksiä.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää lausunnossaan huomion siihen, että sääntelyllä ei rajoiteta mahdollisuutta sopia osakassopimuksella kunnan määräysvallan kannalta epäedullisesti. Oikeusasiamies toteaa, että tosiasiallisen määräysvallan säilyttäminen vesihuoltolaitoksiin edellyttäisi kunnan ja vesihuoltolaitoksen yhteistyön sekä selkeiden menettelytapojen määrittelyä esimerkiksi kuntalain konserniohjausta koskeviin säännöksiin.

Oikeusministeriö lausuu, että pykälän viittaus kirjanpitolain 6 §:ään ei ole tarpeen, viittaus 5 §:ään riittää. Oikeusministeriö tuo myös esiin sen, että pykälän 3 ja 4 momenttiin ehdotettu sääntely jättää avoimeksi sen, mitä tapahtuu olemassa oleville yksityisille laitoksille, jos ne fuusioituvat keskenään (vrt. esim. osuuskuntalain 20 luvun 2 §:n 2 kohdan kombinaatiosulautuminen) tai jakautuvat uusiksi yksityisiksi laitoksiksi. Olisivatko nämä järjestelyt jatkossa kiellettyjä ja pitäisikö PRH:n estää näiden

rekisteröiminen kaupparekisteriin. PPP-tyyppisessä järjestelyssä ei käy selväksi, milloin näissä tilanteissa katsotaan olevan ehdotetun 3 momentin perusteluissa tarkoitettu kirjaaminen YTJ:hin. Oikeusministeriö kyseenalaistaa myös sitä, käytetäänkö avoimia yhtiöitä vesihuoltotoiminnassa. Lisäksi oikeusministeriö esittää lausunnossaan sääntelyteknisenä huomiona, että pykälän voisi aloittaa 2 momentilla, ja nykyinen 1 ja 3 momentti olisi yhdistettävissä. Pykälän 1 momentin muotoilu voisi olla "Kunta ei saa luovuttaa määräysvaltaansa alueellaan olevaan vesihuoltolaitokseen ja tukkuvesihuoltolaitokseen muulle kuin toiselle kunnalle".

Huoltovarmuuskeskus esittää lausunnossaan huolen sääntelyratkaisun vaikutuksesta yksityisomisteisen vesihuoltopalveluntuotantokapasiteetin hyödyntämiseen varautumisratkaisujen suunnittelussa ja käytössä. HSY:n lausunnossa esitetään, että määräysvallan määritelmän sisältävä pykälän 2 momentti tulisi sisällyttää lain määritelmäpykälään (3 §).

4 d § Kunnan etuosto-oikeus

Oikeusministeriön lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että ehdotettu sääntely ei ota kantaa sellaiseen tilanteeseen, jossa myyjä ei ilmoita kunnalle kaupasta säädetyssä kuukauden määräajassa kaupantekohetkestä. Lisäksi oikeusministeriö nostaa esiin tarpeen selvittää, miten ehdotetun kunnan etuosto-oikeuden käyttöön liittyvä menettely poikkeaa kiinteän omaisuuden luovutukseen liittyvän etuosto-oikeuden käytöstä. Jatkovalmistelussa tulisi myös pohtia etuosto-oikeuden rajaamista tilanteisiin, joissa kunnalla ei jo ole määräysvaltaa, tai vähintään tulisi selvittää perusteluissa sitä, koskeeko etuosto-oikeus tilanteita, joissa esimerkiksi vesihuolto-omaisuutta myydään vain osittain. Säännöskohtaisiin perusteluihin liittyen oikeusministeriö huomauttaa, että perusteluista ei käy ilmi miksi etuoston käyttöä koskevan päätöksen tekisi nimenomaan kunnan 4 b §:n mukaisesti nimeämä monijäseninen toimielin tai kunnan valtuusto. Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota pykälän 3 momentin viimeisen virkkeeseen, jonka mukaan kunta on velvollinen ilmoittamaan kirjallisesti etuostoa koskevasta päätöksestään ostajalle ja myyjälle, olevan hallintolain kanssa päällekkäistä, tarpeetonta sääntelyä.

Myös valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota pykälään, ja toteaa, että jatkovalmistelussa tulisi pohtia etuosto-oikeuden ulottamista myös kunnan määräysvallassa oleville osakeyhtiömuotoisille vesihuoltolaitoksille sekä ulottaa sääntely myös kuntayhtymiin. Lisäksi ministeriö toteaa, että etuosto-oikeuden käyttäminen pykälän 2 momentin mukaisessa tilanteessa, jossa kaupan kohde sijaitsi usean kunnan alueella, jää toimivuudeltaan epäselväksi.

Kuntaliitto esittää lausunnossaan, että pykälässä olevia kunnan etuosto-oikeuden sisältöä ja menettelyä koskevia säännöksiä tulisi kehittää vastaaviksi kuin etuostolain (608/1977) asiaa koskevat säännökset. Lausuntoehdotuksessa ei muun muassa määritellä riittävän tarkasti etuosto-oikeuteen liittyvää valitusoikeutta, jonka pitäisi Kuntaliiton näkemyksen mukaan määräytyä samoin kuin etuostolain 22 §:ssä. Lisäksi Kuntaliitto ehdottaa etuosto-oikeuden laajentamista kuntien lisäksi myös kuntayhtymille sekä kunnan määräysvallassa oleville osakeyhtiölle, jotka harjoittavat vesihuoltolaitostointia kaupan kohteena olevan vesihuoltolaitoksen sijaintikunnan alueella. Kuntaliitto huomauttaa myös, että pykäläluonnoksen 2 momentissa käytetyn "suurin osa kaupan kohteesta" määräytyminen ei ole selkeä, ja asiaa pitäisi avata perusteluissa. Kuntaliitto ehdottaa perusteeksi esimerkiksi omaisuuden tasearvoa, teknistä nykyaikaa tai liiketoiminta-arvoa kunkin kunnan alueella. Myös Kuopion kaupunki ehdottaa kohtaan muutosta, jonka mukaan myös ne kunnat, joita kaupan kohde palvelee, tulisi säätää etuosto-oikeuden piiriin.

Korkein hallinto-oikeus näkee, että 4 d § tulisi sijoittaa lain 8 lukuun. Vaihtoehtoisesti pykälän voisi KHO:n näkemyksen mukaan siirtää etuostolakiin. Sääntelyssä tulisi määritellä peruste etuosto-

oikeuden käyttämiseksi sekä harkita lisättäväksi lakiin etuostolain 8 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan kunta voi omistajan pyynnöstä etukäteen ilmoittaa, tuleeko se käyttää etuosto-oikeuttaan. KHO kiinnittää myös huomioita siihen, että etuosto-oikeuden kohde on ilmaistu luonnoksessa avoimella tavalla. Vesihuoltolaitos voidaan ymmärtää yhtiön osakkeina tai liiketoimintaomaisuutena. Vesihuolto-omaisuuden määritelmä on toisaalta suppea, eikä pidä sisällään esimerkiksi kemikaaleja. KHO tuo esiin, että etuostotilanteet voivat olla ongelmallisia, koska kauppaan voi esimerkiksi sisältyä ehtoja, jotka vain ostaja voi täyttää. Näitä voitaisiin pyrkiä välttämään etuostolain 2 §:n tapaisella säännöksellä. Ehdotetusta pykälästä ei käy ilmi, että etuosto-oikeuden käyttämisestä/käyttämättä jättämisestä tehdään valituskelpoinen hallintopäätös. Muutoksenhausta kunnan etuosto-oikeuteen ei ole säädetty (vrt. etuostolaki 22 §).

Suomen Kiinteistöliitto ry nostaa esiin huolen koskien ehdotetun säännöksen riittävyttä tilanteessa, jossa potentiaalinen ostajaehdokas tarjoaa ostokohteesta niin korkean hinnan, ettei kunnalla ole mahdollisuuksia puuttua etuosto-oikeudella kauppaan. Vantaan kaupunki on huolissaan etuosto-oikeuden tuomista ennakoimattomista lisäkustannuksista ja nostaa esiin tarpeen selkeyttää sääntelyä koskien tilanteita, joissa vesihuolto-omaisuuden myyjä pyrkii hyötymään kunnan etuosto-oikeudesta.

Pellervo huomauttaa, että miten osuuskunnan omaisuuden arvo tai kauppahinta määritellään, ei esitysluonnoksessa ole otettu kantaa. Tätä tulisi avata vähintäänkin hallituksen esityksen perusteluissa. Pahimmissa uhkakuviissa ostajana monopoliasemassa oleva kunta on ostamassa liiketoimintaa selvästi alle sen käyvän arvon. Vaikka usein todellisuutta onkin se, että kunta pikemminkin joutuu turvaa-maan vesiosuuskunnan vesihuollon ostamalla sen liiketoiminnan, on niitäkin tapauksia, että taloudellisesti menestyvän osuuskunnan toiminta uhkaa aktiivisten, osuuskunnan toimintaa ja hallintoa hoitavien jäsenten ikääntyminen myötä vaarantua ja kunnan olisi luontevaa ottaa toiminta vastuulleen. Hinnan määrittely ei voi olla ainoan ostajan eli kunnan vapaassa harkinnassa.

Kuopion kaupunki nostaa esiin, että kunnalle on tarvittaessa perustettava tarpeelliset kiinteistönmuodostamislain 154 §:n tai maankäyttö- ja rakennusasetuksen 80 §:n mukaiset rasiitteet etuoston kohteena olevaa omaisuutta varten. Jos etuoston kohteena on rakennuksia tai rakennelmia ilman maapohjan omistusoikeutta, kunnalla tulee olla oikeus saada maa-alue lunastetuksi ilman YM:n lunastuslupaa niin kuin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetussa laissa säädetään. Lisäksi etuostolain 17 ja 21 §:iä vastaavat pykälät ovat Kuopion kaupungin näkemyksen mukaan tarpeen.

Hämeenlinnan kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Oulaisten kaupunki ja MTK Etelä-Pohjanmaa kannattavat pykälää. Turun kaupunki pitää tärkeänä, että pykälä jättää kunnalle mahdollisuuden käyttää harkintaa etuosto-oikeuden käyttämisessä.

4 e § Omaisuuden myynnin rajoitukset vesihuollossa

Hämeenlinnan kaupunki, Lappeenrannan kaupunki ja Saarijärven kaupunki kannattavat pykäläehdotusta.

Suomen Kuntaliitto ry ei tue ehdotettua säännöstä ja esittää siitä luopumista jatkovalmistelussa. Rajoitus johtaisi hankaliin rajanvetoihin siitä, mikä olisi pykälässä tarkoitettua uutta omaisuutta ja toiminnan laajentamista, joka tekisi osuuskunnan omaisuuden osasta yksityisille myyntikelvotonta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että mahdollisuus laajentaa toiminta-alueitaan tulee turvata ja kuvata lain voimaan tulon jälkeen hankittuun vesihuolto-omaisuuteen kohdistuva myyntirajoitus ja sen vaikutus yhtiön tai sen omaisuuden myyntikelpoisuuteen ja sen käytettävyyteen velan tai muiden sitoumusten vakuutena. Kuntaliitto ehdottaa, että 4 e §:stä poistetaan sen toinen virke: Mitä edellä säädetään,

koskee myös sellaista vesihuolto-omaisuutta, jonka ennen tämän lain voimaantuloa perustettu asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta on hankkinut tämän lain voimaantulon jälkeen.

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry pitää pykälän omaisuuden myynnin rajoituksia ongelmallisina, sillä ehdotetun kirjauksen mukaan siirtyvän omaisuuden arvo määräytyisi käytännössä kunnan maksuhalukkuuden mukaan, joka voisi johtaa vesihuolto-omaisuuden siirtymiseen kunnille alle reaaliarvon. Myös Kuntaliitto ja Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta nostaa esiin mahdolliset vaikutukset rahoituksen hankinnalle. Kuopion kaupunki ei tue pykäläehdotusta sellaisenaan, vaan näkee, että sen tulisi koskea muitakin vesihuoltosektorin yksityisiä toimijoita kuin asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia. Jämsän Vesi liikelaitos toteaa, että lainsäädännössä tai sen perusteluissa ei oteta kantaa siihen, miten kaupan kohteena oleva omaisuus hinnoitellaan.

5 § Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu

Ehdotetut muutokset 5 §:ään saivat lausunnoissa pääosin kannatusta. Hämeenlinnan kaupungin mielestä muutokset ovat kannatettavia vesihuollon alueellisen ja paikallisen kehittämisen osalta, koska pykälä velvoittaa ELY-keskuksen ohjaamaan alueellista vesihuollon yleissuunnittelua. Myös Varsinais-Suomen ELY, ALVA-yhtiöt Oy, Aurinkovuoren vesi Oy, Tampereen yliopiston rakennetun ympäristön tiedekunta ja yksityishenkilö kannattavat muutoksia. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta, koska siinä täsmennetään vesihuollon yleisen kehittämisen vastuuta ELY-keskuksen sekä kuntien osalta.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää ELY-keskusten uutta tehtävää oikeasuuntaisena, mutta toivottavana, että alueellisen yleissuunnittelun sisältöä ja toimintatapoja myös ohjattaisiin, vaikka kyse ei olisikaan normiohjauksesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö näkee tarpeellisena, että myös kunnan terveydensuojeluviranomainen mainittaisiin vesihuollon yleissuunnitteluun osallistuvana tahona, vähintään niin, että tämä laatisi lausunnon suunnitelmasta. He huomauttavat, että pykäläehdotuksesta ei selviä, mitä tahoa ELY ohjaisi. ALVA yhtiöt Oy kysyy, miten vesihuollon tarvitsemalle rakennemuutoksella saataisiin riittävästi painetta. Heidän mielestään lain tulisi tukea tätä ja poistaa siihen liittyviä hidasteita.

Etelä-Savon maakuntaliitto kannattaa alueellisen vesihuoltosuunnitelman laatimista, koska se lisää kuntien välistä yhteistyötä ja vesilaitosten verkottumista. Liiton mielestä jatkossa tulisi turvata alueellisen suunnitelman laadintaresurssit ja osoittaa tähän budjettirahaa. Myös Pohjanmaan liitto tukee tätä. Nokian Vesi Oy tuo lisäksi esiin, että alueellisen yhteistyön lisääminen on tärkeää myös huolto- ja toimintavarmuuden näkökulmista.

Tampereen kaupungin yleiskaavoitusyksikkö huomauttaa, että valmistelusta vastuussa oleva viranomainen tulisi olla tiedossa lakiluonnoksesta lausuttaessa, kun ELY-keskuksen tehtävät jaetaan valtion lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon ja elinvoimakeskuksiin aluehallintouudistuksen myötä. Kuntaliitto toteaa, että tehtäväksi tulisi 5 §:ssä määritellä alueellisen yleissuunnittelun tukeminen, koska vesihuollon tarkoitus on edelleen säilyä kunnan itsehallintonsa nojalla järjestämänä tehtävänä eikä se tuottaisi kuntiin kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Tukeminen olisi erityisesti asiantuntija-apua. Turun kaupunki yhtyy kuntaliiton lausuntoon. Lieksan kaupunki tuo esiin, että vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu etenkin alueellisen yhteistyön kannalta voi olla haasteellista harvaan asutuilla alueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa.

5 a § Vesihuollon kehittäminen kunnassa

Ehdotetut muutokset 5 a §:ään saivat lausunnoissa pääosin kannatusta. Maakuntaliitto, Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala, Turun kaupungin kaupunkiympäristön

toimiala, Hämeenlinnan kaupunki, Lahden kaupunki, Lieksan kaupunki, Kiteen kaupunki, Kotkan kaupunki, Oriveden kaupunki, Paimion kaupunki, Ylivieskan kaupunki, Parikkalan kunta, Raaseporin kaupunki, Rautjärven kunta, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Hyvinkään vesi, Turun Vesihuolto Oy, Nokian Vesi Oy, Aurinkovuoren Vesi Oy, Tampereen yliopiston rakennetun ympäristön tiedekunta ja yksityishenkilö pitävät vesihuoltosuunnitelman laatimisveloitteen lisäämistä lakiin hyvänä. Lausunnoissa korostuu, että velvoite lisäisi toimijoiden yhteistyötä, pitkäjänteistä suunnittelua, vesihuollon investointitarpeiden tunnistamista ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Tämä on tärkeää, koska kuten Muuramen kunta lausuu, on pykälään 5 a § liittyvä vesilaitosten korjausvelan realisoituminen Suomessa tällä hetkellä ajankohtainen ja useita vesilaitoksia koskettava asia. Saarijärven kaupunki ja Janakkalan kunnan tekninen lautakunta pääosin kannattavat pykälää, mutta tuovat esiin kunnille koituvat kustannukset. Samoin Varsinais-Suomen ELY, mutta se näkee myös yhteyden yleiskaavoitukseen toivottavana. Oulun Vesi toivoo, että vähän ennen uuden lain voimaantuloa laaditut kehittämissuunnitelmat voidaan tulkita uuden lain 5 a §:n tarkoittamaksi vesihuoltosuunnitelmaksi. Mustasaaren kunnan mukaan lain muuttamisen jatkotyössä tulisi selvittää, pitääkö hulevesiviemäreille ja muulle vedelle olla erilliset vesihuolto- ja omaisuudenhallintasuunnitelmat. Lappeenrannan kaupungilla ei ole pykäläehdotukseen huomautettavaa.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää vesihuoltosuunnitelman laatimisveloitettava tärkeänä, mutta kiinnittää huomiota siihen, että kunnalle asetetun yhteistyöveloitteen asettaminen edellyttää kunnan tekemään yhteistyötä, mutta ei velvoita säännöksessä mainittuja tahoja osallistumaan vesihuoltosuunnitelman laadintaan. Laissa esitettyjen suunnitelman vähimmäissisältövaatimusten lisäksi suunnitelmien sisällöllisen riittävyyden ja yhtenäisyyden näkökulmasta voisi tarpeen harkita sisällön ohjaamista lakia alemman tasoisella sääntelyllä ja varautua tähän asetuksenantovaltuuksiin.

Oikeusministeriö ja Suomen ympäristökeskus huomauttavat muotoilusta. Oikeusministeriön mukaan lainsäädännössä tavanomainen tapa viitata internetissä avoimesti julkaistaviin tietoihin, on viitata julkaisemiseen yleisessä tietoverkossa (pykälän viimeinen momentti). Suomen ympäristökeskuksen mukaan ilmaisu "yleisesti saatavilla tietoverkossa" ei ole tarkka määritelmä. Suunnitelma tulisi joko nimetä kaikkien kuntien osalta määrämuotoisesti, sen tulisi löytyä määrätystä paikasta tai sen ylläpitäjä olisi määrätty taho. Tampereen Veden mielestä salassa pidettävien tietojen julkaisemattomuudesta pitäisi mainita pykälässä ja tulisi varmistaa, ettei julkaisuuteen vuoda tietoja, jotka voivat vaarantaa vesihuollon turvallisuuden. Esimerkiksi esityksen pykälässä 8 a § lukee, että toiminta-aluekarttaan ei tule sisällyttää vedenottamo- tai verkostotietoa. Heidän mukaansa samankaltainen kirjaus tulisi tehdä myös 5 a §:ään.

Valtiovarainministeriö toteaa, että vesihuollon kehittämisen suunnitelmallisuuden lisääminen on lähtökohtana kannatettavaa, ja ongelmana voidaan pitää niin kutsuttua korjausvelkaa. Valtiovarainministeriö ei pidä 5 a §:n mukaista suunnitelmaa tarkoituksenmukaisena, ja esittää sen poistamista tai muuttamista koskemaan vesihuollon kehittämistä. Valtiovarainministeriö toteaa, että suunnitelma vaikuttaa säännöksen mukaan olevan eräänlainen yhteenveto taikka koontikunnan kuntalain nojalla tekemistä päätöksistä (omistajapolitiikka, omistajaohjaus, hallintosääntö) tai ehdotetuista vesihuoltolain velvoitteista (4 b§). Ehdotuksen mukaisen sisältöisenä säädetty suunnitelma, joka tulisi laatia yhteistyössä säännöksen mukaisesti eri tahojen kanssa, ei ole tarkoituksenmukainen. Valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti kuntien velvoitteiden lisäämiseen. Lisäksi ministeriö toteaa, että esityksen mukaisten kuntien velvoitteiden osalta tulisi esittää miten uusista velvoitteista syntyvät kustannukset kompensoitaisiin kunnille tai mitä olemassa olevia velvoitteita voitaisiin poistaa kustannusten kattamiseksi. Hallitusohjelman mukaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset kompensoidaan rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Kunnille uusia velvoitteita sisältövaatimuksineen ovat mm. vesihuoltosuunnitelman laatiminen, toiminta-alueen tarkistaminen

määräajoin, päätöksen tekeminen myös silloin kuin tarkistamistarvetta ei ole, omaisuudenhoitosuunnitelman laatiminen, toimivaltaisten viranomaisten määrittäminen sekä kohtuullisen tuoton kytkeminen vesihuoltolaitoksenomaisuudenhallintasuunnitelman toteutumiseen.

Lisäksi valtiovarainministeriö toteaa, että vesihuoltosuunnitelman laatimisvelvoite aiheuttaa kunnalle kompensoitavia kustannuksia. Esityksessä todetaan, että suunnitelmallisuuden lisääntyminen tuo säästöjä kunnan ja vesihuoltolaitoksen toiminnalle, eikä vesihuoltosuunnitelman laatimisen ja toiminta-alueen tarkistamisen siten esityksen mukaan voi nähdä kokonaisuutena arvioiden aiheuttavan kunnille kustannuksia. Valtiovarainministeriö toteaa, että se ei voi hyväksyä tällaista tulkintaa, vaan katsoo vesihuoltosuunnitelman laatimisvelvoitteen kunnille uudeksi velvoitteeksi, jonka kustannukset tulee kompensoida kunnille.

Omakotiliitto toteaa, että vesihuoltosuunnitelman kehittämisvelvoite on kannatettava asia, mutta on huolehdittava, ettei se johda lisääntyneeseen byrokraatiaan ja kohtuuttomiin lisämaksuihin. Liitto ehdottaa myös että pientalo- ja vapaa-ajan asukkaat osallistetaan mukaan suunnitelmien laatimiseen.

Lempäälän kunta ja Tampereen kaupunki huomauttavat suunnitelman laatimisen lisäävän kunnan tehtäviä. Lisäksi Tampereen kaupunki lausuu alueiden käyttöä jatkossa ohjaavien kestävyystavoitteiden jäävän kevyiksi vesihuoltolain käsittelyssä, mikä ei tue vesihuollon ja maankäytön yhteensovittamisen tavoitetta. Salon kaupunki vastustaa ehdotusta: sen mukaan 5 a §:n mukaisen vesihuoltosuunnitelman sisältövaatimuksia olisi hyvä tarkentaa sen ajallisen tarkastelujakson osalta sekä lisätä sisältövaatimuksiin vesihuoltolaitosten toiminnan taloudellisuuden arviointi.

Jämsän Vesi liikelaitos ehdottaa, että mahdollisuus asetuksen antamiseksi tarvitaan myös vesihuoltosuunnitelman osalle. Asetuksella voidaan tarvittaessa ohjata vesihuoltosuunnitelmia ja niiden sisältöä kuntia ja vesihuoltoa paremmin palveleviksi ilman, että itse lakia tarvitsee muuttaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä pykälän 4 momentin säännöstä siitä, että ennen vesihuoltosuunnitelman hyväksymistä kunnan on varattava valvontaviranomaisille, mukaan lukien kunnan terveydensuojeluviranomainen, mahdollisuus antaa asiasta lausunto. Etelä- ja Lounais-Suomen AVIen mielestä olisi parempi, että kunnan terveydensuojeluviranomainen otettaisiin jo valmisteluvaiheeseen mukaan. Etelä-Suomen AVI lisää, että 1 momentin perusteluissa on tarpeen mainita kunnan terveydensuojeluviranomainen, jotta sen osallistuminen varmistuu. Kuntaliitto taas lausuu, että tällainen velvoite lausuntokierrokselle on tarpeeton ja se tulisi poistaa ottaen huomioon, että pykälän 1 momentissa edellytetään kunnan kehittävän vesihuoltoaan "...muiden kuntien ja muiden keskeisten tahojen kanssa". Valvontaviranomaiset osallistuvat itse suunnitelman laatimiseen, eikä suunnitelmalla ole oikeusvaikutuksia. Orimattilan ympäristövaliokunta kannattaa ehdotusta ja edellyttää, että sen alaiset viranhaltijat saavat olla vesihuollon vesihuoltosuunnitelman suunnitteluprosessissa mukana ja ympäristövaliokunnalle varataan mahdollisuus antaa lausunto suunnitelmasta ennen sen hyväksymistä.

6 § Vesihuollon järjestäminen

Pykäläehdotus sai kannatusta ja muutosehdotuksia. Kuopion Vesi Oy kannattaa tehtyjä lisäyksiä ja esittää, että kunnan vesihuollon järjestämistehtäviin (6 §) ja/tai vesihuollon turvaamista koskevaan 9 b §:ään sisällytettäisiin kunnalle oikeus päättää omistussuhteiltaan epäselvien verkoston osien liittämistä (esimerkiksi kuulusmenettelyllä) osaksi alueella toimivan vesihuoltolaitoksen verkostoa silloin, kun omistussuhteiltaan epäselvät verkostot sijaitsevat vastaanottavan

vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Varsinais-Suomen ELY-keskus kannattaa muutosehdotusta, koska on tilanteita, joissa esim. Jätevesiverkostoa ei ole kannattavaa rakentaa. He lisäävät, että laissa ja sen perusteluissa pitää olla selkeästi todettu, vastaako kunta lisäyksen mukaisesti muiden toimenpiteiden kustannuksista ja ylläpidosta vai kenelle vastuu kuuluu. Lapuan kaupunki lausuu, että vesihuoltolain uudistaminen 6 §:n mukaisesti (2 momentti) tuo joustavuutta vesihuoltolaitoksen toimintaan. Turun kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala) kannattaa pykälän perustelutekstiä. Heidän mukaansa on hyvä, että laki mahdollistaa kunnalle myös muut toimintavaihtoehdot kuin vesihuoltolaitoksen perustamisen tai toiminta-alueen laajentamisen (3 momentti). Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta.

Oikeusministeriö huomauttaa, että voimassa olevaa lakia vastaavasti 4 momentissa säädettäisiin kiinteistön omistajien ja haltijoiden kuulemisesta ja hallintolaissa säädetään asiaosaisen kuulemisesta (HL 34 §). Yleislain kanssa päällekkäistä sääntelyä tulisi välttää. Jatkovalmistelussa on syytä arvioida, onko erillinen säännös vesihuoltolaissa tarpeellinen.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan pykäläehdotus on tarpeellinen mm. juomavesidirektiivin 16 artiklan täytäntöönpanemiseksi. Pykälässä tai sen perusteluissa ei kuitenkaan edelleenkään selvennetä, mitä ”suureholla asukasjoukolla” tarkoitetaan. Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan tällä tulisi tarkoittaa vähintään 50 henkilön asukasjoukkoa, eli juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvaa asukasjoukkoa, ja pykälässä (tai 5 a §:ssä tai 9 b §:ssä) olisi toivottavaa mainita heikoimmassa asemassa olevat väestöryhmät.

Suomen Kuntaliitto Ry:n mukaan uuden 3 momentin kieliasussa voisi noudattaa vastaavaa ilmaisua kuin edellä 2 momentissa, eli: ”...kunta voi vaihtoehtoisesti huolehtia siitä, että ryhdytään muihin toimenpiteisiin...”, koska näitä toimenpiteitä (esimerkiksi asiantuntija-apu kiinteistökohtaisen vesihuollon järjestämisessä) voisivat kunnan ohella toteuttavaa myös esimerkiksi vesihuoltolaitokset. Vantaan kaupungin mukaan 3 momentin perusteluissa esitetyt muut toimenpiteet talousveden saatavuuden ja jäteveden poisjohtamisen turvaamiseksi ovat turha lisäys, koska nykyinen laki ei estä tällaista toimintaa. Tästä ei saa muodostua velvoitetta kunnalle. Kunnan järjestämät kiinteistökohtaiset tai muutaman kiinteistön vesihuoltoratkaisut voidaan nähdä epätasa-arvoisina suhteessa niihin kiinteistöihin, jotka ovat vesihuoltoon liittyessään joutuneet maksamaan liittymis-, liitostyö- ja muut maksut tai joilla kiinteistön omistaja tai haltija on järjestänyt kiinteistönsä vesihuollon vesihuoltolain 6 §:n mukaisesti.

Siilinjärven kunta katsoo, että uusi 3 momentti on tarpeeton. Lain perusteluissa on esimerkkinä muista toimenpiteistä verkoston laajentaminen ilman toiminta-aluetta, mikä olisi taloudellisesti raskas toimenpide, koska tällöin verkoston piiriin tulevilla ei ole velvollisuutta liittyä verkostoon. Sipoon kunta/Sipoon vesi yhtyy tähän lausuntoon ja huomauttaa, että pykälässä tai sen perusteluissa ei selvennetä, mitä ”suureholla asukasjoukolla” tarkoitetaan. Tällä tulisi tarkoittaa vähintään 50 henkilön asukasjoukkoa, jonka muodostama asutusalue vastaa asukastiheydeltään kunnan keskimääräistä asemakaava-aluetta. Lisäksi suurehkolle asukasjoukolle keskitetyn vesihuollon rakentamisen tulisi olla vesihuoltolaitokselle taloudellisesti kannattavaa.

7 § Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet

Pykäläehdotus sai enemmän vastustusta kuin kannatusta. Aurinkovuoren Vesi Oy lausuu, että toiminta-alueen määrittelyn ja siihen liittyvien sääntöjen selkeyttäminen on tärkeä osa lakimuutosta. Myös Savonlinnan kaupunki, Oulaisten kaupunki ja Hämeen ELY-keskus kannattavat pykäläehdotusta. Kannattavissa lausunnoissa nousevat esiin toiminta-alueita koskeva säännöllinen päivittämisvelvollisuus, pohjavesialueiden ottaminen huomioon toiminta-aluetta määriteltäessä

jätevesien viemäroinnin osalta ja toiminta-alueiden hyväksymättä jättäminen. Tampereen Vesi Oy pitää hyvänä asiana, että toiminta-alueita määritettäessä arvioidaan asemakaava-alueiden yms. liittämistä verkostoon. HSY on ehdottomasti sitä mieltä, että kaikkia momentissa mainittuja alueita ei ole perusteltua sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen. Siten harkinnanvaraisuus on erittäin hyvä asia.

Korkein hallinto-oikeus ehdottaa että johdonmukaisuutta voisi lisätä se, että 7 § ja 8 a §:n 1 momentti yhdistettäisiin ja 8 §:ään sisältyvät menettelysäännökset sekä päätöksen sisältöä koskevat 8 a §:n säännökset sijoitettaisiin näiden jälkeen.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää huomiota siihen, että KHO ei ole ratkaisussaan edellyttänyt, että YKR-luokitusta tulisi käyttää taajaman määrittelyn perustana taikka lähtökohtana, vaan pitänyt sitä käsitellyssä valitusasiassa mahdollisena selvityksenä vesihuoltolaissa tarkoitettua suurehkon asukasjoukon olemassaolosta.

Hollolan kunnan ja vesihuoltolaitoksen näkemys on, että uudistuva vesihuoltolaki ei saa ohjata toiminta-alueen laajentumista alueille, joilla ei tosiasiallisesti ole sellaista toteutunutta yhdyskuntakehitystä ja vesihuoltoverkostoihin liittymisen tarvetta, jonka vuoksi ne tulisi sisällyttää osaksi jonkin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueita (2 momentti). Vesihuoltoverkostoihin liittymisen tarve tulisi aina selvittää ja ratkaista tapauskohtaisesti. Yhdyskuntasuunnittelusta irrallaan oleviin keskitetyn vesihuollon lisäratkaisuihin tulisi suhtautua pidättyvästi. Oulun veden mielestä taajama-alue olisi hyvä määritellä itse laissa, eikä jättää sitä perustelutekstiin kirjattuun tulkintaan. Samalla on syytä pohtia, että onko ko. tulkinta oikeasuhtainen, vai aiheuttaako rajausta toiminta-aluepäätöksistä kohtuuttoman laajoja.

Turun Kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala) huomauttaa, että YKR-taajamarajaus on laadittu yhdyskuntarakenteen seurannan ja tilastoinnin tarpeisiin eikä se suoraan sovellu vesihuollon tarpeen arviointiin. Kun vesihuoltolaista on poistettu taajaman määritelmä, ei vesihuoltolaitoksen toiminta-alueisiin sisällytettäviä alueita koskevassa 7 §:ssä ole syytä viitata ainakaan kahteen eri taajaman määritelmään. On riittävää, että yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa neuvoston direktiivissä tarkoitettut taajamat sisällytetään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesienviemäroinnin osalta. Mikäli kahteen eri taajamamääritelmään kuitenkin viitataan, on tärkeää todeta, ettei taajaman muodostuminen aina edellytä toiminta-alueen vahvistamista alueelle. Vantaan kaupunki (sihteeristö) lisää, että nojautuminen YKR-taajamiin ei saa tarkoittaa sitä, että käytännössä YKR-taajamiin muodostuu vesihuollon järjestämisvelvollisuus. Kiinteistöjen välinen etäisyys YKR-taajamissa on usein niin suuri, että vesihuoltolaitoksen ei ole mahdollista järjestää alueille kohtuuhintaista vesihuoltoa.

Suomen ympäristökeskus ehdottaa uutta muotoilua: Taajama ei ole hyvä mittari toiminta-alueen määrittämiseen. YKR-taajaman rajat muuttuvat joka vuosi ja rajausta on suuntaa antava. Toiminta-alue tulee rajata kiinteistöjen rajojen tai selkeästi maastosta mitattavien rajamerkkien perusteella. Jätevesidirektiivin taajama on epäselvä ja paikkatietona se on saatavissa vain pistemäisenä merkinä. Toiminta-alueen rajaamiseen se ei ole sopiva millään tavalla. Määritettäessä 1 momentissa tarkoitettua toiminta-alueita, on siihen sisällytettävä tarpeellisin osin vesihuoltolaitoksen rakennettu verkosto ja asemakaava-alue. HSY toteaa, että momentissa tarkoitettuja alueita, joilla ei ole keskitetyn vesihuollon tarvetta, voi olla runsaastikin. Tämä voi aiheuttaa merkittävää lisätyötä toiminta-alueen vahvistamisprosessissa. Erityisesti YKR-taajamarajaus on osittain ongelmallinen vesihuollon tarvetta tarkasteltaessa.

Kiteen kunnan ympäristölautakunnan mukaan laissa tulee olla selkeä määritelmä, miten taajama-alue määritellään, mikäli lakiehdotuksen mukainen 7 §:n mukainen velvollisuus määrätä taajama-alueet

vesihuoltolaitoksen toiminta-alueiksi tulee voimaan. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määrittelmää on selkeytettävä lakiin, jotta lain soveltaminen ei jätä tulkinnanvaraa ja aiheuta erilaisia toimintatapoja kuntiin. Oulaisten kunta on huolestunut taajaman määrittelystä ja sen mukanaan tuomasta lisäkustannuksesta ja velvoitteista rakentaa verkostoa, minkä takia määrittelyä tulisi tarkentaa. Muuramen kunta lisää, että pykälän 7 asetuksen mukaisen vesilaitoksen toiminta-alueen määrittelynkriteeristön tulee olla täysin yksiselitteinen. Turun Vesihuolto Oy:n mukaan puutteena voidaan pitää sitä, että taajamaa ei ole laissa määritetty. Lainkohtaa ei olisi perustelujen mukaan tulkittava siten, että kaikki siinä tarkoitetut alueet olisi aina sisällytettävä toiminta-alueeseen. Jos kunta ei pidä tätä tarpeellisenä, asia on mainittava ja perusteltava toiminta-aluepäätöksessä. Tämä asia ei ole voimassa olevasta laista eikä sen perusteluista käynyt nimenomaisesti ilmi, mikä on mahdollisesti aiheuttanut tulkinnallista epäselvyyttä valvovan viranomaisen ja kuntien välillä. Kuntaliitto ehdottaa, että uuden 7 §:n 2 momenttiin lisättäisiin kirjaus seuraavasti: Määritettäessä 1 momentissa tarkoitettuja alueita, on arvioitava vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen tarve ja otettava huomioon ainakin asemakaava-alueet, taajamat sekä pohjavesialueet. Kaikissa tilanteissa näitä alueita ei kuitenkaan ole tarpeen sisällyttää toiminta-alueeseen, mikäli arviointi sen osoittaa.

Kuopion kaupungin kaupunkirakennelautakunnan mukaan lakiesitykseen tulee lisätä nykyisen vesihuoltolain pykälä: Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. 7 § voi olla osittain turha, koska asia on esitetty vesihuoltolain 6 §:ssä, jossa vesihuollon järjestäminen on sidottu suurehkon asukasjoukon tarpeisiin ja ympäristön- tai terveydensuojelullisiin syihin.

Lappeenrannan kaupunki lausuu, että yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa neuvoston direktiivissä tarkoitetut taajamat tulee aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäroinnin osalta. Uudistuvan vesihuoltolain ei tule ohjata toiminta-alueiden laajentumista niin laaja-alaisen määrittelyn kautta kuin siihen on kirjattu. Tämä voi tuoda vääränlaisia paineita sellaisille alueille, joilla ei välttämättä ole edes riittävää yhdyskuntakehitystä vesihuoltoverkoston taloudelliselle rakentamiselle. Esitys luo uhan vesihuoltolaitosten taloudelle ja toiminnalle. Selkeyttämisen vuoksi yhdyskuntajätevesidirektiiviin viittauksen sijaan lakikohtaan tulisi kirjata suoraan se taajamien kokomääritys, josta kohdassa on kyse. Tältä osin lakiehdotusta tulee korjata. Sipoon kunta (Sipoon vesi) kannattaa tätä lausuntoa laaja-alaisen määrittelyn osalta. ALVA-yhtiöt Oy kannattaa lausuntoa. Paimion kaupunginhallituksen mukaan laajennukset toiminta-alueisiin ehdottomasti mukaan otettaviksi alueiksi voivat realisoitua velvoitteena ennakoivaan verkostorakentamiseen, mikä luonnollisesti luo potentiaalisia ja reaalisia kustannuspaineita vesihuoltolaitoksille.

Raaseporin kaupungin mukaan yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa direktiivissä tarkoitetut taajamat tulee aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäroinnin osalta. Näin laajojen alueiden huomioiminen voi uhata vesihuoltolaitosten taloutta. Eryityisesti liialliseen optimismiin perustuva kaavoitus voi johtaa ennakoivaan verkkorakentamisen tarpeeseen, mikä luonnollisesti luo vesihuoltolaitokselle potentiaalisia ja todellisia kustannuspaineita.

Salon kaupunki lausuu, että 7 §:n toiminta-alueisiin sisällytettävänä alueina on mainittu asemakaava-alueet ilman tarkempaa määrittelyä. On paljon asemakaava-alueita, jotka eivät ole rakentuneet kaavan mukaisesti ja joille toiminta-alueen päättäminen luo tilanteen, jossa vesihuoltolaitos voi joutua rakentamaan laajan verkoston yksittäistä rakennusta varten. Pois rajaaminen on toiminta-aluepäätöksissä edellyttänyt kohtuuttomien kustannusten osoittamista, mikä puolestaan edellyttää yksityiskohtaista suunnittelua sekä sen perusteella laskettavan kustannusarvion ja

kassavirtalaskelman tekemistä tällaisille alueille. Tällaisten tarkastelujen kustannus on huomattava. Pois rajaaminen pitäisi olla sellaisenaan perusteltua aina, jos rakentaminen ei ole toteutunut asemakaavan mukaisesti kohtuullisessa ajassa. Yksityishenkilö lisää, että ensimmäiseen momentissa tulisi huomioida myös väestönkehitys.

Tampereen Vesi Oy:n mielestä direktiivin mukainen määritelmä on liian laaja ja tulkinnanvarainen. Direktiivin mukainen taajama tulisi määritellä tarkemmin, jos siihen viitataan Vesihuoltolaissa. Tampereen Vesi Oy myös huomauttaa, että direktiiviä ei ole vielä hyväksytty neuvostossa. Myöskään taajaman määritelmää ei ole sisällytetty esitysluonnokseen. Nykyisen lain taajaman määritelmä on esityksessä kumottu tarpeettomana. Kuitenkin taajamaan viitataan 7 §:n 2 momentissa. Pykälän perusteluiden mukaan vesihuoltolain mukainen taajaman käsite perustuu yhdyskuntarakenteen aluejaon mukaiseen taajamarajaukseen, nk. YKR-taajamiin. Tampereen Vesi ehdottaa, että uuteen Vesihuoltolakiin lisättäisiin määritelmä taajamalle.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry:n mukaan erityisesti liialliseen optimismiin nojaava kaavoitus saattaa realisoitua velvoitteena ennakoivaan verkostorakentamiseen, mikä luonnollisesti luo potentiaalisia ja reaalisia kustannuspaineita vesihuoltolaitoksille. Myöskään kaikkien pohjavesialueiden huomioiminen toiminta-alueita määriteltäessä, ei kerta kaikkiaan ole realismia. Toiminta-alueet tulisikin mitoittaa siten, että niiden toteuttaminen olisi realistisestimahdollista, huomioiden vesihuoltolaitosten taloudellinen ja tekninen kapasiteetti ja kestävyys.

8 § Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Pykäläkohtaan lausui yhteensä 25 lausunnonantajaa. Itä-Suomen aluehallintovirasto kannattaa tarkennusta, jonka mukaan kunta voisi hyväksyä toiminta-alueen laitokselle, joka on kunnan taseyksikössä, kunnan liikelaitos, kuntayhtymä, liikelaitoskuntayhtymä, kuntayhtymän liikelaitos taikka rekisteröity yritys tai yhteisö.

Varsinais-Suomen ELY-keskus lausuu, että tapauksissa, joissa ei tulla toiminta- aluetta määrittelemään, kuulemisessa tulee varmistaa, että kuullaan sekä valtion että kunnan ympäristönsuojeluviranomaista, kun kyse on jätevesiviemäriä koskevista toiminta-alueista.

Suomen ympäristökeskus ehdottaa, että kunnan tulee tarkistaa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ajantasaisuus tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään 7 vuoden välein. Suomen Kuntaliitto pitää asiallisesti tarpeettomana ja turhaa hallinnollista taakkaa aiheuttavana valituskelpoisen hallinnollisen päätöksen edellyttämistä tilanteessa, jossa vesihuoltolaitos, sen asiakkaat tai kunta eivät ole pitäneet tarkoituksenmukaisena toiminta-alueen hyväksymistä ja ehdottaa pykälän 1 momentin poistamista lakiluonnoksesta. Kuntaliiton ehdotusta kannattavat lausunnoissaan Jyväskylän kaupunki, Kotkan kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Vantaan kaupunki, Tampereen kaupunki, Kuopion kaupunki, Muuramen kunta, Sipoon kunta, Turun Vesihuolto Oy, Lempäälän kunta ja Paimion kaupunki.

Lappeenrannan kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Muuramen kunta ja Hämeenlinnan kaupunki **x** lausuvat, että toiminta-alueiden tarkistaminen vähintään 10 vuoden välein aiheuttaa jonkin verran lisätyötä kuntiin, mutta että toiminta-alueiden määräaikainen tarkistaminen on tarpeen. 10 vuoden määräaika on kohtuullinen aika myös vesihuoltolaitosten osalta. Marttilan kunta sen sijaan ehdottaa, että päivitys tulisi tehdä vain tarpeen mukaan.

Helsingin kaupunki ja Vantaan kaupunki ehdottavat, että toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymisvelvollisuuden valvonnan kannalta toiminta-alueen ajantasaisuus on tärkeää päivittää vuosittain. Kun vesijohto- ja jätevesiviemäriverkosto valmistuu uudelle alueelle, toiminta-aluepäätös

pitäisi tehdä viipymättä, jotta liittymättömiä kiinteistöjä voidaan kehottaa liittymään verkostoon. Lisäksi Helsingin kaupunki nostaa esiin kuntaliitoksiin liittyvät asiat ja ehdottaa, että toiminta-alue supistuu toiseen kuntaan siirtyneen alueen osalta, jolloin kunnalla, johon alue on liitetty, tulee olla mahdollisuus osoittaa alue toiselle vesihuoltolaitokselle. Lausunnossa toivotaan myös täsmentämään, voiko kunta hyväksyä toiminta-alueen toisen kunnan omistamalle vesihuoltolaitokselle ja ehdotetaan, että lakiin olisi hyvä sisällyttää informatiivinen viittaus pelastuslain 30 §:n, joka edellyttää, että kunnan tulee ottaa sammutusveden hankinta huomioon hyväksyessään vesihuoltolaitokselle vesihuoltolaissa tarkoitetun toiminta-alueen.

Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalvelu lausuu, että mikäli kunta ei voi hyväksyä rekisteröimättömälle yritykselle tai yhteisölle toiminta-alueita, tulee kunnalle antaa myös toimivalta ja keinot, jolla se voi velvoittaa rekisteröimättömän yrityksen tai yhteisön muuttumaan rekisteröidyksi tai velvoittaa rekisteröimättömän yrityksen tai yhteisön liittymään toiseen, rekisteröityyn vesihuoltolaitokseen. Kunnalle tulee antaa toimivalta, jolla rekisteröimättömän yrityksen omaisuuden saa siirrettyä toiselle vesihuoltolaitokselle. Koska kuluttaja-asiamies on määritelty myös valvontaviranomaiseksi, tulee toiminta-alueen hyväksymisessä kuluttaja-asiamiehelle varata myös mahdollisuus antaa lausunto. Tämä koskee myös kohtaa vesihuoltosuunnitelma ja uhkasakkokohtaa.

Tampereen kaupunki ehdottaa 8 §:n ensimmäisestä momentista pois jätettäväksi tekstin: ”tai tehdä päätös, että laitokselle ei ole tarpeen hyväksyä toiminta-alueita”.

Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalvelut ehdottaa, että vesihuoltolakiin tulisi antaa valvontaviranomaiselle toimivalta ja keinot tilanteisiin, jossa vesihuoltolaitoksella on hyväksytty toiminta-alue, mutta vesihuoltolaitos ei halua rakentaa vesihuoltoverkostoja. Toisin sanoen tulisi olla viranomainen, joka kehottaa verkostojen rakentamiseen.

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy korostaa lausunnossaan, että haja-asutusalueella toiminta-alueen laajentamisen tulisi aina perustua ajantasaiseen liittymishalukkuuskyselyyn, jotta voidaan varmistua riittävästä liittymämäärästä ennen kuin suunnittelua jatketaan. Vesihuoltoverkostojen rakentamisen esim. toiminta-alueeksi määritellyllä kaava-alueella tulee tapahtua käsi kädessä asemakaavan rakentamisen toteutumisen kanssa. Ehdotuksena on myös, että haja-asutusalueella toiminta-alueiden päivittäminen olisi hyvä tehdä samanaikaisesti kunnan vesihuoltosuunnitelma-suunnittelukomponentin kanssa ja että toiminta-alueen tulisi olla hyväksytty ennen kuin alueen vesihuolto aletaan toteuttaa. Koska alueita kuitenkin toteutetaan kohde kerrallaan, on toiminta-aluepäätöksen toteuttaminen kertaprojektina koko kunnan alueella liian jäykkä palvellakseen alueiden rakentamista. Laissa pitäisi olla mahdollisuutta lisätä joku alue toiminta-alueeseen myös ison päivityksen välissä, jos se on edellytyksenä sille, että alueen toteuttaminen voisi edetä. Koska uudessa lakiluonnoksessa tiukennetaan liittymisvelvollisuudesta haettavan vapautuksen myöntämisperusteita, niin asian yhteydessä olisi myös tunnistettava kunnan ympäristöviranomaisen työn lisääntyminen, koska vapautushakemukset tulevat entisestään lisääntymään. Huomioida pitäisi myös kiinteistön omistajien tasapuolinen kohtelu tilanteessa, jossa vapautushakemuksen käsittely kestää kauan tai viivästyy.

Kuopion Vesi Oy lausuu, että laaja-alainen aluetarpeiden huomioiminen toiminta-alueita määritettäessä luo riskejä vesihuoltolaitosten taloudelle. Erityisesti liialliseen optimismin nojaava kaavoitus voi realisoitua veloitteena ennakoivaan verkostorakentamiseen. Ennakoiva verkostorakentaminen voi luoda vesihuoltolaitoksille kustannusriskejä sekä vedenlaatuun liittyviä riskejä.

Nokian Vesi Oy lausuu, että toiminta-aluepäätöksen yhteydellä kunnan vesihuoltosuunnitelmaan luodaan järjestelmällisyyttä ja tasapuolisuutta eri toimijoiden välille. Oriveden kunta lausuu, että ”8 § vesihuollon toiminta-alueista tulisi saada päättää kunta”, mikä jättää lausunnon sisällön avoimeksi.

8 a § Toiminta-alueen hyväksymisen edellytykset ja päätöksen sisältö

Pykälään lausui yhteensä 11 lausunnonantajaa. Oikeusministeriö lausuu, että edellytysten täyttymisen tulee käydä ilmi toiminta-aluepäätöksestä, sen sijaan että 1 momentissa kuvattujen edellytysten tulee käydä ilmi toiminta-aluepäätöksestä. Teknisenä huomiona todetaan, että lainsäädännössä tavanomainen tapa viitata internetissä avoimesti julkaistaviin tietoihin on viitata julkaisemiseen yleisessä tietoverkossa.

Korkein hallinto-oikeus huomauttaa, että ehdotetussa 8 a §:n 3 momentissa olisi säännös siitä, ettei toiminta-aluekarttaan sisällytetä vedenottamo- tai verkostotietoa. Lain-tasoiseen säännökseen sisältyvä erillinen kielto vaikuttaa erikoiselta, vaikka yleensä onkin perusteltua katsoa, että mainitut tiedot eivät ole julkisia. Vedenottamon tietoja voidaan pitää ympäristötietona (ks. KHO 2024:70) toisin kuin perusteluissa on todettu, mutta on eri asia, ettei tällainen tieto ole julkisuuslain mukaan välttämättä yleisöjulkinen.

Suomen Kuntaliitto pitää hyvänä, että toiminta-alueen hyväksymisen edellytyksenä olevat taloudelliset ja tekniset seikat nousevat ehdotuksessa selkeästi ja tärkeänä arvioitavana asiana esille. Ehdotuksessa kuvatun toiminta-aluepäätöksessä esitettäväksi säädetyn vesihuoltoverkoston rakentamisen tavoitteellisen aikataulun tulee käytännössä seurata asemakaava-alueilla kaavan toteutumista, eikä olla riippuvainen kaavan voimaantulosta.

Itä-Suomen aluehallintoviraston mukaan kartalle on tarkoituksenmukaista tehdä sellainen toiminta-alueen aluerajaus, josta ei ole tunnistettavissa kriittinen infrastruktuuri. Vesihuoltoon liittyviä turvallisuuskriittisiä ja salassa pidettäviä tietoja ei tule esittää julkisina tietoina. Suomen ympäristökeskus ehdottaa pykälään muotoilua ”Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee erotella kartalla sekä talousvesiverkon toiminta-alue että jätevesiviemäriverkon toiminta-alue”.

Kotkan kaupunki lausuu, että 8a §:n muotoilu koskien toiminta-aluekarttojen toimittamista on ristiriidassa aiemmin annetun Valviran ohjeen Dnro 34216/2023 17.10.2023 ”Vedenjakelualueiden paikkatietoaineistot ja niiden toimittaminen” kanssa. Lausunnon mukaan tietojen toimittamisvelvollisuus on osittain päällekkäinen ja kansalaisen veden käyttäjänä on vaikea ymmärtää toiminta-alueen ja vedenjakelualueen eroa. Erimuotoisten karttojen toimittaminen eri tahoille hämmentää myös pieniä vesilaitostoimijoita.

Lappeenrannan kaupunki kannattaa ehdotetun 8 a § aikaisempaa yksityiskohtaisempaa ohjeistusta siitä, miten toiminta-alueen hyväksyminen on toteutettava ja milloin päätös on mahdollista tehdä. Tampereen Vesi Oy:n mielestä kunnan ja vesihuoltolaitoksen yhteistyönä laadittava tavoitteellinen aikataulu verkostorakentamiselle on hyvä asia. Tampereen Vesi Oy kuitenkin huomauttaa, että vesihuoltolaitoksella tulee olla taloudelliset toimintaedellytykset verkostojen rakentamiselle suunnitellussa aikataulussa määriteltävällä alueella.

Oulun Vesi lausuu, että suunniteltaessa vastuutettavan laitoksen valinta ei ole aina selvää. Hyvä periaate olisi tavoitella ja lain perusteluissa myös ohjata toiminta-alueiden määrittelyä niin, että uusissa päätöksissä lähtökohtaisesti tavoiteltaisiin aina yhden vesihuoltolaitoksen periaatetta. Erilliset vesijohto- ja viemäritoimijat ovat vesihuollon kokonaistehokkuuden kannalta epäoptimaalinen tilanne, eikä niitä pitäisi luoda lisää.

Yksityishenkilö pitää erittäin kannatettavana "kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta asianmukaisesti", joka pitää sisällään vaatimuksen teknisestä vesihuollon toiminnasta ja toimintavarmuudesta. Yksityishenkilön mukaan pykälään tulisi tehdä tarkennuksia vesihuoltolaitoksen kyvystä huolehtia vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti sekä määrittellä kohtuullisuus ja tasapuolisuus. Asianmukaisen ja taloudellisen kyvykkyyden mittarina tulee olla esim. Selvitys lainaehtojen mukaisten lyhennysten huolehtimisesta. Maksujen kohtuullisuus tulee määrittellä tässä niin, että kustannukset eivät nouse korkeammiksi kuin kiinteistökohtaisissa ratkaisuisa

8 b § Toiminta-alueen supistaminen ja rauettaminen

Korkein hallinto-oikeus lausuu, että ehdotetun 8 b §:n 2 momentin mukaan kunta päättäisi toiminta-alueen supistamisesta tai kokonaan rauettamisesta päättäessään (jäljempänä supistamispäätös) myös siitä, miten vesihuolto turvataan niillä verkostoihin liitetyillä kiinteistöillä, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle. Ehdotuksen mukaan kunta voisi näin ollen 8 b §:n 2 momentin nojalla päättää myös sellaisista toimenpiteistä vesihuollon turvaamiseksi verkostosta irrotettavilla kiinteistöillä, joiden toteuttamisesta vastaisi vesihuoltolaitos. Mainitusta säännöksestä ei kuitenkaan käy ilmi, että kunta voisi tehdä tällaisen päätöksen vesihuoltolaitosta velvoittavasti. Säännöksestä ei myöskään käy ilmi, millaisessa hallinnollisessa menettelyssä kunnan päättämät vesihuoltolaitoksen toimenpiteet otettaisiin osaksi lain 21 §:ssä tarkoitettua vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan välistä yksityisoikeudellista sopimusta. Ehdotetun 8 b §:n 3 momentin mukaan toiminta-alueen supistamispäätökseen sovellettaisiin ehdotuksen 8 a §:n 3 momenttia. Mainituissa momentissa säädetään voimassa olevan 8 §:n 3 momentin tavoin, että toiminta-aluepäätöksen yhteydessä vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostojen rakentamiselle on asetettava yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaava tavoitteellinen aikataulu. Toiminta-alueen supistamispäätöksessä olisi näin ollen asetettava vastaavasti tavoitteellinen aikataulu niille ehdotuksen 8 b §:n 2 momentissa tarkoitetuille kunnan päättämille toimenpiteille, joiden toteuttamisen jälkeen vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia vesihuoltopalveluista alueella päättyisi. Korkein hallinto-oikeus toteaa ennakkopäätökseensä KHO 2021:154 viitaten, että supistamispäätöksen tehokas toimeenpano edellyttää, että kunnan päättämien toimenpiteiden toteuttamiselle asetetaan tavoitteellisen aikataulun sijaan yksiselitteinen määräaika. Määräaika on tarpeen erityisesti kiinteistöjen omistajien ja haltijoiden oikeuksien toteuttamiseksi ja valvomiseksi tilanteessa, jossa heidän vesihuoltopalvelujensa järjestämistapaa olennaisesti muutetaan. Ehdotetun 8 b §:n 3 momenttia tulisi lisäksi täydentää siten, että myös toiminta-alueen rauettamista koskevaan päätökseen sovellettaisiin ehdotetun 8 a §:n 2 momenttia, jossa säädetään päätöksen perustelemisesta. Ehdotetun 24 §:n 5 momentin mukaan vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitettua sopimuksen verkostoon liittämistä ja laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä muun muassa silloin, kun asiakkaan kiinteistö jää laitoksen toiminta-alueen supistamisen takia toiminta-alueen ulkopuolelle. Irtisanomisen edellytyksenä on voimassa olevan lain tavoin, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon siten, ettei asiakkaalle aiheudu tästä merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia. Säännöksestä ei käy ilmi, mitä kiinteistön vesihuollon turvaamisella tarkoitetaan. Säännöksen perustelujen mukaan turvaamisvelvollisuuden piiriin ei kuuluisi esimerkiksi uuden kiinteistökohtaisen järjestelmän ylläpito toisin kuin säännöksen sanamuodon perusteella voitaisiin ymmärtää. Esityksessä tulisi harkita säännöksen tai sen perustelujen muuttamista siten, että nämä vastaavat toisiaan.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry lausuu, että toiminta-alueen supistamista koskevan sääntelyn uudistaminen ja tarkentaminen sekä kokonaan uutena lakiin ehdotettu toiminta-

alueen rauettaminen helpottavat tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymistä, kun toiminta-alueen vesihuoltotarpeet muuttuvat merkittävästi.

Suomen Kuntaliitto lausuu, että ehdotettu 8 b § on välttämätön ja olennainen parannus sääntelyyn, sillä väestötappioalueilla tarpeet toiminta-alueiden supistamiselle lisääntyvät lähivuosina. Kuntaliitto ehdottaa täsmennystä siihen, miten vesihuolto toiminta-alueen ulkopuolelle jäävillä kiinteistöillä järjestetään, etenkin vesihuoltolaitoksen ja kunnan ajallisen ja taloudellisen vastuun ulottuvuudesta. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että 8b, 9 § § ja 9 § keskinäinen koherenssi varmistetaan.

Suomen ympäristökeskus lausuu, että pykälässä tulisi säätää toiminta-alueen lakkauttamisesta, päätöksen rauettamisen sijaan. Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta kannattaa ehdotusta, että toiminta-alueita voidaan supistaa tai se voidaan kokonaan rauettaa. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta, sillä toiminta-alueen supistamista koskevan sääntelyn tarkentaminen ja toiminta-alueen rauettaminen ovat erityisesti vesihuoltolaitosten kannalta kannatettavia lisäyksiä, ja ne helpottavat tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymistä, kun toiminta-alueen vesihuoltotarpeet muuttuvat merkittävästi. Myös Paimion kaupunki ja Raaseporin kaupunki lausuvat vastaavasti. Tampereen Vesi Oy ehdottaa pykälää tai pykälän perusteluja tarkennettavaksi siten, että toiminta-alueita ei olisi mahdollista supistaa siten, että 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu alue jäisi toiminta-alueen ulkopuolelle, mikäli 7 pykälän 1 momentti on edelleen voimassa ja ajankohtainen.

Lapuan kaupunki kuvailee tilannettaan, jossa toiminta-alueen supistamista ei ole vielä vuoteen 2024 mennessä saatu lainvoimaisesti ratkaistua. Lapua kannattaa ehdotusta, että olemassa olevien toiminta-alueiden supistaminen pitää olla nykyistä lainsäädäntöä helpompaa etenkin niissä tilanteissa, kun vesihuoltolaitoksen verkosto on kokonaan rakentamatta. Karttulan vesiosuuskunta kannattaa ehdotusta, sillä toiminta-alueet on voitu alun perin määritellä ilmeisen väärillä perusteilla, joten niiden rauettamisen tai supistamisen mahdollistaminen on toivottavaa.

Yksityishenkilö kannattaa ehdotusta, koska aiemmin toiminta-alueiden supistamiseen käytettävissä olleet työkalut ovat olleet epämääräisiä. On selvää, että väestörakenteen muutoksen takia tarve toiminta-alueiden supistamiselle ja jopa rauettamiselle tulee kasvamaan. On hyvä, että pykälässä on määrätty kunnan vastuusta päättää vesihuollon järjestämisestä toiminta-alueiden supistuessa.

9 § Vesihuollosta huolehtiminen

Pykälään lausui 10 lausunnonantajaa. Oikeusministeriö kommentoi, että pykälän 2 momentin 5 kohdassa viitataan toiminta-aluepäätöksessä säädettyihin tehtäviin. Kyse lienee kuitenkin päätöksessä päätetyistä tai määritellyistä tehtävistä, koska päätöksellä ei voida säätää.

Korkein hallinto-oikeus lausuu, että ehdotetun 9 §:n 2 momentin 5 kohdan mukaan kunta voisi toiminta-alueen hyväksymispäätöksessä määrätä vesihuoltolaitokselle joitakin lisätehtäviä. Ehdotuksessa, esimerkiksi sen 8 tai 8 a §:ssä ei kuitenkaan säädetä kunnan toimivallasta antaa tällaisia määräyksiä. Korkein hallinto-oikeus kiinnittää huomiota myös siihen, että kunnan päätökseen, jolla vesihuoltolain toiminta-alue on hyväksytty, haetaan muutosta kunnallisvalituksin. Hallintotuomioistuimen toimivalta kunnallisvalitusasioissa on otettava huomioon muun ohella silloin, kun vaatimukset koskevat toiminta-alueelle hyväksytyä rajausta. Suomen ympäristökeskus lausuu että 1 momentin käsite "vesihuoltolaitoksen vesijohtoon", tulisi korvata käsitteellä "vesihuoltolaitoksen talousvesijohtoon".

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos huomioi, että 9§:ssä on esitetty vesihuoltolaitoksen tehtävät, eikä sammutusveden järjestämistä tai toimittamista ole mainittu erikseen. Suomen Kuntaliitto pitää pääosin hyvinä pykälään ehdotettuja muutoksia. He kuitenkin huomauttavat, että vesihuoltolaitoksen vastuu toiminta-alueen ulkopuolella sijaitsevien laitoksen verkostoon liitettyjen kiinteistöjen osalta ei voi siirtyä kunnalle tilanteessa, jossa vesihuoltolaitos ei kykenisi huolehtimaan tarjoamastaan vesihuoltopalvelusta.

Lappeenrannan kaupunki ja Nokian Vesi Oy kannattavat ehdotusta ja arvioivat että täsmennykset lakitekstissä olevaan huolehtiminen-käsitteeseen selkeyttävät lain tulkintaa tältä osin. Turun Vesihuolto Oy vastustaa ehdotusta ja kuvailee että vesihuoltolaitoksilla on usein toiminta-alueen ulkopuolisella alueella kausivesiasiakkaita (kesävesi). Tarkoitus on, että kiinteistöille voidaan jakaa sovitusti rajoitettuna aikana talousvettä vesihuoltolaitoksen verkostosta. Kyse on ylimääräisestä palvelusta ja asiakkaiden kanssa on tehty normaalista liittymissopimuksesta poikkeava sopimus. Erityisesti kausivesiasiakkaiden osalta vesihuoltolain velvoitteiden huomioiminen kokonaisuudessaan ei ole käytännössä mahdollista. Laissa tulisikin huomioida, että vesihuoltolaitos voi tarjota myös sellaisia palveluita, joiden osalta 9.2 §:n velvoitteiden ei tarvitse toteutua. Oriveden kaupunki lausuu, ettei kuntien velvollisuutta laajentaa toimintavelvoitteitaan ei saisi kasvattaa ja lakiesitystä tuli tarkentaa itse pykälätekstin ja sen perusteluiden osalta.

9 a § Vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma

Pykäläluonnokseen lausui 18 lausunnonantajaa. Eduskunnan oikeusasiamies lausuu, että esityksessä ei ole arvioitu sitä, mitä omaisuudenhallintasuunnitelman (samoin kuin varautumissuunnitelman) sisältövaatimukset ja niiden toteuttaminen erikokoisissa vesilaitoksissa tarkoittaa ja miten näiden suunnitteluasiakirjojen laatu voidaan varmistaa. 5 a §:n mukainen vesihuoltosuunnitelman laatiminen on esitetty huomioitavaksi omaisuudenhallintasuunnitelman laadinnassa. Vesihuoltosuunnitelman juridinen luonne on kuvattu perusteluissa lähinnä strategiseksi, eikä se rinnastuisi nykyisiin toiminta-aluepäätöksiin. Näin ollen kunnan vesihuoltosuunnitelman tavoitteet eivät sitoisi vesihuoltolaitosta omaisuudenhallintasuunnitelman laadinnassa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että suunnitelman sisältö ei ilmene säännöksestä, ja säännös jää hyvin yleiselle tasolle. Kunnan organisaatioon kuuluvan vesihuoltolaitoksen osalta epäselväksi jää suunnitelman suhde kunnan ja sen liikelaitoksen kuntalain mukaiseen talousarvion ja –suunnitelman sisältämään investointi- ja rahoitusosaan. Valtiovarainministeriö katsoo, että kuntalain sääntely on jo riittävää kunnan talouden suunnittelun ja omaisuudenhallinnan toteuttamiseksi. Esityksen jatkovalmistelussa tulisi vähintään tarkentaa suunnitelman sisältövaatimuksia ja pohtia säännöksen tarkoituksenmukaisuutta kunnan vesihuollon taseyksikön ja liikelaitoksen osalta. Omaisuudenhallintasuunnitelman toteutumisella olisi esityksessä myös kytkentä vesihuollon maksuihin. Esityksen 18 §:n 2 momentin mukaan maksuihin voi sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle, kuitenkin niin, että 1 momentin edellytykset täyttyvät. Valtiovarainministeriö esittää poistettavaksi 2 momentin viittauksen 1 momentin edellytyksiin. Ehdotetun muutoksen voidaan arvioida aiheuttavan tulkintaongelmia. Pykälän 1 momentin sääntelyä investointien kattamisesta pitkällä aikavälillä sekä voimassa olevaa säännöstä, jonka mukaan maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle, voidaan pitää riittävänä. Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 70) todetaan, että ”Myös poikkeuksellisen korkeilla maanvuokra-, kiinteistövuokra- tai lainoituskuluilla voi olla merkitystä arvioitaessa kohtuullista tuottoa”. Valtiovarainministeriö toteaa, että epäselväksi jää edellä mainitun lauseen yhteys pääoman tuottoon, josta säännöksessä säädettäisiin. Lause tulisi poistaa jatkovalmistelussa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus lausuu että 9 a §:n omaisuudenhallintasuunnitelmalla on huolehdittava voittojen kohdentamisesta ensisijaisesti kriittisen infran ylläpitoon ja kehittämiseen. Vesilaitosyhdistys kannattaa ehdotusta, sillä ajantasaisen ja kunnan vesihuoltosuunnitelman huomioivan omaisuudenhallintasuunnitelman laatiminen ja ylläpito turvaa, ennakoii ja varmistaa sen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vesihuollon toimintavarmuudesta ja vastaamaan vesihuollon investointitarpeisiin.

Suomen Kuntaliitto pitää tarpeellisena vesihuoltolaitokselle ehdotettua velvoitetta omaisuudenhallintasuunnitelman laatimisesta. Jatkovalmistelussa ja lain toimeenpanon ohjeistuksessa tulee huomioida mahdollisuus omaisuudenhallintasuunnitelman sisältövaatimusten jonkinasteisesta joustosta eri kokoisten laitosten kesken. Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry lausuu, että vaikka omaisuudenhallintasuunnitelma sekä 15 a §:ssä mainittu varautumissuunnitelma lisäävät vesihuolto-osuuskuntienkin velvoitteita, ovat lisäykset tarpeen, sillä pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen toiminta on tärkeää erityisesti silloin kun käytettävissä on niukasti resursseja.

Etelä-Savon maakuntaliitto lausuu, että ehdotus on tarpeellinen lisäys vesihuollon maksujen läpinäkyvyyden, tasapuolisuuden, kustannustehokkuuden ja seurannan kannalta.

Koneyrittäjät ry lausuu, että omaisuudenhallintasuunnitelma on tarpeellinen ja hyvin perusteltu, mutta huomioi että toteutettu omaisuudenhallintasuunnitelma myös viedään käytäntöön. Lausunnossa toivotaan että valvova viranomaisen pystyisi selkeiden säännösten nojalla seuraamaan investointien toteuttamista ja puuttumaan tarpeellisia investointeja lykkäävien vesihuoltolaitosten toimintaan.

Turun kaupunki lausuu, että ehdotus omaisuudenhallintasuunnitelman laadinnasta on kannatettava. Velvoite laatia omaisuudenhallintasuunnitelma kunnan vesihuoltosuunnitelma huomioiden turvaa, ennakoii ja varmistaa sen, että vesihuoltolaitoksella on kyky huolehtia vesihuollon toimintavarmuudesta ja investointitarpeista. Saman sisältöisesti lausuvat myös Kuopion Vesi Oy, Nokian Vesi Oy ja yksityishenkilö.

Hyvinkään Vesi kannattaa ehdotusta ja tarkentaa että omaisuudenhallintasuunnitelma on parhaimmillaan jatkuvasti päivittyvä verkoston ja laitosten kunnan, toiminnallisuuden ja kriittisyyden huomioiva järjestelmä. Tästä syystä omaisuudenhallintasuunnitelman esitystavasta ja toteutuksesta ei pitäisi määrätä liian tiukasti.

Raaseporin kaupunki kannattaa ehdotusta ja lisää, että kohtuullisen tuottovaatimuksen sitominen omaisuudenhallintasuunnitelman mukaisiin maksuihin on tervetullutta. Kotkan kaupunki kannattaa ehdotusta, mutta näkee omaisuudenhallintasuunnitelman kytkemisen osaksi omistajan mahdollisuutta saada sijoittamastaan pääomasta kohtuullista tuottoa (18 §) kuntatalouden haasteellisessa tilanteessa vaikeana yhtälönä.

Saarijärven kaupunki, Lappeenrannan kaupunki ja Karttulan vesiosuuskunta kannattavat ehdotusta, mutta lisäävät että pienillä vesilaitoksilla ja vesiosuuskunnilla omaisuudenhallintasuunnitelman laatiminen voi olla iso ponnistus ja saattaa johtaa vesihuoltolaitosten taloudellisiin haasteisiin. Omaisuudenhallintasuunnitelman laadintaan on saatava selkeät ohjeet, mallit ja riittävä siirtymäaika.

Tampereen Vesi Oy:n mielestä omaisuudenhallintasuunnitelman laatiminen ja ylläpito ennakoivat ja varmistavat sen, että vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vesihuollon toimintavarmuudesta ja vastaamaan vesihuollon investointitarpeisiin. Tampereen Vesi Oy kuitenkin huomauttaa tästäkin

pykälästä, että kunnille toimitettava tieto on lähtökohtaisesti julkista ja laissa tulisi varmistaa, ettei julkisuuteen vuoda tietoja, jotka voi vaarantaa vesihuollon turvallisuuden. Karttulan vesiosuuskunta ehdottaa tietojen toimittamiseen kunnalle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle valtion ylläpitämää tieto- ja kyberturvallista kanavaa tai portaalia, jossa kaikki tarvittavat tiedot ja suunnitelmat voidaan toimittaa ja valvontaviranomaiset voivat siellä tarkastella tarvittavia tietoja.

9 b § Vesihuollon turvaaminen

Eduskunnan oikeusasiamies pitää ehdotettua säännöstä vesihuollon turvaamisesta kannatettavana. Säännöksen jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että säännöstä kehitetään niin, että se ilmaisisi ne toimenpiteet, joihin kunnan olisi mahdollista ryhtyä lainmukaisen oikeustilan aikaansaamiseksi tai palauttamiseksi. Viittaus lain 6 §:n 2 momenttiin, ei määrittele viranomaisen turvaamistoimenpiteitä (6 § 2 mom. Jos vesihuoltolaitoksen perustaminen tai sen toiminta-alueen laajentaminen ei ole tarkoituksenmukaista tai taloudellisesti mahdollista, kunta voi vaihtoehtoisesti ryhtyä muihin toimenpiteisiin talousveden saatavuuden tai jäteveden poisjohtamisen turvaamiseksi).

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry:n mielestä lakiin lisätty 9 b § vesihuollon turvaamisesta on tärkeä. Tämä lisää painetta kunnille tehdä yhteistyötä alueella toimivien vesihuoltolaitosten kanssa. Tällä hetkellä joissakin kunnissa taajamien ulkopuolinen vesihuolto on sysätty vesihuolto-osuuskuntien vastuulle ilman kiinnostusta aitoon yhteistyöhön. Osuuskuntien Keskusjärjestö Pellervo Oy kannattaa pykäläehdotusta. Kuopion Vesi esittää, että kunnan vesihuollon turvaamista koskevaan 9 b §:ään sisällytettäisiin kunnalle oikeus päättää omistussuhteiltaan epäselvien verkostonosien liittämisestä (esimerkiksi kuulutusmenettelyllä) osaksi alueella toimivan vesihuoltolaitoksen verkostoa silloin, kun omistussuhteiltaan epäselvät verkostot sijaitsevat vastaanottavan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Saarijärven kaupunki lausuu, että kunnan vesihuollon turvaamisvelvoite on viimesijainen keino.

Kotkan kaupunki vastustaa vesihuollon turvaamisvelvoitteen laajentamista toiminta-alueen ulkopuolelle, koska se lisää kunnan vastuuta täysin hallitsemattomasti. Pykälän velvoite on ristiriidassa sen kanssa, että kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksensa toiminta-alueen, jonka on katsonut olevan riittävä vesihuoltolaitoksen toiminnan kannalta. Turvaamisvelvoitteella kunnan vastuu laajenee toiminta-alueen ulkopuolelle sellaisille alueille, joille kunta ei ole katsonut tarpeelliseksi järjestää vesihuoltoa. Paimion kunta yhtyy lausuntoon. Vantaan kaupunki lisää, että ehdotettu pykälä on epämääräinen ja se tulisi poistaa, sillä se on päällekkäinen lain 6 §:n järjestämisvelvollisuuden kanssa. Kronoby kommun yhtyy Vantaan kaupungin lausuntoon. Karttulan vesiosuuskunta yhtyy pykäläehdotusta vastustaviin lausuntoihin ja huomauttaa, että huolehtimisvelvoitteen asettaminen koskemaan myös toiminta-alueen ulkopuolisia liittyjiä tulee estämään verkostojen rakentamisen ja kiinteistöjen liittymisen toiminta-alueen ulkopuolelle. Kuntaliitto yhtyy lausuntoihin.

Kuntaliiton mukaan kuntien kannalta keskeinen ongelma ehdotetussa uudessa pykälässä on, että se tilanteessa, jossa vesihuoltolaitos ei kykene huolehtimaan vastuullaan olevista vesihuoltopalveluista, laajentaisi kunnan velvoitetta huolehtia myös niiden kiinteistöjen vesihuollosta, jotka sijaitsevat vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ulkopuolella. Pykälätekstissä ei lainkaan mainita toiminta-aluetta, vaan viitataan ainoastaan 9 §:ään, jonka luonnoksessa todetaan mm. näin: "Toiminta-alueen ulkopuolella vesihuoltolaitos huolehtii niiden kiinteistöjen vesihuollosta, jotka on liitetty vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin." Pykäläluonnoksen perusteluissa tosin viitataan ehdotetun 8 a §:n mukaisiin toiminta-alueen hyväksymisedellytyksiin ja muutoinkin kuvaillaan vesihuollosta huolehtimista toiminta-alueella. Pykäläteksti ja perustelut eivät tältä osin vastaa

toisiaan. Mikäli vesihuollon turvaamisvelvoite säädettäisiin, johtaisi se Kuntaliiton näkemyksen mukaan siihen, että velvollisuuden toteuttamisesta tulisi säätää vesihuoltolaissa paljon ehdotettua tarkkarajaisemmin ja selkeämmin. Tämä voisi edellyttää jopa oman pykälänsä. Nyt lakiehdotus jättää täysin epäselväksi esimerkiksi sen, miten toimintakyvyttömän vesiosuuskunnan (tai muun vesihuoltoa harjoittavan toimijan) vesihuolto-omaisuuden ottaminen kunnan haltuun tapahtuisi osuuskunnan tms. laiminlyötyä vesihuollosta huolehtimisvelvollisuutensa. Kuntaliitto huomauttaa, että esimerkiksi alueen sisällyttäminen toisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen ei ole yksinkertainen ratkaisu, jonka voisi toteuttaa ilman, että tällä toisella vesihuoltolaitoksella olisi alueella edellytyksiä huolehtia vesihuollosta. Tämä taas edellyttää esimerkiksi vesihuoltoverkoston hallintaa. Turun kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala), Kuopion kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Lahden kaupunki, Salon kaupunki, Lempäälän kunta, Sipoon kunta (Sipoon vesi) ja Turun Vesihuolto Oy yhtyvät Kuntaliiton lausuntoon.

Lapinlahden kunta vastustaa muutosta, jonka mukaan vesiosuuskuntien vesihuollon velvoitteet siirtyisivät kunnan huolehdittavaksi tilanteissa, joissa vesiosuuskunta ei kykene itse huolehtimaan vesihuollosta. Vesiosuuskunnissa veden hinta on ollut usein kunnallisia vesihuoltolaitoksia halvempi ja verkoston kunnossapidossa voi olla suuria laiminlyöntejä. Tällaisissa tilanteissa ei ole oikeudenmukaista, että toiminta siirtyy suoraan kunnallisen vesihuoltolaitoksen vastattavaksi. Mikäli huolehtimisvelvollisuus kirjataan lainsäädäntöön, tulee lainsäädäntöön lisätä edellytykset, millä ehdoilla vesihuoltolaitoksen toiminnasta voidaan huolehtia. Kunnallisten vesihuoltolaitosten toiminnan tulee olla taloudellisesti kannattavaa ja taloudellinen toiminta ei ole mahdollista, mikäli kunnalliset vesihuoltolaitokset joutuvat huolehtimaan vesiosuuskuntien verkostoista. Lapuan kaupunki yhtyy lausuntoon.

Orimattilan ympäristövaliokunta edellyttää, että esitysluonnoksen 9 b §:ään ei jätetä tulkinnanvaraista tekstiä kunnan velvoitteesta huolehtia kiinteistöjen vesihuollosta. Kukin kunta arvioi toiminta-aluepäätöksissään, millä alueella keskitetty vesihuolto on soveltuvin ratkaisu. Tällöin ratkaisua ei pidä tehdä pelkästään liiketaloudellisesta näkökulmasta, vaan yleisen vesihuollon turvaamisen näkökulmasta.

10 § Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Pykäläehdotus sai kannatusta, vastustusta sekä muutosehdotuksia. Kiteen kaupungin (ympäristölautakunta) mukaan lakiehdotukseen on lisätty selkeästi, ettei kiinteistön tarvitse liittyä viemäriin, mikäli kiinteistöllä ei ole käytössä vesikäymälää tai jätevesien käsittelyjärjestelmänä on ympäristönsuojelulain vaatimukset täyttävä jätevesijärjestelmä. Lisäksi lakiin on ehdotettu nykyistä vesihuoltolakia selkeämpiä edellytyksiä liittymisvelvollisuudesta vapauttamiselle. Nämä tarkennukset ovat tarpeellisia ja helpottavat valvontaviranomaisen tulkintaa. Lappeenrannan kaupunki yhtyy lausuntoon. Vaasan hallinto-oikeus pitää tehtyjä muutoksia pääosin selkeyttävinä. Aurinkovuoren Vesi Oy kannattaa kiinteistöjen liittymisvelvollisuuden selkeyttämistä sekä poikkeusten rajaamista. Myös Helsingin kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala), Valkeakosken kaupunki (ympäristönsuojelu) ja Lieksan kaupunki pitävät liittämisvelvollisuuden yksinkertaistamista hyvänä. Savonlinnan kaupunki (rakennus- ja ympäristölautakunta) pitää yleisellä tasolla tarkastellen hallituksen esityksen mukaista säännöstä kaikkien toiminta-alueilla sijaitsevien kiinteistöjen osalta tasapuolisena, kunhan toiminta-alueet rajauksineen päivitetään säännöllisesti. Lautakunta pitää positiivisena, että kyseinen säädös tulee noudatettavaksi vasta toiminta-alueen päivittämisen jälkeen.

Taajaman vaikutuksen liittämisvelvollisuuteen poistaminen (momentti 2) sai kannatusta erityisesti vesihuoltolaitosten talouden näkökulmasta, mutta myös vesiensuojelun kannalta. Näin lausuvat Lahden kaupunki ja Turun kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala). Kuntaliitto pitää liittämisvelvollisuuden muuttamista toiminta-alueella yhtenäiseksi yhtenä tarpeellisimmista tämän lakiuudistuksen tuomista muutoksista, vaikka seurauksena onkin palaaminen aiempaan sääntelytilanteeseen. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida sellaisten kiinteistöjen määrä, joiden liittämisvelvollisuuden osalta sääntely palaa ennen vuotta 2014 vallinneeseen tilanteeseen. Näin voitaisiin arvioida mm. ympäristönsuojeluviranomaisille muutoksesta mahdollisesti tehtävien liittämisvelvollisuudestavapauttamishakemusten määrää.

Sosiaali- ja terveysministeriö suhtautuu varauksellisesti siihen, että esityksen mukaan laista poistettaisiin liittymisvelvollisuudesta poikkeaminen talousvesijohtoon, vaikka kiinteistöllä olisi toimiva vesilaitteisto ja käytettävissä riittävästi terveydensuojelulaissa säädetty laatuvaatimukset täyttävää talousvettä, mutta jäteveden johtamisen osalta kiinteistöä ei välttämättä tarvitsisi liittää jätevesiviemäriin. Esitettyjen 10 ja 11 §:n välinen yhteys jää epäselväksi sen osalta, tarvitaanko 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua jätevesiviemäriinliittämisvelvollisuudesta vapauttamisesta aina 11 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vapauttamispäätös, ja miksi jätevesiviemäriin liittymisestä vapauttamisesta säädetään sekä 10 että 11 §:ssä, mutta vesijohtoon liittymisestä vapauttamisesta ainoastaan 11 §:ssä.

Lahden kaupunki kuitenkin huomauttaa, että ympäristönsuojeluviranomaiselle tehtävien vapautushakemusten määrä tulee luultavasti kasvamaan. Saarijärven kaupunki lausuu, että lakimuutos antaa kunnalle ja vesihuoltolaitokselle mahdollisuuden toteuttaa suunnitelmallisesti verkoston rakentamishankkeita taajamien ulkopuolisille alueille, joilla olisi tarvetta keskitetylle vesihuollolle. Joensuun kaupunki kannattaa laajempaa liittämisvelvoitetta toiminta-alueella, jotta haja-asutusalueiden vesihuolto kehittyy. He esittävät lakiluonnoksen siirtymäaikaan muutosta niin, että taajaman ulkopuolella liittämisvelvollisuuden muutosaika olisi pidempi kuin kaksi vuotta kunnan tarkistettua toiminta-alueen. Ympäristönsuojeluviranomaiset ry esittää lakiluonnoksen siirtymäaikaan muutosta niin, että taajaman ulkopuolella liittämisvelvollisuuden muutosaika olisi ainakin kolme vuotta. Lisäksi toiminta-alueeseen liittyvien halukkuus tulisi varmistaa ennen toiminta-aluepäätöstä. Kuopion kaupunki (alueelliset ympäristönsuojelupalvelut) ja Lapinlahden kunta yhtyvät Joensuun kaupungin lausuntoon. MTK esittää, että ehdotettu kahden vuoden siirtymäaika taajama-alueen ulkopuolella toiminta-alueen tarkistamisen jälkeen olisi pidempi. Kaksi vuotta on lyhyt aika näin isolle muutokselle ja olisi kiinteistönomistajille kohtuullisempaa, jos siirtymäaika olisi pidempi. Marttilan kunta lisää, että liittymisvelvollisuuteen ehdotetun muutoksen lyhyt siirtymäaika voi johtaa ympäristönsuojelun vapautushakemusten käsittelyn pidentymiseen, kun samalla tulee uusi velvoite liittymisvelvollisuuden ja liittämiskohdan valvonnasta. Lain perusteella vesilaitoksille tuodaan uusia velvoitteita ja niille asetetaan päivitysvälit, eikä varmuutta kustannuksien kattamisesta suunnitelmien tuomien säästöjen kautta ole.

Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry tuo esiin, että paluu liittämisvelvollisuuteen toiminta-alueella on tarpeellinen, koska se varmistaa vesihuoltoverkostoihin tehtyjen investointien hyödyntämisen ja vesihuoltoliittymien pysyvyyden alueilla, joilla väestömäärä vähenee. Vesihuoltopalveluiden turvaamiseksi haja-asutusalueilla tulisi saada muutettua liittymismaksujen arvonlisäverokohtelua ja kehittää malli, jolla palautuskelpoiset liittymismaksut muutetaan pelkästään siirtokelpoiseksi ilman veroseuraamuksia. Muuten vesihuolto-osuuskuntia voi ajautua maksukyvyttömiksi palautettavien liittymismaksujen takia.

Espoon ympäristöterveys ja Vantaan kaupunki (sihteeristö) huomauttavat, että ehdotuksessa ei ole arvioitu liittymisten toteutumisen valvonnassa vaadittavien lisäresurssien määrää. Lisäksi heidän

mielestään pykälää kannattaa muokata muotoon, jossa liittämismuokattuus koskee myös sellaisia jätevesijärjestelmiä, joissa johdetaan kuivakäymälän erilliskerätty virtsa tai kaikki nesteet muiden käsiteltävien jätevesien sekaan, koska ne ovat lähes yhtä kuormittavia kuin vesikäymälät. Helsingin kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala) yhtyy lausuntoon ja lisää, että lakiin tulisi kirjata kunnalle tiedottamismuokattuus tilanteessa, jossa jonkin alueen liittämismuokattuus muuttuu. Näin kiinteistöille saataisiin tieto muokattuista ja ne voisivat liittyä verkostoon ilman viranomaisen raskaita valvontatoimia. Lisäksi heidän mielestään liittämismuokattuudesta pitäisi suoraan säännöksellä vapauttaa myös kiinteistöt, jotka ovat kantoveden varassa. Näiden osalta liittämismuokattuus on osoittautunut nykyisessä vesihuoltolaissa ongelmalliseksi. Oulun seudun ympäristötoimen näkemyksen mukaan liittämismuokattuuden valvontaa selkeyttää, jos koko toiminta-alueita käsittävät samat vaatimukset, eikä lievennystä taajama-alueiden ulkopuolella ole.

Hämeenlinnan kaupungin mukaan valvontaviranomaisen näkökulmasta vesihuoltoverkostoon liittämismuokattuuden käsitettä olisi tärkeää tarkentaa joko 3 §:n määritelmässä, 10 §:ssä tai lain perusteluissa. Etenkin taajama-alueilla lievennystä liittämismuokattuudesta viemäriverkostoon pidetään ongelmallisena sellaisilla kiinteistöillä, joilla vesihuollon varustelutaso on muutoin korkea, mutta kiinteistöllä ei ole vesikäymälää. Hämeenlinnan kaupunki esittää, että lievennys rajattaisiin koskemaan kiinteistöjä, joilla ei ole vesikäymälää ja muodostuvan jäteveden määrä on vähäinen (vrt. YSL 155.2 §). Lisäksi liittämismuokattuuden lievennyksen tulisi koskea myös vesijohtoon liittämistä kiinteistöillä, joilla on käytössä ns. kantovesi tai siihen verrattava järjestelmä. Lempäälän kunta ja Tampereen kaupunki yhtyvät lausuntoon. Tampereen ympäristöpäällikön mukaan pitäisi määritellä milloin vesijohtoon ei tarvitse liittyä, koska toiminta-alueilla voi olla kiinteistöjä, joilla ei ole omaa talousvesilähdettä, jolloin talousvesi tuodaan muualta ja talousvesi riittää kiinteistön tarpeisiin. Kiinteistölle liittymisen rakentamiskustannukset ovat lähestulkoon samat riippumatta siitä liityykö se vain jätevesiviemäriin tai vesijohtoon vai molempiin. Yksityishenkilön mielestä taajamien ulkopuolella sijaitsevien kiinteistöjen vapautusta muokattuudesta liittyä vesihuoltoverkostoihin ei tule poistaa. Toinen yksityishenkilö yhtyy lausuntoon ja perustelee, että kiinteistöjen arvot maaseudulla ovat huomattavan alhaisia ja liittymäkustannukset vesihuoltoverkostoihin ovat usein suurempia kuin kiinteistöjen arvot ja pienillä eläkkeillä ei ole varaa maksaa liittymäkustannuksia. Hän on huolissaan, että vapautuksia liittämismuokattuudesta ei todellisuudessa myönnettäisi, koska ne voidaan evätä vesihuoltolaitoksen taloudelliseen tilaan vedoten. Kolme yksityishenkilöä yhtyvät yllä oleviin yksityishenkilöiden lausuntoihin. MTK Etelä-Pohjanmaa odottaa, että lakiesityksen 10§ (ja 11§) osalta tehdään vielä tarkennuksia, joilla vältettäisiin erityisesti harvaan asutulla alueella kiinteistönomistajille mahdollisesti syntyvät ongelmat.

Kuopion kaupunki (kaupunkirakennelautakunta) ehdottaa pykälään lisättäväksi sanan "kunnan ympäristönsuojeluviranomainen", koska kunta vastaa vesihuollon järjestämisestä ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo liittämismuokattuutta. Uuden momentin ehdotetaan kuuluvan: Vesihuoltolaitoksen tulee pyydettyä toimittaa kunnalle ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tieto talousvesi- ja viemäriverkostoon liittyneistä kiinteistöistä. Joensuun kaupungin mukaan lakiluonnoksen 10 §:n muutoksen vuoksi vuosien työ kuntien ympäristönsuojeluviranomaisissa liittymisten valvonnassa on ollut turhaa ja on tehtävä uudelleen, mikäli liittämismuokattuus laajennetaan uudelleen koko toiminta-alueita koskeväksi. Lakiluonnoksen 10 §:n muutoksen vuoksi lisääntyy merkittävästi ympäristönsuojeluviranomaisen tekemä liittämismuokattuuden valvonta, mutta myös vapautushakemusten käsittelymäärät tulevat lisääntymään. Kuopion kaupunki (alueelliset ympäristönsuojelupalvelut) ja Lapinlahden kunta yhtyvät tähän lausuntoon.

Kärkölen kunta on huolissaan pienten vesihuoltolaitosten taloudesta. Laissa on heidän mukaansa syytä säilyttää pykälän 10 säädos vesihuoltolaitoksen mahdollisuudesta kieltäytyä liittämästä kiinteistöä vesilaitokseen, mikäli kiinteistön liittäminen vaikeuttaa laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta. Tässä painotuksena tulisi olla taloudelliset vaikutukset.

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy lausuu, että nyt kun laista ehdotetaan poistettavaksi taajamakäsite, niin pykälään 10 jätetty maininta ”Kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin, jos kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään” vaatisi tarkennusta. Harmaiden vesien käsittely/johtaminen olisi jollain tapaa rajattava sellaiselle alueelle, jonne se soveltuu, jotta ei ajauduta tilanteeseen, että tiiviisti rakennetulla alueella, jossa on rakennettu keskitetty jätevesihuolto, aletaan imeyttämään harmaita vesiä. Vähintäänkin rajauksena pitäisi olla, että asemakaava-alueella, jossa tontit ovat pieniä, harmaiden vesien imeytysratkaisuiden ei pitäisi olla mahdollisia, koska ympäristönsuojelulaki ei suoraan ilmeisesti kiellä harmaiden vesien imeyttämistä tiiviisti rakennetulla alueella, vaan antaa vain käsittelyn tasoon liittyviä reunaehtoja. Laissa pitäisi myös huomioida se, miten toimitaan tilanteessa, jossa joku haluaa jälkepäin asentaa kiinteistöön kuivakäymälän ja sitä kautta irtautua vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäristä. Oulun seudun ympäristötoimi toteaa, että rajaaminen vesikäymälän määritelmään selkeyttää valvontaviranomaisen tulkintaa, mutta harmaiden jätevesien käsittelyjärjestelmän selvittäminen voi lisätä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen selvittämisvastuuta ja tarkastuskäyntien tarvetta.

Suomen ympäristökeskus ehdottaa seuraavaa muotoilua: Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitokseen. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä vesihuoltolaitokseen. Kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitokseen, jos kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään. Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitokseen kiinteistöä, jonka vedenkäyttö tai jolta jätevesiviemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta. Vesihuoltolaitoksen tulee pyydetessä toimittaa kunnalle tieto talousvesi- ja viemäriverkostoon liitetyistä kiinteistöistä. Lausunnossa ehdotetaan myös, että käsite kiinteistöä, asiakkaasta ja liittyjästä tulisi selkeästi erotella laista niillä termeillä, joista kyseisessä kohdassa on kyse. Liittyjä tekee sopimuksen vesihuoltolaitoksen kanssa, ei laitoksen verkon kanssa. Laissa tulisi selkeästi käyttää sen tahon näkökulmaa liittymisasiassa, jota pykälä koskee. Sen vuoksi pykälä tulisi kirjoittaa vesilaitoksen näkökulmasta, kun kiinteistö liitetään vesihuoltolaitokseen ja liittyjän näkökulmasta, kun kiinteistö liittyy vesihuoltolaitokseen.

MTK huomauttaa, että esityksessä ei oteta suoraan kantaa nykyisen VHL:n perusteella myönnettyihin vapautuspäätöksiin taikka poikkeuksiin. Jäävätkö nämä voimaan vai tulevatko kaikki poikkeukset ja vapautuspäätökset uudelleen tarkasteltavaksi, jos kiinteistö jää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen sisälle? Liittämisvelvollisuuden poikkeuksien muuttamiseen liittyen MTK esittää, että lakiin jätetään siirtymäsäännös koskien niitä kiinteistöjä, joilla on ollut poikkeus liityntävelvollisuudesta, koska ”kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymistä”. Esityksen mukaista uutta liityntävelvollisuutta ei sovellettaisi sellaisiin olemassa oleviin kiinteistöihin, joissa on sovellettu edellä olevaa poikkeusta. Ehdotuksen mukaista liityntävelvollisuutta alettaisiin soveltaa uusiin kiinteistöihin tai tyhjillään olleisiin kiinteistöihin, joihin muutetaan uudestaan. Lisäksi MTK ehdottaa, että nykyisen VHL:n perusteella myönnetyt vapautuspäätökset jäävät voimaan.

11 § Liittämiselvollisuudesta vapauttaminen

Espoon seudun ympäristöterveyden mielestä pykäläehdotuksessa on monia hyviä tarkennuksia, kuten että kunnan terveydensuojeluviranomaiselta pyydetään lausuntoa vain tarvittaessa, vapautushakemuksen käsittelystä voi periä maksun, jätevesiviemäriin liittämiselvollisuudesta voidaan vapauttaa vain, jos jätevesien käsittely on jo järjestetty ympäristönsuojelulain vaatimusten mukaisesti. Helsingin kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala) yhtyy lausuntoon. Tervon kunta lisää, että laissa tulisi tuoda esille, millaisissa tapauksissa lausunto tulee pyytää ja millaisissa ei.

Hämeenlinnan kaupunki kannattaa maksun perimistä ja 1 momenttia (lausunto liittämiselvollisuudesta vapauttamisesta tulisi pyytää vain tarvittaessa terveydensuojeluviranomaiselta). Lahden kaupunki, Joensuun kaupunki, Kuopion kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Savonlinnan kaupunki, Iisalmen kaupunki (ympäristönsuojelupalvelut), Lapinlahden kunta (kunnanhallitus), Lieksan kaupunki, Saarijärven kaupunki, Valkeakosken kaupunki, Vantaan kaupunki (sihteeristö), Oulun seudun ympäristötoimi ja Suomen Kuntaliitto yhtyvät lausuntoon. Turun kaupungin (kaupunkiympäristön toimiala) lisää, että myös muusta ympäristönsuojelun suorittamasta valvonnasta/hallintopäätöksistä tulisi voida periä maksu. Lempäälän kunta, Loviisan kaupunki (ympäristönsuojeluviranomainen) ja Ympäristönsuojeluviranhaltijat yhtyvät Turun kaupungin lausuntoon.

Oikeusministeriö tuo esiin, että 4 momentin säännös vapautuksen edellytysten uudelleentarkastelusta jättää laajaa harkintavaltaa sen suhteen, milloin vapautuksen edellytyksiä tarkasteltaisiin uudelleen, koska kunnan uudelleentarkastelumahdollisuus on sidottu väljästi vain olosuhteiden muutokseen. Säännöksestä ei myöskään selvästi ilmene, voisiko uudelleentarkastelu tulla vireille kunnan aloitteesta.

Korkein hallinto-oikeus lausuu, että ehdotetun 11 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan vapautus liittämiselvollisuudesta on myönnettävä, jos vapauttaminen ei yksin tai yhdessä muiden vapautusten kanssa merkittävästi vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Perustelujen mukaan säännökseen on kiinteistönomistajien yhdenvertaisen kohtelun vuoksi lisätty maininta muista vapautuksista, koska yhdelle liittyjälle tietyin perustein myönnetty vapautus olisi myönnettävä vastaavin perustein myös muille hakijoille. Toisaalta säännökseen on lisätty sana 'merkittävästi' sen osoittamiseksi, että päätöksessä tulisi ottaa huomioon vapautuksen tapauskohtainen merkitys vesihuoltolaitoksen toiminnalle siten, ettei yksittäisen vapautuksen myöntäminen yleensä sellaisenaan merkittävästi vaarantaisi vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista. Korkein hallinto-oikeus pitää edellä selostettuja perusteluja säännöksen soveltamisen kannalta osin ristiriitaisina. Ehdotetun 11 §:n 4 momentin sanamuotoa ei voida pitää onnistuneena. Tarkoituksena lienee ollut, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulisi peruuttaa vapautus, jos sille ei enää olosuhteiden muuttumisen vuoksi olisi edellytyksiä. Voimassa olevan lain mukaan liittämiseen voitaneen kuitenkin tällaisessa tilanteessa velvoittaa suoraan hallintopakkomenettelyssä.

MTK esittää, että vapauttamista koskevassa säätelyssä huomioidaan entistä enemmän kohtuullisuus sekä kiinteistön omistajan erityinen syy. Vapauttamisperusteita on tulkittu oikeudessa monesti hyvin tiukastikin ja erityistä syytä enemmän painoarvoa on annettu vesihuoltojärjestelmän taloudellisille edellytyksille. Tämä on johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin yksittäisten kiinteistönomistajien kannalta. MTK kuitenkin esittää, että erityisen syyn tarkoitusta laajennetaan perusteluissa. Käytännössä liittymisestä vapautumista ei olla oikeuskäytännössä koskaan hyväksytty pelkästään liittymiskustannusten suuruuden takia. MTK ehdottaa, että erityisen syyn merkitys ottaisi myös

korostetusti huomioon kiinteistönomistajan ominaisuuksia, kuten ikää tai tosiasiallista taloudellista tilannetta. Tällä hetkellä erityisen syyn on katsottu pääasiassa liittyvän kiinteistön ominaisuuksiin, ja oikeuskäytännössä ei ole annettu merkittävää painoarvoa kiinteistön omistajan tilanteelle. Hämeenlinnan kaupunki lisää, että liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen perusteissa kohtuuttomien liittämiskustannusten arviointia tulisi selkeyttää tarkalla ohjeistuksella. Lappeenrannan kaupunki lausuu, että vapauttamista koskeva oikeuskäytäntö on muodostunut käytännössä joissakin tapauksissa kohtuuttomaksi kiinteistön omistajille. Onko tähän mahdollista jotenkin vaikuttaa muotoilemalla vapauttamisen ehtoja? Esitetään harkittavaksi, että lainvalmistelun yhteydessä selvitetään vielä nykyinen oikeuskäytäntö sekä erityisesti vapautuspäätösten kohtuullisuus. Menettely on tällä hetkellä erittäin ankara ja johtaa hankaliin tilanteisiin kiinteistönomistajien ja -haltijoiden kannalta. Yksityishenkilö yhtyy lausuntoihin.

Suomen ympäristökeskus lausuu, että ennen vapautuksen myöntämistä vesihuoltolaitokselle ja kiinteistönomistajalle tai haltijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä hakemuksesta tarvittaessa kunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunto. Vapautus liittämiselvöllisyydestä on myönnettävä, jos: 1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset, liittymisestä aiheutuvat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve, tai muu vastaava erityinen syy; ja 2) vapauttaminen ei yksin tai yhdessä muiden vapautusten kanssa merkittävästi vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella. Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi edellytyksenä liittämiselvöllisyydestä vapauttamiselle on, että kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveydensuojelulain laatuvaatimukset ja –tavoitteet täyttävää talousvettä tai kiinteistön jätevesien johtaminen ja käsittely on järjestetty ympäristönsuojelulaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

Kuntaliitto pitää tärkeinä pykälään ehdotettuja täsmennyksiä. Valvontaviranomaisten keskinäinen lausunto tulisi pyytää vain tarvittaessa, mikä sujuvoittaa hakemuksen käsittelyä. Erittäin tärkeää on ehdotetulla tavalla tarkastella liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen myöntämisperusteita ja tilannetta vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella kokonaisuutena tai toiminta-alueen olosuhteiltaan luontevassa osassa sen sijaan, että vapauttamisten vaikutusta tarkasteltaisiin yksittäisinä. Tämä on tärkeää yhtäältä kiinteistönomistajien yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ja toisaalta vesihuoltolaitoksen taloudellisten toimintaedellytysten näkökulmasta. Tärkeä on myös 3 momenttiin tehty muutos, jonka mukaan kiinteistön vesihuolto tulee liittämiselvöllisyydestä vapauttamista haettaessa olla jo järjestetty ympäristönsuojelulain vaatimusten mukaisesti. Näin jätevesihuollon asianmukainen järjestäminen ei jää epämääräiseen tulevaisuuteen. Kuntaliitto pitää tärkeänä pykäläluonnokseen sisällytettyä säännöstä kunnan valvontaviranomaisen mahdollisuudesta periä maksu liittämiselvöllisyydestä vapauttamishakemuksen käsittelystä aiheutuvista kustannuksista. Lisäksi pidämme tärkeänä maksunperimismahdollisuuden ulottamistaeräisiin muihin valvontaviranomaisen tehtäviin. Tästä on ehdotus pykäläluonnokseksi lausunnossamme kohdassa ”Muut huomiot”.

Suomen Omakotiliitto ry pitää hyvänä esityksen tavoitetta selkeyttää kiinteistöjen velvollisuuksia liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoon ja kunnan vastuualueen laajentamista. Tämä aiheuttaa kuitenkin huolta haja-asutusalueiden asukkailla, joilla ei ole tarvetta tai halua liittyä keskitetyn vesihuollon piiriin. Esimerkkinä kiinteistöt, joilla on jo toimivat ja kunnossa olevat vesihuollon järjestelmät omatoimisesti toteutettuna, kuten oma kaivo ja jätevesijärjestelmä. Näille kiinteistönomistajille pakollinen liittyminen vesihuoltolaitoksen verkostoon ei tuo lisäarvoa vaan aiheuttaa lisäkustannuksia, kuten liittymismaksut, vaikka nykyinen ratkaisu olisi riittävä. Pientalo- ja

vapaa-ajan asukkaiden kannalta on tärkeää, että liittämiselvöllisuus perustuu todelliseen tarpeeseen eikä näissäkään tilanteissa aiheuta kohtuuttomia kustannuksia niille kiinteistöille, jotka ovat jo panostaneet toimiviin ja ympäristöystävällisiin omatoimisiin ratkaisuihin. Velvollisuutta tulisi lieventää niillä alueilla, joissa kiinteistöjen vesihuolto on jo hyvin hoidettu.

Pellervo nostaa esiin esitysluonnoksessa positiivisena sen, että jatkossa vahvistetulla toimialueella olevilla kiinteistöillä ei pää-sääntöisesti enää mahdollisuutta vapautua velvollisuudesta liittyä vesihuoltolaitokseen. Voimassa olevan lain mukainen mahdollisuus vapautua liittämiselvöllisuudesta on aiheuttanut vesiosuuskunnille sen, että osa alueen potentiaalisista liittymistä on hakenut vapautusta liittämiselvöllisuudesta, minkä seurauksena osuuskunta on voinut joutua taloudellisiin vaikeuksiin

Vantaan kaupunki (sihteeristö) lausuu, että kohta 2 on tiukennettu verrattuna nykyiseen lakiin, ja siinä tulee selvittää, kuinka ympäristönsuojeluviranomainen arvioi vapautushakemusten käsittelyssä yhteisvaikutusta. Ehdotuksen 3 mom. todetaan, että edellytyksenä vesijohtoon liittämiselvöllisuudesta vapauttamiselle on, että kiinteistöllä tulee olla käytettävissä riittävästi terveydensuojelulain laatuvaatimukset ja tavoitteet täyttävää talousvettä. Terveydensuojeluviranomainen toteaa, että 3 momentissa vapauttamiselle asetettavat kriteerit tulevat olemaan nykyistä lainsäädäntöä tiukemmat, koska aiemmin vain vaadittiin laatuvaatimusten mukaisten kriteerien täyttymisen. Ongelmaksi voi muodostua joidenkin muuttujien (esim. haju/maku) arvioinnin täyttymisen. Onko esim. maamainen haju/maku epätavallinen muutos, jolloin vapautusta liittämiselvöllisuudesta ei voitaisi myöntää. Muita vastaavia muuttujia tulee olemaan väri, pesäkkeiden lukumäärä ja TOC. Usein yksityisten kaivojen osalta terveydensuojeluviranomaiselta puuttuu pitkän ajan seurantatulokset, jolla voitaisiin todeta, onko veden laatuvaatimissa tapahtunut epätavallinen muutos. Aiempi esitys siitä, että laatuvaatimusten tuli täytyä ennen kuin vapautus voitiin myöntää, oli selkeämpi.

Espoon seudun ympäristöterveyden mukaan laatuvaatimusten sijaan tulee käyttää termiä laatusuositukset, kuten asetuksessa 401/2001 käytetään. Asetusta 401/2001 sovelletaan yksittäisiin kotitalouksiin, jotka saavat talousvetensä kaivosta. Espoon seudun ympäristöterveys katsoo, että vapautus vesijohtoverkoston liittymisestä voidaan myöntää, vaikka laatusuositukset eivät täytyisi. On tavallista, että esimerkiksi kaivoveden väriluku tai sameus eivät täytä asetuksessa niille annettuja laatusuosituksia. Kyseiset, vähäiset poikkeamat eivät estä vapautuksen myöntämistä vesijohtoverkoston liittymisestä. Espoon seudun ympäristöterveys katsoo, että terveydensuojeluviranomaisen lausunto on aina pyydettävä, jos vapautushakemus koskee vesijohtoon liittymistä. Hämeenlinnan kaupunki esittää tekstimuutosta siten, että talousveden on täytettävä terveydensuojelulaissa asetetut laatuvaatimukset, joiden mukaan talousveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Talousveden laadun arvioinnissa tulee käyttää Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksissa annettuja tarkempia terveydellisiä laatuvaatimuksia ja käyttökelpoisuutta koskevia laatuvaatimusta ja -suosituksia. 11§. 3 Tekstimuutosta ehdotetaan: Talousveden on täytettävä terveydensuojelulaissa asetetut laatuvaatimukset, joiden mukaan talousveden on oltava terveydelle haitatonta ja tarkoitukseensa käyttökelpoista. Talousveden laadun arvioinnissa tulee käyttää Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksissa annettuja tarkempia terveydellisiä laatuvaatimuksia ja käyttökelpoisuutta koskevia laatuvaatimusta ja -suosituksia.

Etelä-Suomen AVIn mukaan 11 §:n perusteluissa voisi tarkentaa, millaisissa tilanteissa 1 momentin mukaan ”kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä hakemuksesta tarvittaessa kunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunto.” Kolmannen momentin kirjaus ”edellytyksenä vesijohtoon liittämiselvöllisuudesta vapauttamiselle on, että kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveydensuojelulain laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävää talousvettä.” ei anna tässä

muodossaan sellaista harkintavaltaa, johon terveydensuojeluviranomaisen asiantuntemusta terveyshaitan arvioinnissa käytettäisiin. Pykälän perusteluissa olisi hyvä mainita pienten yksiköiden talousvesiasetus 401/2001, jonka mukaan valvotaan yksityiskaivojen talousveden laatua. Pienten yksiköiden talousvesiasetuksessa käytetään tällä hetkellä termiä laatusuosituksella laatuvaatimusten sijaan. Itä-Suomen AVI esittää lausuntopyyntövelvollisuutta muutettavaksi joustavammaksi ja vain tarvittaessa pyydettäväksi. Lakiin tai sen perusteluihin on syytä tarkentaa, millaisissa tapauksissa lausuntopyyntökynnys vähintään ylittyy.

Tervon kunta lausuu, että liittämiselvöllisuuden ulkopuolelle jäämisen tulee edelleen pysyä mahdollisena ja vapautuspäätösten tekemisen tulisi olla mahdollista asiakirjojen perusteella, jos kiinteistöllä on käytössään riittävästi laadukasta talousvettä sekä lainsäädännön täyttävät vesijärjestelmät. Todentamiselvöllisyyden tulee olla kiinteistönomistajalla. Valkeakosken kaupunki (ympäristönsuojeluviranomainen) mielestä laissa tulisi säilyä jonkinlainen lievennysmahdollisuus liittämiselvöllisyyteen. Tällä hetkellä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella taajaman ulkopuolella olevan kiinteistön ei tarvitse liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoon, jos kiinteistön vaatimusten mukainen vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen toiminta-alueen hyväksymistä. Ympäristönsuojeluviranomainen on nykyisen lainsäädännön mukaisesti ohjeistanut viime päiviin saakka taajamien ulkopuolella olevien kiinteistöjen omistajia heitä koskevasta liittämiselvöllisyyden lievennyksestä. Tästä syystä esitetty muutos koetaan ristiriitaisena. Ympäristönsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan taajamien ulkopuolella liittämiselvöllisuuden lievennys tulisi säilyttää nykyisen lainsäädännön mukaisesti ainakin talousveden osalta, kun kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi laatuvaatimukset täyttävää talousvettä. MTK-EP odottaa, että lakiesityksen 10§ ja 11§ osalta tehdään vielä tarkennuksia, joilla vältettäisiin erityisesti harvaan asutulla alueella kiinteistönomistajille mahdollisesti syntyvät ongelmat.

Ympäristönsuojeluviranhaltijoiden mukaan kunnassa terveydensuojeluviranomaisella on paras asiantuntemus talousveden terveellisyyteen, riittävyteen ja siten vesijohtoon liittämiselvöllisuuden kriteerien arviointiin liittyen. He ovat edelleen sitä mieltä, että talousvettä koskevat vapautushakemukset tulisi palauttaa takaisin terveydensuojeluviranomaisen käsiteltäväksi eikä pakottaa ympäristönsuojeluviranomaista toimimaan turhana koordinoivana lausuntoa pyytävänä välikätenä asiassa.

HSY lausuu, että liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen käytännössä on kuntakohtaisia eroja ja on toivottavaa, että 11 §:ään esitetyillä täsmennyksillä voidaan vaikuttaa päätösten yhdenmukaisuuteen. Päätösten yhdenmukaisuuden tarpeellisuus korostuu yhden vesihuoltolaitoksen toimiessa usean kunnan alueella, kuten HSYssä. On myös tärkeää, että kerran myönnetty vapautus ei ole ikuinen, vaan kiinteistöjen tilanteita on tarkasteltava olosuhteiden muuttuessa uudelleen. Liittämiselvöllisyydestä vapauttaminen muuttaa myös toteutetun vesihuoltopalvelun kannattavuutta ja laajamittainen vapauttaminen on vahvasti ristiriidassa palvelun tarpeen arvioinnin kanssa, joka toimii perustana vesihuollon järjestämisen veloitteelle. Toisten kanssa ristiriitaisia tai vastakkaisia menettelyitä tulisi välttää, jotta vesihuoltopalveluita käyttävien taakkaa ei lisätä turhilla investoinneilla.

Yksityishenkilö lausuu, että kiinteistöille, joilla on jo olemassa ympäristölain mukaiset jäteveden käsittelyjärjestelmät sekä riittävästi terveydensuojelulain ehdot täyttävää talousvettä käytettävissä, on myönnettävä vapautus liittämiselvöllisyydestä. Liittämiskustannusten kohtuuttoman suuri kustannus tulee olla myös peruste vapautukselle. Kohtuuttomaksi kustannukseksi tulee katsoa kustannukset, jotka olisivat suuremmat kuin kiinteistökohtaisten vesihuoltoratkaisujen kustannukset. Vapautuksia ei tule hylätä sillä perusteella, että vapautuksilla vaarannettaisiin alueella toimivan vesihuoltolaitoksen talous.

12 § Liittämiskohdat

Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalveluiden mukaan 12 § kohtaan tulisi säätää liittämiskohdan etäisyydet metreissä sekä asemakaava että asemakaava-alueiden ulkopuolisilla alueilla. Aiemmin, vesihuoltolakia edeltäneessä vesi- ja viemäriolosuhteiden 9 §:ssä oli säädetty, ettei liittämiskohtaa saa asemakaava-alueiden ulkopuolella määrätä 100 metriä kauemmaksi liitettävästä lähimmästä rakennuksesta. Myös kumotun terveydensuojeluasetuksen 10 §:n mukaan asemakaava-alueilla kiinteistön omistaja tai haltija oli velvollinen rakentamaan liittymisjohdon yleiseen vesijohtoon ja viemäriin, joka oli enintään 20 metrin päässä tontin rajasta. Edellä mainitut vesihuoltolaitoksen ja kiinteistön liittämiskohtaa koskevat etäisyydet olisi syytä lisätä nyt lausunnolla olevaan vesihuoltolakiin, koska näissä on ilmennyt poikkeamisia. Jopa asemakaava-alueilla voi liittämiskohdan sijainti olla poikkeava, jolloin vastuut kiinteistön omistajan ja vesihuoltolaitoksen välillä ovat epäselvät.

14 § Vesihuoltolaitoksen velvollisuus huolehtia talousveden laadusta

Sosiaali- ja terveysministeriö suhtautuu varauksella esitettyyn 14 §:n kumoamiseen. Vesihuoltolaitoksen talousveden laadusta huolehtimisvelvollisuudesta säättäminen vesihuoltolaissa terveydensuojelulain 17 §:n 3 momentin lisäksi toisi talousveden laadun varmistamisen myös koko vesihuoltolain kontekstiin (ks. Lausunnon 3 kohta).

Puolustusministeriö lausuu puolustusvoimien vastaavan kunnan terveydensuojeluviranomaiselle säädetyistä tehtävistä (terveydensuojelulaki 7 a §) puolustusvoimien sotilaallisissa harjoituksissa, maanpuolustuksen kannalta salassa pidettävissä kohteissa sekä kriisinhallinnassa ulkomailla. Siten he vastaavat myös talousveden laadun viranomaisvalvonnasta näissä kohteissa.

15 § Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Pykälään 15 lausui 13 lausunnonantajaa. Sisäministeriö kannattaa esitettyä muutosta, jonka mukaan vesihuoltolaitoksen olisi oltava selvillä toimintansa ja sen vaikutusten kannalta keskeisistä tekijöistä sekä niihin kohdistuvista riskeistä. Eesityksen mukaan vesihuolto-omaisuuden käsitettä laajennetaan kattamaan laitteiston lisäksi myös muun keskeisen infrastruktuurin. Sisäministeriö käsityksen mukaan tämä perusteltua, koska riskit voivat kohdistua laitteistoa laajemmalle vesihuoltoinfrastruktuuriin.

Huoltovarmuuskeskus peräänkuulutti sitä, ettei varautumissuunnittelu rajautuisi vain sellaisiin uhkiin ja häiriöihin, jotka ovat ennalta tunnistettuja, aiempien kokemusten kategorioimia ja siten hallintaan käsikirjoitettavia. Käsitys nykyisestä turvallisuusympäristöstä edellyttää myös kyvykkyyksiä varautua tosiasiallisesti odottamattomiin tilanteisiin.

Kuntaliitto pitää ehdotusta perusteltuna muun muassa vesihuolto-omaisuuden hallinnan kehittämisen vuoksi. Ehdotettu verkoston sijaintitiedon saattaminen koneluettavaan paikkatietomuotoon sen sijaan aiheuttanee suuria ongelmia ja Kuntaliitto ehdottaa voimaantulosäännöksissä säätämällä tässä pykälässä edellytetyille tietojen esitystavalle riittävän pitkä, vähintään viiden vuodensiirtymäaika.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL pitää selvilläolo- ja seurantavelvoitetta kannatettavana ja tärkeänä, sillä raakaveden laadunmuutosten lisäksi vanhentuva ja saneerauksen tarpeessa oleva vesijohto- ja viemäriverkosto muodostavat uhan talousveden laadulle. Verkostojen sijaintia koskeva paikkatieto ei kuitenkaan olisi julkista tietoa. THL pitää tärkeänä sitä, että verkostojen sijaintitietojen lisäksi vesihuoltoa koskevat muutkaan kriittiset tiedot eivät saa olla julkisesti saatavilla.

Geologian tutkimuskeskus kannustaa 15 § koneluettavan paikkatietomuotoisen ja kaiken koneluettavan jaettavan ympäristötiedon lisäämistä, jota myös 16 a § edistää juomavesidirektiivin täytäntöönpanon mukaisesti.

Kouvolan Vesi Oy lausuu, että ehdotetut sanamuodot etenkin riskien hallintaan liittyen voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia paineita, sillä todellisuudessa kaikkien riskien tunnistaminen ja hallinta kaiken kattavasti ei ole aina tarkoituksenmukaista etenkin, jos se tapahtuu vaarantaen taloudelliset tai muut resurssit. Samansuuntaisen huolen lausui Lappeenrannan kaupunki, Oulun Vesi, Sipoon Vesi ja Raaseporin kaupunki ja lausunnoissa viitattiin 15 a § yhdenmukaistamiseen sähkömarkkinalain kanssa. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n mukaan sotatilanteessa vesihuoltopalvelun turvaaminen vesihuoltolain edellyttämällä tavalla on vesihuoltolaitokselle mahdotonta.

Tampereen Vesi Oy haluaa huomauttaa, että lakia ei tule tulkita siten, että se poistaa kiinteistöjen vastuun omista vesi- ja viemärijohdoistaan tai vastuuta kiinteistöjen omasta varautumisesta. Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelu ehdottaa, että riskienhallintasuunnitelmasta ja varautumisesta tulisi säätää terveysuojelulain nojalla lainsäädännön päällekkäisyyden välttämiseksi.

Yksityishenkilö lausuu, että kaikilla viemäröinnistä vastaavilla vesihuoltolaitoksilla ei ole ympäristölupaa jätevedenpuhdistamon toimintaan eli kaikilta vesihuoltolaitoksilta ei edellytetä ympäristönsuojelulain 15 §:n mukaista ennalta varautumissuunnitelmaa. Jos vesihuoltolaitos kuitenkin vastaa jätevesien viemäröinnistä, tulee vesihuoltolaitoksen poikkeuksellisiin tilanteisiin varautumisen koskea myös viemäröintiä eli vesihuoltolain mukaisen varautumissuunnitelman tulee kattaa varautumissuunnittelu myös viemäröinnin osalta.

15 a § Vesihuoltolaitoksen varautuminen häiriötilanteisiin

Pykälään 15 a § lausui 30 lausunnonantajaa. Oikeusministeriön mukaan olisi perusteltua säätää viranomaisen tiedonsaantioikeudesta suunnitelmaan tai sen toimittamisesta salassapitosäännösten estämättä (pykälän 2 mom.), koska suunnitelma sellaisenaan on säädetty salassapidettäväksi. Salassapitovelvoite koskisi myös viranomaista, ja näin ollen julkisuusperiaatteen rajoituksen välttämättömyys perustuslain 12 §:n 2 momentin tulisi perustella säätämisyjärjestysperusteluissa.

Sisäministeriö kannattaa esitystä ja erityisesti 15 a §:ään tehtyä muutosta, jossa tarkennetaan vesihuoltolaitosten varautumisvelvoitetta. Sisäministeriö pitää positiivisena sitä, että varautumissuunnitelman salassapidosta säädetään lain tasolla, sekä sitä, että varautumissuunnitelman sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Sisäministeriö muistuttaa, että varautumissuunnitelman sisällöstä säädetäessä ja varautumissuunnitelmaa laadittaessa olisi tärkeää hyödyntää myös sisäministeriön laatimaa kansallista riskinarviota sekä alueellisia riskinarvioita.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan ehdotetut muutokset ovat kannatettavia, sillä epäselvyyttä on aiheutunut etenkin terveysuojelulain nojalla säädettävän kunnan terveysuojeluviranomaisen häiriötilannesuunnitelman ja voimassa olevan vesihuoltolain mukaisen laitoksen häiriötilanteisiin varautumissuunnitelman rajapinnoista. Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa että pykälän 3 momentin perusteluissa voisi tuoda tarkemmin esiin terveysuojelulain 19 a §:ssä tarkoitetun riskienhallintasuunnitelman ja tässä tarkoitetun vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelman välistä suhdetta: riskienhallintasuunnitelman laatimisen yhteydessä tunnistetaan ne talousveden laatua uhkaavat vaarat ja vaaratekijät, joiden aiheuttamaa riskiä ei voida riittävästi hallita olemassa olevilla tai käyttöön otettavilla riskinhallintatoimenpiteillä, vaan ne olisi otettava huomioon varautumissuunnitelmassa.

Korkein hallinto-oikeus lausuu pykälän 2 ja 3 momentista. Korkein hallinto-oikeus toteaa, että salassapidosta säädetään tavallisesti viittaamalla julkisuuslakiin ilman substanssilakiin otettavaa erillistä säännöstä. Lisäksi voimassa olevan vesihuoltolain 16 a §:n 1 momentin mukaan tietojen saamiseen vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja, sovelletaan julkisuuslakia, vaikka laitos ei mainitun lain mukaan kuulu sen soveltamisalaan. Mainittua säännöstä tulisi täydentää ottaen huomioon tilanteet, joissa varautumissuunnitelmaan sisältyisi myös muita kuin säännöksessä mainittuja tietoja. KHO toteaa myös, että muun lain nojalla laadittava varautumissuunnitelma ei välttämättä ole salassa pidettävä asiakirja, jolloin tällaisessa suunnitelmassa esitetyt vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelmaa vastaavat tiedot voisivat aiheuttaa rajanveto-ongelmia suunnitelman julkisuuden osalta. Säännöksen perusteluissa tulisi selvyuden vuoksi tarkastella myös tätä kysymystä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston ympäristöterveyden huoltoyksikkö lausuu että 15 a § perusteluissa tulisi selventää aluehallintoviraston roolia ja mitä aluehallintoviraston tahoja tai tahoja tarkoitetaan: pelastus ja varautuminen -vastuualuetta, ympäristölupavastuualuetta, ympäristöterveydenhuolto vai jotain muuta ja mikä olisi aluehallintoviraston rooli tässä yhteydessä. Sekä ESAVI että Itä-Suomen aluehallintovirasto ja Lounais-Suomen aluehallintovirasto lausuvat, että aluehallintouudistuksen myötä aluehallintovirastoon viitattaessa tulee avata se, mitä aluehallintoviraston vastuualuetta tai minkä vastuualueen tehtävää tarkoitetaan.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) mukaan riskienhallinnan sisällyttäminen häiriötilanteisiin varautumiseen, häiriötilannetoiminnan harjoittelu, varautumissuunnitelman ajantasaisuus sekä varautumissuunnitelman yhteensovittaminen muiden suunnitelmien kanssa edistäisivät vesiturvallisuutta. Varautumissuunnitelmien ei THLn mukaan tulisi olla julkisia.

Varsinais-Suomen ELY-keskus kommentoi, että vesihuoltolaitosten häiriönsietoa ja kriisinkestävyyttä parantavaa suunnittelujärjestelmää ja varautumista sekä osaamista on tuettava. Kuntaliitto pitää ehdotuksia pääosin perusteltuna, mutta on tarpeen vielä harkita, onko ehdotuksessa osin päällekkäistä sääntelyä vesihuoltolain sisällä tai liitännäistenlakien velvoitteiden kanssa. Pykälän perusteluissa todettu varautuminen viemäröinnin pitkäkestoiseen häiriöön ja siitä mahdollisesti seuraavaan jätehuollon häiriötilanteeseen on tarpeellinen täydennys. Pykälän vastuu verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa on liian kategorisena ja osin kohtuuttoman ehdottomana vesihuoltolaitosten varautumiselta edellytetyjen voimavarojen näkökulmasta. Kuntaliitto ehdottaa sovellettavan toiselle välttämättömyyspalvelulle eli sähköntoimitukselle sähkömarkkinalain (588/2013) 19 §:n kohdissa 2) ja 3) sekä 28 §:ssä esitetyjä vaatimuksia. Kuntaliitto huomauttaa, että valmistelussa olevan ns. CER-lain mukainen riskiarvio tehdään neljänvuoden välein. Näin ollen mainitun lain soveltamisalaan kuuluvat laitokset päivittäisivät riskiarvion pohjalta varautumissuunnitelmiaan tiheimmin kuin pykälässä mainitusti kuuden vuoden välein.

Suomen Vesilaitosyhdistyksen mukaan vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelman määrittely vesihuoltolaitoksissa salassa pidettäväksi asiakirjaksi on tärkeää ja perusteltua. Lisäksi on vesihuoltolaitoksen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista, että eri säädösten velvoittamat riskienhallintaan ja varautumiseen liittyvät suunnitelmat muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, eikä päällekkäisiä suunnitelmia edellytetä. Velvollisuus vastata vesihuoltopalveluiden saatavuudesta häiriötilanteissa on kaiken kattava eikä ota huomioon tosiasiaa rajallisia mahdollisuuksia järjestää vesihuoltopalvelu kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Vesilaitosyhdistys ehdottaa Kuntaliiton tavoin analogiaa sähkömarkkinalain 19 § lähestymistavalle, ja samaa ehdottavat myös Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY, Kuopion Vesi Oy, Sipoon kunta, Lappeenrannan

kaupunki ja Karttulan vesiosuuskunta. Vesihuoltolaitoksilla ei ole riittävästi omia resursseja esimerkiksi järjestää laajaa vaihtoehtoista vedenjakelua säiliöistä, mikäli talousveden toimittaminen vesijohtoverkoston kautta estyy vakavan häiriötilanteen vuoksi. Normaalioloissa näissä tilanteissa on tukeuduttu toisinaan Puolustusvoimien virka-apuun, johon pyyntö on tehty pelastusviranomaisen kautta. Pelastuslaki tai muukaan lainsäädäntö ei kuitenkaan anna yksiselitteistä oikeutta virka-avunpyytämiseen vesihuollon vakavissa häiriötilanteissa. Vesilaitosyhdistys ehdottaa, että vesihuoltolakiin lisätään tällainen oikeus vesihuoltoa valvoville viranomaisille. Vakavissa häiriötilanteissa, erityisesti poikkeusoloissa, lainsäädännön vaatimusten mukaisen vesihuollon palvelutason ylläpitäminen voi tulla mahdottomaksi. Yhteiskunnan toiminnan kannalta voi kuitenkin olla välttämätöntä jatkaa vesihuoltopalvelua totutusta palvelutasosta poiketen, esimerkiksi toimittamalla vesijohtoverkoston kautta vettä, jota ei ole tarkoitettujomiseen tai ruuanlaittoon tai järjestämällä sanitaatiojätteiden keräys ja käsittely muuten kuin viemäriverkoston kautta.

Kauniaisten kaupunki kannattaa varautumissuunnittelun yhteensovittamista koska se parantaa yhteistyötä eri viranomaisten välillä, vähentää päällekkäistä työtä ja varmistaa, että vesihuollon riskit ja haasteet hallitaan kokonaisvaltaisesti. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut ja Siilinjärven kunta kahdessa lausunnossaan ehdottavat, että riskienhallintasuunnittelusta tulisi vain viitata terveydensuojelun lainsäädäntöön. Hämeenlinnan kaupungin näkemys on, että vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma tulisi lisäksi sovittaa yhteen terveydensuojelulaissa tarkoitetun varautumissuunnitelman kanssa. Lieksan kaupunki kannattaa sitä että asetuksella tultaisiin säätämään varautumissuunnitelman sisällöstä. Tämä on hyvä uudistus, jos säädöksen pohjalta tehdään selkeä opas tai ohjelmisto, jossa on määritetty varautumissuunnitelmassa esitettävät asiat ja jonka pohjalta varautumissuunnitelma tehdään. Myös Parikkalan kunta ja Rautjärven kunta toivovat varautumissuunnitelman pohjaksi yhtenäistä rakennetta, joka selkeyttäisi suunnitelman laatimista.

Kuopion kaupunki kritisoi, että lisäviranomaisen laajentaminen varautumissuunnitelman laitoksen varautumissuunnitelman laatimisprosessiin lisää byrokratiaa. Laitoksen on edellytetty toimittavan varautumissuunnitelma valvontaviranomaisille, pelastusviranomaisille ja kunnalle. Laitoksen on toimitettava suunnitelma siis kuudelle eri viranomaiselle, joista neljä on valvontaviranomaista. Suunnitelman toimiminen usealle taholle voi johtaa suunnitelman päätyminen väärin käsiin. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY, ALVA yhtiöt Oy, Hyvinkään vesi, Kuopion Vesi Oy, Oulun Vesi, Tampereen vesi Oy ja Karttulan vesiosuuskunta ovat huolissaan nykyisen vesihuoltolain 15 a §:n velvollisuudesta, jonka mukaan vesihuoltolaitos vastaa verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa. Lainkohta ei ota huomioon vesihuoltolaitoksen tosiasiallisia rajallisia mahdollisuuksia järjestää vesihuoltopalvelu kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Vakavissa häiriötilanteissa lainsäädännön vaatimusten mukaisen vesihuollon palvelutason ylläpitäminen voi olla käytännössä mahdotonta. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY lausuu virka-avun merkityksestä vakavissa häiriötilanteissa, sekä ehdottaa että tiedot verkostojen sijainnista tai ominaisuuksista kirjattaisiin salassa pidettäväksi tiedoiksi lain tasolla. HSY kannattaa ehdotusta määrittellä varautumissuunnitelma salassa pidettäväksi asiakirjaksi ja samaa lausuu Tampereen Vesi Oy.

ALVA yhtiöt Oy:n mukaan varautumissuunnitelman päivitysväli kuusi vuotta on liian pitkä ja ehdottaa sitä muutettavaksi kolmeen vuoteen. ALVA yhtiöt Oy myös ehdottaa suunnitelman laatutasoa määriteltäväksi.

Karttulan vesiosuuskunta lausuu, että aluehallintoviraston laajentaminen laitoksen varautumissuunnitelman laatimisprosessiin on turha ja lisää byrokratiaa ja kriittisen infraomaisuus- ja turvallisuustiedon laajentumista. Lausunnossa ehdotetaan, että varautumissuunnitelmien osalta tulee olla valtion ylläpitämä tieto- ja kyberturvallinen valmis kanava tai portaali, jossa kaikki tarvittavat

tiedot ja suunnitelmat voidaan toimittaa ja valvontaviranomaiset voivat siellä tarkastella tarvittavia tietoja, jotta suunnitelmaa ei tarvitse lähettää eri tahoille. Tampereen yliopiston rakennetun ympäristön tiedekunta kannattaa varautumissuunnittelun suunnitelmallisuutta ja velvoitetta harjoitella toimintaa häiriötilanteissa.

15 b § Vesihuollon häiriötilanteista ilmoittaminen

Pykälään 15 b § lausui 39 lausunnonantajaa. Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että vesihuollon tilannekuvan tuottamisen, tilannekuvaa koskevan tiedon välittämisen valtioneuvostolle sekä häiriötilanteista tiedottamisen toimivuus ovat kriittisen infrastruktuurin kohdalla olennaisempia asioita, kuin se, kuka tilannekuvatiedon toimittamisesta vastaa. Esityksen jatkovalmistelussa tulisikin kiinnittää huomiota näiden toimintojen turvaamiseen myös aluehallinnon uudistuksessa ja suunnittelun uuden viraston käynnistämiseen liittyvissä käytännön ratkaisuisa.

Oikeusministeriö arvioi, että pykälän muotoilu ei vaikuta onnistuneelta, koska siinä viitataan häiriöön, joka häiritsee tai voi häiritä ja ehdottaa että jatkovalmistelussa voisi viitata esimerkiksi tilanteeseen joka merkittävästi häiritsee tai voi häiritä vesihuoltopalvelujen tarjoamista. Oikeusministeriö ehdottaa, että häiriön merkittävyyden arvioinnin osalta selkeytetään perusteluja, jottei ole ristiriitaa siitä, säädetäänkö merkittävyydestä asetuksella vai ei.

Sisäministeriö lausuu, että myös pelastuslaitoksilla voi olla tarve saada tietoa merkittävistä häiriöistä, jotka voivat vaikuttaa sammutusveden saatavuuteen. Lisäksi sisäministeriö toteaa, että vedensaannin häiriöistä olisi hyvä tiedottaa pelastuslaitoksen lisäksi myös asiakasta, joilla on rakennustenautomaattisia sammutuslaitteistoja, jotta kohteessa voidaan nostaa omatoimisen varautumisen tasoa. Lisäksi sisäministeriö tuo esille, että ministeriö on asettanut hankkeen vaaratiedotteesta annetun lain (466/2012) 3 §:n muuttamiseksi (SM024:00/2024). Tarkoituksena on lisätä vaaratiedotteen antamiseen toimivaltaisten viranomaisten joukkoon kunnan terveydensuojeluviranomainen, jotta vaaratiedotteen antaminen talousveden aiheuttamissa epidemiatilanteissa tai sellaista epäiltäessä nopeutuisi.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää ehdotusta perusteltuna, mutta esittää, että säännöksen sanamuotoa muutettaisiin siten, että ”kunnan terveydensuojeluviranomainen toimittaa viipymättä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle terveydensuojelulain nojalla tekemänsä ilmoituksen tietoonsa tulleesta merkittävästä häiriötilanteesta”. Lisäksi perusteluissa tulisi selventää, mitä tarkoitetaan merkittävällä häiriötilanteella. Vastaavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tulisi säätää velvollisuus toimittaa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle tiedoksi 1 momentissa tarkoitettu ilmoitus sellaisesta häiriötilanteesta, joka voi aiheuttaa vaaraa talousveden laadulle, mutta josta laitos ei ole tehnyt ilmoitusta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle.

Huoltovarmuuskeskus kannatta ehdotusta ja ehdottaa, että ilmoitus vesihuollon tilannekuvan muutoksesta toimitettaisiin esityksessä mainittujen tahojen lisäksi myös HVK:lle. Etelä-Suomen aluehallintovirasto lausuu, että viranomaisten keskinäinen tiedon vaihto parantaa häiriötilanteidenhoitoa. Terveydensuojeluviranomainen voisi tiedoksi tulleissa häiriötilanteissa arvioida, onko kyse terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavasta häiriötilanteesta. ESAVI toteaa kuitenkin, että vesihuoltolain luonnoksen kirjaus on ristiriidassa sen kanssa, miten tällä hetkellä voimassa olevassa talousvesiasetuksessa 1352/2015säädetään: ”Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on ilmoitettava viipymättä: 2) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sellaisesta talousveden saastumisesta tai laatuvaatimuksen poikkeamasta, jonka epäillään tai on todettu johtuvan raakavedestä”. Näitä on tarpeen yhdenmukaistaa. Vesihuoltolain 15 b §:n säännöksen perusteluissa puhutaan ilmoittamisesta Etelä-Savon ELY-

keskukselle. On lisäksi tarpeen selkeyttää sitä, mille ELY-keskukselle ilmoitetaan: esimerkiksi vesihuollon valvontaviranomaisen tehtäviä hoitavalle ELY-keskukselle.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto on huolissaan siitä, ettei pykälässä esitetä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen pitäisi tehdä ilmoitus terveydensuojeluviranomaiselle. Tällä tavoin toimittaessa voi jäädä epäselväksi, onko tieto häiriötilanteesta kulkenut toivotulla tavalla ja saako kunnan terveydensuojeluviranomainen tiedon häiriötilanteesta. On tärkeää, että kaikki tarvittavat viranomaiset saavat tiedon häiriötilanteesta, jotta voivat ilman turhia viivytyksiä tarvittaessa toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Tiedonkulkua voi hidastaa, jos eri osapuolille on epäselvää, minkä lainsäädännön nojalla ilmoitus on tehty ja ovatko kaikki tarpeelliset tahot saaneet tiedon asiasta. Tiedonkulusta tulisi säätää tarkemmin ja onkin tärkeää, että asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta sekä siitä, milloin vesihuollon häiriötä on pidettävä merkittävänä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus muistuttaa, että nykyinen ympäristönsuojelulain mukainen häiriöilmoitus tehdään sähköisen asioinnin kautta YLVAan. Tietojärjestelmä ei tunnista VHL:n mukaisia ilmoitusvelvollisia laitoksia, eikä niiden tekemää ilmoitusta voida automatisoida toimittamaan kertaalleen tehtyä ilmoitusta myös VHL mukaiselle valvontaviranomaiselle. Tämä vaatii siis tietojärjestelmän kehittämistä, johon tulee myös varata rahoitus. Nykyinen tilanne, jossa ilmoituksen välittäminen olisi vastuuvaikeuden tai muiden henkilöiden muistin varassa, tulee muuttaa teknisesti varmasti toimivaan häiriöilmoituksen siirtoon.

THL ei kannata ehdotusta, jonka mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen olisi viipymättä ilmoitettava elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle vesihuoltolaitokselta tietoonsa saamista merkittävästä häiriötilanteesta. THL katsoo, että tiedon välittäminen suoraan vesihuoltolaitokselta kaikille ao. viranomaistahoille mahdollistaisi tarvittaessa tilanteen edellyttämien toimenpiteiden käynnistämisen viiveettä. Länsi-Uudenmaan Pelastuslaitos ehdottaa, että pelastusviranomaiselle tulisi ilmoittaa mahdollisesta vedenjakeluun liittyvästä häiriötilanteesta etenkin, mikäli häiriö vaikuttaa sammuksen saatuuteen. Samaten pelastusviranomaisen tulisi ilmoittaa vesihuoltolaitokselle esimerkiksi tehtävillä havaitsemistaan vesihuoltolaitoksen hallinnassa olevien vedenjakelulinjojen rikkoutumisista.

Kuntaliitto pitää ehdotettua toimintamallia, jossa kunnan terveydensuojeluviranomainen (ja joissain tapauksissa ympäristönsuojeluviranomainen) toimii viestinviejänä, outona ja perusteettomana. Lähtökohdaksi tulee olla, että toiminnanharjoittaja, jonka toimintaa säännöksen kuvaama häiriötilanne koskee, ilmoittaa siitä itse viipymättä toimivaltaisille viranomaisille. Kunnan viranomaisilla ei ole päivitysvelvoitetta ja tiedon kierrättäminen niiden kautta voi aiheuttaa tarpeetonta viivettä tiedonkulkua. Tietojärjestelmän toimintahäiriön vuoksi voi muodostua tilanne, jossa kunnan valvontaviranomainen voisi joutua epäilyksi virkavelvollisuuden laiminlyönnistä tehtävässä. Kuntaliiton kantaan yhtyvät Espoon ympäristönsuojelu, Helsingin kaupungin Kaupunkiympäristön toimiala, Joensuun kaupunki, Jyväskylän kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Muuramen kaupunki, Orimattilan ympäristövaliokunta, Tampereen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen, Valkeakosken kaupunki, Ympäristönsuojelu, Oulun seudun ympäristötoimi –liikelaitos, Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalvelut, Lapinlahden kunta, Lempäälän kunta, Tampereen kaupunki, Ylivieskan kaupunki ja Espoon ympäristönsuojelu.

Hämeenlinnan kaupungin mukaan vesihuollon häiriötilanteista ilmoittamisen kierrättäminen viranomaisen kautta väistämättä hidastaa reagointiaikaa. Viranomaisten keskinäistä tiedonvaihtoa, häiriötilanteiden hoitoa ja poikkihallinnollista yhteistyötä tulee parantaa muilla varautumisen keinoilla ja välttää eri lainsäädännöstä tulevia päällekkäisiä tehtäviä. Epäselvyyksien välttämiseksi eri

lainsäädäntöjen termit tulisi olla yhteneväiset. Häiriötilanteesta tiedottaminen on siten merkityksellinen ja erityisen tärkeä tehtävä, ettei tiedottamisen toteutumista saa jättää tietojärjestelmän toimivuuden varaan. 15 b §: Häiriötilanteesta viipymättä ilmoittaminen toimivaltaisille viranomaisille tulee säätää toiminnanharjoittajan, jonka toimintaa säännöksen kuvaama häiriötilanne koskee, velvollisuudeksi.

Orimattilan kaupunki kommentoi, että erilaisten häiriötilanteiden ratkaiseminen ja niissä toiminta tulee tapahtua eriviranomaisten kanssa yhteistoimintana järkipärisesti ja tehokkaasti. Siilinjärven kunta lausuu, että häiriötilanteista tulee ilmoittaa ensisijaisesti kunnan valvontaviranomaisille (talousvedenhäiriötilanne kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja viemäriverkostoon liittyen kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle) ja kuntien valvontaviranomaiset ilmoittavat häiriötilanteista edelleen ELY-keskukselle. ELY-keskus ei valvo talousveden laatua eikä laitosten toimintaa eikä ELY-keskuksilla ole riittävää osaamista mm. talousveden epidemiatilanteissa. Vesihuollon häiriötilanteissa tulee eri valvontaviranomaisilla olla hyvin selkeät roolit ja lakiehdotus hämärtää ja mahdollisesti vaikeuttaa viranomaisten rooleja ja työnjakoa häiriötilanteissa.

Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalvelut ehdottaa, että vesihuoltolaitoksen ilmoitusvelvollisuuden voisi kytkeä nykyisen vesihuoltolain 27 § Virhe ja hinnanalennuksessa olevaan vesihuoltopalveluiden keskeytystä koskevaan kohtaan. Vesihuoltopalveluiden keskeytyksestä tulisi ilmoittaa kunnalle ja valvontaviranomaiselle, jollei vesihuollon keskeytys aiheudu vesihuoltolaitoksen laitteiston tavanomaisesta korjaus- tai huoltotyöstä, joka kestää yhtäjaksoisesti alle 12 tuntia ja josta on ilmoitettu asiakkaalle etukäteen, tai jollei keskeytystä voida muutoin pitää keskeytyksen syy ja olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä. Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalvelut, Tervon kunta ja Mikkelin seudun ympäristöpalvelut ehdottavat, että kun laitos ilmoittaa merkittävästä häiriötilanteesta ELY:lle, tulisi ELY:n ilmoittaa häiriöstä terveydensuojeluviranomaiselle.

Vantaan kaupunki ehdottaa, että Etelä-Savon ELY-keskuksen yhteystiedot lisättäisiin Vati-järjestelmään olemassa olevien ilmoitusten tiedonsaajien lisäksi. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä (HSY) pitää ilmoitusvelvollisuuden laajentamista sinänsä kannatettavana, mutta myös tärkeänä, että vesihuoltolaitoksen ilmoittamisvelvollisuus rajataan ehdotuksen mukaisesti merkittäviin häiriöihin. HSY:n näkemyksen mukaan ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle pitäisi jäädä häiriö, joka ei aiheuta yleistä vaaraa ympäristölle tai terveydelle, eikä vaikuta olennaisesti vesihuoltopalvelujensaatuuteen. Tämä ei kuitenkaan estä vesihuoltolaitoksia ilmoittamasta vähäisemmistäkin häiriöistä.

Tampereen Vesi Oy:n mielestä merkittävän häiriön määrittely haastavaa. Häiriöiden merkittävyys tulee määrittellä asiasta annettavassa asetuksessa huolellisesti, jotta tulkinnasta ei tule epäselvyyksiä. Tunturi-Lapin Ympäristöterveydenhuolto ehdottaa, että vesihuollon häiriötilanteista ilmoittamisessa tulisi ensisijaisesti tehdä ilmoitus kunnan valvontaviranomaiselle. Talousveden häiriötilanteessa ilmoitus tulisi tehdä terveydensuojeluviranomaiselle ja jäteveden osalta ympäristönsuojeluviranomaiselle.

16 § Tiedonsaanti ja tiedottamisvelvollisuus

Pykäläehdotus sai useita muotoiluehdotuksia. HSY lausuu, että pykälän tekniset muutokset ovat selventäviä ja on tärkeää korjata 2. momentin osalta käsite ”lähetettävä” muotoon ”toimitettava”, koska yhä useampi asiakas käyttää sähköisiä palveluita. Vesihuoltolakiin voisikin harkita vastaavanlaista pykälää kuin sähkömarkkinalain 105 h. Rasion kaupunki lausuu, että olisi tärkeää, että kaikki laitoksen ja asiakkaan välinen viestintä voitaisiin toteuttaa lähtökohtaisesti sähköisesti. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta.

Suomen ympäristökeskus ehdottaa seuraavaa muotoilua: Tiedonsaanti ja tiedottamisvelvollisuus Vesihuoltolaitoksen ja asiakkaan on pyydettäessä annettava toisilleen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Vesihuoltolaitoksen on toimitettava asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta, sekä tieto siitä, missä laitoksen toimintakertomus on luettavissa. Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää 2 momentissa tarkoitetut tiedot talousveden loppukäyttäjälle. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuistaloudsveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden lähettämisestä ja eteenpäin välittämisestä.

Omakotiliitto muistuttaa, että viestintä on keskeisessä roolissa. Vesihuoltolaitosten on huolehdittava uudistuksesta tiedottamisen lisäksi riittävästä ja viiveettömistä viestintätavoista esimerkiksi häiriötilanteissa. Pientalo- ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kriittisissä vesihuoltotilanteissa, kuten veden saastumisessa tai katkoissa, on varmistettava nopea ja mahdollisimman suora tiedonkulku. Tällä estetään asukkaiden olosuhteiden heikkeneminen ja mahdolliset terveysriskit.

Melkonien vesiosuuskunta ehdottaa, että tiedottamisvelvollisuuden tulee koskea myös vettä ostavien osuuskuntien maksujen muodostumista, jos tiedottamisesta ei myyjän ja asiakkaan välillä ole muuta sovittu. Lausunnossa peräänkuulutetaan ennen kaikkea sitä, että osuuskuntien vedestä maksama hinta perustuu aiheuttamisperiaatteeseen ja kustannusvastaavuuteen. Vedenmyynnin tulee lähteä kaikkia vesihuoltolaitosten asiakasryhmiä koskien samasta aiheuttamis- ja kustannusten kattamisperiaatteesta, jossa raakavedellä (pohja- tai pintavedellä) ei ole mitään lähtöhintaa, vaan palvelun hinta kullekin asiakasryhmälle muodostuu palvelun tuottamisen ja toimittamisen todennetuista kustannuksista.

Yksityishenkilö lausuu: jos esityksen mukaisesti todetaan, että koko varautumissuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja, toimitetaan lupaviranomaiselle todennäköisesti jatkossa hakemuksen liitteenä entistä enemmän salassa pidettävää tietoa, josta hakemuksen käsittelyä varten kuitenkin tarvitaan myös julkinen kuvaus. Kaikki suunnitelman sisältämät tiedot eivät myöskään välttämättä olisi tarpeen hakemusasian käsittelemiseksi. Lupaviranomaisen näkökulmasta varautumissuunnittelua koskevaa asiakirjaa ei siis välttämättä tulisi kategorisesti määrittää salassa pidettäväksi, vaan tulisi tarkasti harkita esim. yleistä varautumissuunnittelua koskevien osien sekä yleisempien varautumisperusteiden pitämistä edelleen julkisina.

16 a § Ympäristötietoja sisältävien asiakirjojen julkisuus

Pykäläehdotus sai pääosin kriittisiä muutosehdotuksia, mutta myös hieman kannatusta. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta, koska se lisää ympäristötiedon julkisuutta. Oikeusministeriö huomauttaa, että pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”lisäksi pykälän 1 momentista poistettaisiin kohta, jonka mukaan velvollisuuteen edistää ympäristötietojen saantia sovelletaan julkisuuslakia.” Pykälästä ei kuitenkaan ilmene tällaista muutosta.

HSY:n mukaan tällä hetkellä yhtiömuotoiset vesihuoltolaitokset ovat paremmassa asemassa, vaikka laitoksen organisaatiomuodolla ei saisi olla turvallisuutta heikentävää vaikutusta. HSY näkisi parhaimpana ratkaisuna, että vesihuoltolainmukaiset vesihuoltotoiminnot suljettaisiin kokonaan julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle. Ainakin julkisuuslain salassapitosäännöksiä tulisi viipymättä tarkentaa siten, että vesihuoltoverkostoa ja -rakennelmia koskevat sijainti- ja ominaisuustiedot voidaan yksiselitteisesti salata, kuten myös vesihuoltoa koskevat hankesuunnitelmat ja toiminnan haavoittuvuuksia avaavat erityyppiset asiakirjat ja selvitykset, sekä näitä käsittelevä tiedonvaihto.

Kouvolan Vesi Oy lausuu, että vesihuoltolain 16 a § viittausta 621/1999 Lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta liittyen tulee tarkentaa. Vesihuoltolain tulee mahdollistaa varautumiseen ja turvallisuuteen liittyen dokumentaation julistaminen salaiseksi sekä tietojen salaaminen tarvittavalla laajuudella. Tämä tarkoittaa sellaista dokumentaatiota, jonka vesihuoltolaitos toimittaa kolmansille osapuolille. Vesihuoltolaitoksen toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen liittyvät dokumentit tulee kaikissa tilanteissa olla salattuja, vaikka ne olisi toimitettu viranomaiselle, jota koskee laki 621/1999. MTK Etelä-Pohjanmaa yhtyy tähän lausuntoon. Siilinjärven kunta lausuu, että vesihuoltolaitoksen/talousvettä toimittavan laitoksen ei tarvitse jakaa omavalvontanäytteiden tuloksia ja siksi niiden ei pidä olla julkisia.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut vastustaa pykäläehdotusta, koska pykälän mukaan vesihuoltolaitoksen/talousvettä toimittavan laitoksen ei tarvitse jakaa omavalvontanäytteiden tuloksia ja niiden ei pidä olla julkisia. Pykälää olisi muutettava omavalvontanäytteiden tulosten osalta.

17 § Asiakkaan kiinteistön käyttö

Pykälä 17 sai lausunnoissa kannatusta. Suomen Kuntaliitto, Lappeenrannan kaupunki ja HSY kannattavat pykäläehdotusta. Esiin nousseet perustelut liittyvät pääosin verkoston huolto- ja korjaustöiden sekä tarkastusten takia tarpeelliseen vesihuoltolaitoksen korjausvastuun rajaukseen asiakkaan kiinteistön käyttöön liittyen.

17 c § Hulevesiviemäriin liittämismahdollisuudesta vapauttaminen

Pykälä 17 c § sai lausunnoissa kannatusta sekä vastustusta. Kauniaisten kaupungin, Kotkan kaupunki, Lappeenrannan kaupungin ja Espoon seudun ympäristöterveyden mielestä on perusteltu uudistus, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voisi jatkossa periä maksun vapautushakemusten käsittelystä, sillä hakemusten käsittely on aikaa vievä ja työläs prosessi. Helsingin kaupunki (kaupunkiympäristön toimiala) kannattaa ehdotusta, mutta lisäisi siihen, että ympäristönsuojeluviranomainen voisi periä maksun myös tarkastuksista ja valvontatoimista. Muuramen kaupunki lisää, että maksu vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia, eli on kannatettava.

Kauniaisten kaupungin mukaan rakennuslupamenettelyssä tulisi määritellä myös se, johdetaanko hulevedet hulevesijärjestelmään vai voisiko niistä saada vapautuksen ja hoitaa ne muulla tavoin. Tämä seikka puuttuu lakiesityksestä ja tulisi liittää siihen.

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan mukaan hule- ja kuivatusvesien johtamista koskevan sääntelykokonaisuuden selkeyttämiselle olisi suuri tarve. On siksi harmillista, että hulevesipykälät on jätetty vapautuskäsittelymaksua lukuun ottamatta tämän lakimuutoksen ulkopuolelle. Normien purun ja prosessien sujuvoittamisenkin vuoksi hulevesipykälät tulisi ottaa mahdollisimman pian tarkasteluun ja uudistaa ne. Yleensä rakennusvalvontaviranomaisilla on paras asiantuntemus arvioida hulevesien käsittelyn ja johtamisen asianmukaisuutta rakennetulla alueella. Hulevesivapautusten käsittely tulisikin keskittää yhdelle luukulle, eli samalle viranomaiselle kuin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisetkin hulevesiasiat.

Vantaan kaupunki lausuu saman sisältöisesti. Vantaalla on ollut toistuvasti tapauksia, että liitettäessä vanhaa asuinrakennusta vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostoon, vesihuoltolaitos ei käsittele liittymisasiaa, ennen kuin asiakas on saanut vapautuspäätöksen hulevesiviemäriin liittymisestä. Vapautus voidaan myöntää, jos hulevedet voidaan käsitellä muutoin asianmukaisesti eikä siksi hulevesiviemäriin ole tarvetta liittyä. Tämä pitkittää asiakkaan liittymisprosessia. Tarkasteluun pitäisikin ottaa, voitaisiinko kiinteistön hulevesien käsittely vapautushakemuksineen käsitellä

rakennusluvan yhteydessä kunnan rakennuslupaviranomaisessa. Rakennusvalvontaviranomaisilla on myös paras asiantuntemus arvioida hulevesienkäsittelyn ja johtamisen asiamukaisuutta.

Hulevesien osalta Joensuun ja Kuopion kaupungit sekä Lapinlahden kunta esittävät, että vesihuoltolain 17 c §:ä muutetaan muotoon: ”Kunnan määräämä viranomainen myöntää hakemuksesta kiinteistölle toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 17 b §:ssä tarkoitetusta liittämismaksusta”. Lisäksi lakiluonnoksen tekstiä maksun osalta tulisi muuttaa muotoon: ”Kunnan viranomainen voi periä maksun vapautushakemuksen käsittelystä”. Kuntaliitto esittää, että lakiin lisättäisiin kokonaan uusi pykälä (X § Viranomaismaksut), jolla säädettäisiin kunnan viranomaiselle mahdollisuus periä maksu tämän lain mukaisen ilmoituksen, hakemuksen tai muun asian käsittelystä, tarkastuksista ja muista valvontatoimista sekä hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen tarkistuksista. Tähän lausuntoon yhtyivät myös Joensuun ja Muuramen kunnat.

18 § Maksujen yleiset perusteet

Lappeenrannan kaupunki, Saarijärven kaupunki, Suomen Vesilaitosyhdistys ry, Kuopion Vesi Oy, Aurinkovuoren Vesi Oy, Oulun vesi ja Hyvinkään vesi kannattavat pykäläehdotusta, koska se varmistaa, että vesihuoltolaitokset voivat kattaa kustannuksensa omaisuudenhallintasuunnitelman mukaisesti kohtuullisilla ja oikeudenmukaisilla maksuilla, joihin voi sisältyä enintään kohtuullinen tuotto. Maksujärjestelmän kustannuskattavuuden ja läpinäkyvyyden parantaminen ja omistajalle tulotettavan tuoton kohtuullisen tason sitominen omaisuudenhallintaan todetaan olevan tarpeellinen lisäys. Saarijärven kaupunki huomauttaa, että tuotto-sanana merkitys tulisi tarkentaa kattamaan kaikki tuloutusmuodot, mitä omistajalla voi olla ja kohtuullinen-sana tulisi määritellä tarkemmin ja lisää, että maksujen perusteiden toteutumisen arviointi vaatii vesilaitoksilta lisääntyvää talousosaamista. Yksityishenkilö kannattaa pykäläehdotusta, mutta huomauttaa kohtuullisen tuoton määrittämisen jäävän edelleen hieman epämääräiseksi. Oulun vesi lausuu, että kohtuullisen tuoton määrittäminen selkeyttäisi maksutarkastelua, mutta siihen ei ole perustelutekstin perusteella haluttu puuttua.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa myös lisäystä, jossa vesihuoltolaitosten tulee tarkistaa 1–3 momentissa tarkoitetut maksujen määräytymisperusteet vuosittain maksutarkistustensa yhteydessä. Investointisuunnitelmien toteutumista tulisi valvoa ja tarvittaessa sanktioida. Tulisi myös varmistaa, että vesimaksuilla rahoitetaan vesihuoltoverkoston korjaus- ja uusinvestointeja. 18 ja 23 pykälien suhde on edelleen epäselvä. Uusikaan esitys ei tarkemmin määrittele, mikä taho käytännössä valvoo maksujen kohtuullisuutta ja tasapuolisuutta. Kuluttaja-asiamiehen valvonta koskee vain 23 § mukaisia sopimusehtojen muutostilanteita, joiksi myös maksukorotukset voidaan lukea. Kuluttaja-asiamiehen valvonta ei kuitenkaan ulotu yleiseen maksutason valvontaan, jonka piiriin voidaan lukea maksutason kohtuullisuuden ja tasapuolisuuden valvonta. Oikeusvarmuuden takaamiseksi olisikin tärkeää, että esityksestä ja sen perusteluista kävisi selkeästi ilmi, milloin sovelletaan vesihuoltolain 18 §:ä ja milloin puolestaan on kyse lain 23 §:n tarkoittamasta sopimusehtojen muutostilanteesta.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää tärkeänä, että vesihuoltolaitoksen toimintaedellytysten turvaaminen ja vesihuollon maksujen kustannusvastaavuus kytkettäisiin yhteen nykyistä velvoittavammin. Ehdotettu 18 § ei sisällä kohtuullisen tuoton määrittelyä eikä vesihuollon kohtuullista tuottoa pääomalle esitetä säänneltävän laskentatavoin. Esityksen perusteella jää epäselväksi, miten valvonta olisi toteuttavissa tehokkaasti ilman kohtuullisen tuoton määrittelyä, ja mihin tietoihin perustuen valvonta on esityksessä ajateltu perustuvan. Kohtuullisen tuoton määrittelyä ja kunnan määräysvaltaa koskevien säännösten kokonaisuudessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota hinnan merkitykseen elinkeinoelämän toimintaedellytyksille sekä toisaalta tarve kansainvälisten investointien oikeudelliselle sääntelylle ennakollisesti, esimerkiksi Euroopan energiaperuskirjasta tehty ECT-sopimusta silmällä pitäen. Taloudellisten vaikutusten arviointia tulisi

täydentää myös siltä osin, miten kriittisen infrastruktuurin korjaaminen ja kunnossapito ovat toteuttavissa eri kokoisissa vesihuoltolaitoksissa niin taloudellisten kuin osaamiseen liittyvien resurssien näkökulmasta. Esityksessä tulisi arvioida, miten kustannusten kasvu vaikuttaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien toimeentuloon ja asumiseen.

Kuntaliitto pitää pykäläehdotusta kannatettavana, mikäli maksujen asettamista kohtuullisen tuoton mahdollistavalle tasolle ei rajoiteta tulkitsemalla maksujen kohtuullisuutta aiemmasta käytännöstä poikkeavalla tavalla (esim. asettamalla valvontaviranomaisen toimesta maksuille jokin yksikköhintaraja tms.). Pykälästä on poistettu sen 3 momentti, joka koski vesihuollon tukemista. Siinä tulisi säätää millä edellytyksillä ja millaisissa tilanteissa valtiolla ja kunnilla on mahdollista tukea vesihuoltoa ottaen huomioon EU:n valtioneuvoston päätös. Pelkkä maininta perusteluissa tukemisen mahdollisuudesta jättää sääntelyn liian tulkinnanvaraiseksi. Pykälä turvaisi myös vesihuoltolaitoksen oikeutta omiin varoihin.

Suomen ympäristökeskus ehdottaa seuraavaa muotoilua: Maksujen yleiset perusteet. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä vedenkäyttöä, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

Omakotiliitto lausuu, että perittävien maksujen tulee olla kohtuullisia, samalla huolehtien pitkällä aikavälillä, että investoinnit ja toiminnan kustannukset voidaan kattaa. Tällä vältetään yhtäkkiä korotuksia vesihuoltomaksuihin. Pientaloasukkaiden taloudelliseen kantokykyyn kohdistuu paineita erityisesti energian ja asumisen kustannusten nousun vuoksi, joten nopeat korotukset heikentävät kotitalouksien asemaa ja mahdollisuutta varautua korotuksiin. Vesihuoltomaksujen korotukset voivat olla kohtuuttomia erityisesti pienituloisille kotitalouksille tai vapaa-ajan asukkaille, joiden vedenkulutus on vähäistä ja jotka eivät käytä palveluja samalla intensiteetillä kuin vakituiset asukkaat. Lisäksi korotukset voivat olla epäoikeudenmukaisia, jos ne perustuvat suurten investointien tarpeisiin alueilla, joilla asukastiheys ja sitä kautta vedenkäyttö on alhaista.

Hollolan kunta (kunnanhallitus) lausuu, että vesihuoltopalveluiden myynnin periaatteista ja vesihuoltolaitosten omistajalleen maksettavasta kohtuullisesta tuotosta olisi hyvä saada tarkennukset lainsäädäntöön. Joidenkin asiakkaiden maksuilla ei tule kattaa laitoksen muiden asiakkaiden kustannuksia tai toisinpäin (ristisubventio). Hollolan kunta/vesihuoltolaitos katsoo, että vesihuoltolakiin tulisi määrittää omistajalle tuloutettavan kohtuullisen tuoton suuruus. Lisäksi vesihuoltolakiin tulisi täydentää, että vesihuoltolaitosten tulisi kohdella muita asiakkaitaan olevia vesihuoltolaitoksia tasapuolisesti ja kustannusvastaavasti niin, että toiminta on avointa ja läpinäkyvää.

Yksityishenkilö lausuu, että vaikka vesihuoltolain soveltamisalasta on rajattu pois asumajätevedestä poikkeavien teollisuusjätevesien käsittely, käytännössä useiden vesihuoltolaitoksen kustannuksiin jätevesien käsittelyn osalta vaikuttaa myös asumajätevedestä poikkeavien jätevesien viemärointi vesihuoltolaitoksen jätevedenkäsittelylaitokselle käsiteltäväksi. Teollisuusjätevesien virtaama voi olla huomattava ja lisäksi se voi vaihdella ajallisesti merkittävästi, mikä joudutaan ottamaan huomioon myös viemäriverkoston mitoituksessa sekä toteutuksessa ja se voi lisätä myös viemäroinnin käyttökustannuksia. Joissain tapauksissa poikkeavat jätevedet eroavat merkittävästi laadultaan tai määrältään asumajätevedestä, joka voi myös vaikuttaa jätevesien käsittelyprosessin investointi- ja käyttökustannuksiin asumajätevedestä poikkeavalla tavalla. Tällaisten asumajätevedestä laadullisesti tai määrällisesti selvästi poikkeavien jätevesien viemäroinnin ja käsittelyn hinnan tulee muodostua siten, että niistä vesihuoltolaitokselle aiheutuvat käyttö- ja investointikustannukset katetaan näiden

tuottajilta perittävillä erityismaksuilla eikä perusvesihuoltoa koskevilla käyttö-, liittymis- ja perusmaksuilla. Tämän periaatteen pitäisi tulla esiin vähintäänkin säädöksen perustelutekstissä.

19 § Maksut

Lappeenrannan kaupunki, Turun kaupunki (Kaupunkiympäristön toimiala), Raaseporin kaupunki, Lieksan kaupunki, Sipoon kunta (Sipoon vesi), Tampereen Vesi Oy, Järvenpään vesi, Kuopion vesi, Nokian Vesi Oy, Turun Vesihuolto Oy ja Koneyrittäjät ry kannattavat pykäläehdotusta. Lausunnoissa nousevat esiin kustannusten asianmukainen kohdentaminen, syy-seurausperiaatteen käyttöönotto, tulevien investointitarpeiden turvaaminen, äkillisiin kulueriin varautuminen ja maksujen mahdollistaminen eri suuruiseksi vesihuoltolaitosten eri alueilla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa pykäläehdotusta, mutta huomauttaa perusmaksujen asettamisen osalta, että niissä vesihuoltolaitoksissa, joissa perusmaksua ei nykyisin kerätä ja perusmaksu asetettaisiin nykyisen käyttömaksun ohkeen, kotitalouksien maksurasitus voi kasvaa, ellei käyttömaksun tasoa muuteta vastaavasti. Maksujen määräytymisperusteiden tulee olla ymmärrettäviä sekä kuluttajien että kiinteistönomistajien näkökulmasta. Liittymismaksuja määritettäessä on tärkeää huomioida kiinteistön käyttötarkoitus. Käyttötarkoituksen mukaisen hinnoittelun ei tule johtaa perusteettomaan syrjintään tai epätasa-arvoiseen kohteluun eri kiinteistöjen välillä. Kustannusten tulee olla objektiivisesti ja tasapuolisesti arvioituja. Myös huleveden viemäroinnin käyttömaksun tulee olla perusteltu ja suhteutettu aiheutuneisiin kustannuksiin.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että maksujen määräytymisperusteiden avoimuuden ja selkeyden sääntelyn lisäksi tulee vielä selvittää maksujen päätöksenteko- ja muutoksenhakumenettelyjen muutostarpeet ottaen huomion yhtäältä maksun veronluonteisuus (perusmaksu) ja erityisesti käyttömaksun osalta sen suuruutta sekä oikeellisuutta koskevat oikeusturva- ja valvontatarpeet.

Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry huomauttaa, että nykyisessä lainsäädännössä 19 §:ssä on jo mainittu aiheuttamisperiaate. Tämä kustannusten oikea kohdentaminen ja aiheuttamisperiaate tulee ottaa huomioon myös tapauksissa, joissa laitos myy vesihuoltopalvelua toiselle laitokselle. Eli tässä myyntihinnassa ei saa olla enää esimerkiksi omistajalle tuloutettavaa osaa vesihuoltopalvelun hinnasta.

Alva-yhtiöt Oy kannattaa perusmaksupakkoa, mutta liiketoiminnan todellisen kustannusjaon (kiinteät/muuttuvat) painottuessa merkittävästi kiinteiden kulujen puolelle (n. 70–80 %) ja kassa- ja rahoitusriskien hallitsemiseksi, he esittävät asteuksella säädettäväksi perusmaksukertymäksi vuositasolla vähintään 20 % perus- ja käyttömaksuista. Jatkossa on myös tärkeää, että vesihuoltoliiketoiminnan ja mahdollisen palveluliiketoiminnan kirjanpidot ovat eritetyjä. Tällä varmistamme vesihuollon hinnoittelun kustannusvastaavuuden ja voimme tarvittaessa valvoa vesihuoltoliiketoiminnan kohtuullista tuottoa. Kuntaliitto kannattaa pykäläehdotusta, mutta huomauttaa, että muotoilu: ”perusmaksun, liittymismaksun ja muiden maksujen tulee jatkossa olla eri suuruinen...” ei saa johtaa tulkintaan, että kaikissa tapauksissa tavoiteltaisiin näiden maksujen osalta ko. Alueella täydellistä kustannusvastaavuutta.

Karttulan vesiosuuskunta lausuu, että 3 momentin sanamuodon ei tule olla velvoittava vaan salliva: ”Perusmaksu, liittymismaksu sekä muut maksut voivat olla eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä”. Tampereen Vesi Oy yhtyy lausuntoon. Myös Oulun vesi yhtyy lausuntoon ja lisää 1 momentista, että lakitekstiin olisi hyvä lisätä ohjaava kirjaus, että perusmaksun tulee olla merkittävä (osa x liikevaihdosta) tietyn määräajan kuluessa.

Suomen Vesilaitosyhdistys Ry tuo esiin, että uhkana uudistuksessa on, että asiakkaat alkavat vedota maksujen erisuuruisuuteen omaa maksutaakkaansa keventääkseen. Voiko asiakas tiheään asutussa taajamassa vaatia maksutaakkaansa alentamista momentin 3 perusteella, mikäli rakentamis- ja ylläpitokustannuksiltaan merkittävästi kalliimman haja-asutusalueen asiakkaan maksut ovat samansuuruisia tai vain hieman korkeampia. Tällainen mahdollisuus olisi hyvä eliminoida tulevasta laista kokonaisuudessaan. Tampereen Vesi Oy yhtyy lausuntoon. Lahden kaupungin mukaan perus-, käyttö- ja liittymismaksun määräytymisen perusteet tulisi säätää 19 §:ssä esitettyä tarkemmin ja maksujen pitäisi perustua vain vesihuoltoon liittyviin kustannuksiin eikä esimerkiksi kiinteistöjen rakennusten muihin ominaisuuksiin kuten pinta-alaan ja käyttötarkoituksenkin osalta vain todellisiin eroihin esimerkiksi tuotetun jäteveden laadun suhteen.

Kuopion kaupunki (kaupunkirakennelautakunta) vastustaa muutosehdotusta. Heidän mukaansa perusmaksun, liittymismaksun ja muiden maksujen muuttaminen velvoittavaksi eri alueilla erisuuruiseksi ei ole kannatettava uudistus, joka voi johtaa kohtuuttomuuksiin ja kuntalaisten kannalta epätasa-arvoiseen asemaan. Vesihuoltolaitoksen asiakas ei voi valita keneltä palveluntuottajalta ostaa esim. jätevesien käsittelypalvelun. Perusmaksun, liittymismaksun ja muiden maksujen tulee voida olla eri suuruisia eri alueilla, mutta tätä ei pidä muuttaa velvoittavaksi. Kun käyttömaksu on sama koko toiminta-alueella, tasataan sillä eri alueiden veden hinnan eroja. Erisuuruiset perusmaksut mahdollistavat eri alueilla aiheuttamisperiaatteen mukaisesti johtuvat erot. Maksuja koskeva pykälä tulee pitää voimassa olevan vesihuoltolain mukaisena, eikä muuttaa lakiluonnoksessa esitetyllä tavalla.

Hollolan vesihuoltolaitos katsoo, että vesihuoltolakiin on hyvä täsmentää, ettei liittymismaksu ole kiinteistökohtainen ja kertaluontoinen, vaan sitä voidaan tarvittaessa periä saman kiinteistön eri palstoilta useampia aiheuttamisperiaatteen ja vesihuoltolaitoksen toimittamien erillisten palveluiden mukaisesti.

20 § Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Valtiovarainministeriö toteaa, että vesihuollon eriyttämistä koskevasta 20 §:ää tulisi täsmentää siten, että kuntalain soveltamisalaan kuuluvan vesihuoltolaitoksen taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman laatimiseen sovelletaan kirjanpitolain sijasta kuntalain säännöksiä (ei kirjanpitolain lisäksi). Tämä tarkoittaa sitä, että tällöin sovelletaan kuntalain nojalla annettua tilinpäätöstietoja koskevaa asetusta. Lappeenrannan kaupunki kannattaa ehdotusta.

20 a § Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Valtiovarainministeriö toteaa, että esityksen vesilaitoksen toimintakertomusta koskevaan 20 a §:ään tulisi tehdä kuntalain soveltamista koskeva täsmennys, koska kuntalain mukainen toimintakertomus poikkeaa kirjanpitolain mukaisesta yrityspuolen toimintakertomuksesta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa, että esityksessä täsmennetään vesihuoltolaitosten toimintakertomusten sisältöä. Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää kannatettavana, että esityksessä täsmennetään vesihuoltolaitosten toimintakertomuksen ja kaikkia toimia, joilla vesihuollosta kerättävää tietopohjaa voidaan kehittää. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta.

Saarijärven kaupunki huomauttaa, että toimintakertomuksen laajempi laadinta lisää vesihuoltolaitosten työmäärää ja voi olla haastavaa vesiosuuskunnille. Kuntaliitto pitää tarpeellisena vielä harkita, ovatko kaikki sisältövaatimukset tarpeen kaikilla laitoksilla. Vaatimukset aiheuttavat merkittäviä lisävaatimuksia tilintarkastajan työlle ja tuovat myös pienille vesihuolto-osuuskunnille tilintarkastajan käyttövelvollisuuden. Tämä saattaa joiltakin osin vähentää mahdollisuuksia osuuskuntamuotoisen vesihuoltotoiminnan jatkuvuudelle.

20 b § Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen

Pykälä 20 b sai yhden lausunnon, jossa Lappeenrannan kaupunki kannattaa ehdotusta.

20 c § Taloustietojen julkistaminen

Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa muutosta, sillä tietojen avoimuus parantaa valvovien tahojen ja erityisesti vesihuoltolaitoksen asiakkaiden mahdollisuuksia päästä käsiksi näihin tietoihin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto kuitenkin huomauttaa, että vaikka vesihuollon (voimassa olevaa) hintatasoa koskevat tiedot veloitetaan ilmoittamaan osana toimintakertomusta, voi 20 c §:ssä tehty muutos aiheuttaa sekaannusta sen suhteen tulisiko tiedot ilmoittaa myös muualla kuin toimintakertomuksen osana. Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoo, että veden hintatasoa koskeva tieto on niin oleellinen, että se tulisi ilmoittaa myös muualla kuin osana toimintakertomusta. Nyt esitetty muotoilu on mahdollista tulkita niin, että hintatasoon liittyvä tieto olisi mahdollista ilmoittaa vain osana toimintakertomusta. Lappeenrannan kaupunki kannattaa määritelmien tarkentamista.

Oikeusministeriö lausuu, että lainsäädännössä tavanomainen ilmaisu internetissä julkaistavalle tiedolle on yleisessä tietoverkossa julkaiseminen. Muotoilu tulisi muuttaa vastaamaan tavanomaista lainsäätämistapaa. Vastaava muotoilu on myös siirtymäsäännöksissä. Lisäksi vaikuttaisi siltä, että pykälästä poistettaisiin joitakin julkaisuvelvoitteita. Poistoa ei kuitenkaan ole perusteltu perusteluissa.

Oulaisten kaupunki näkee, että 20 c § osalta julkisuus ei välttämättä ole tarpeen, koska toimintakertomuksesta voi saada liikaa tietoa. Pelkkien toimitusehtojen ja hinnoitteluperiaatteiden sekä taseen loppusumman voi esittää.

20 d § Vesihuollon tietojärjestelmä

Pykälä 20 d sai yhden lausunnon, jossa Lappeenrannan kaupunki kannattaa ehdotusta.

23 § Sopimusehtojen muuttaminen

Pykäläehdotus sai pääosin vastustusta, mutta myös hieman kannatusta. Kilpailu- ja kuluttajavirasto kannattaa sitä, että 1 momentin kohtaan 3 on esitetty lisäys, jossa vesihuoltolaitos saisi muuttaa 21 §:ssä tarkoitettujen sopimuksen mukaisia maksuja ja muita sopimuksen ehtoja muusta erityisestä syystä olosuhteiden ennakoimattomasti ja olennaisesti muututtua. Nimenomaan olosuhteiden ennakoimattomuuden lisääminen 3 kohtaan korostaa sitä, että 3 kohdan perusteella tehtävien sopimusmuutosten tulisi perustua sellaiseen olosuhteiden muutokseen, jota ei ole voinut sopimuksen tekohetkellä ennakoida. Korjausvelan kertymisestä johtuva maksujen muutos ei siten voisi perustua kohtaan 3 vaan se tulisi tehdä kyseisen momentin kohtaan 1 perustuen. Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen mukaan lainkohdan muutos ja siihen liittyvät perustelut selkeyttävät osaltaan sitä, millaisessa tilanteessa 23 § 1 momentin kohtaan 3 on maksumuutoksen perusteena voitu käyttää.

Lappeenrannan kaupunki ehdottaa, että olisi tarkoituksenmukaisempaa säilyttää nykyisin hyvin toimineet kirjaukset sopimusehtojen osalta. Raaseporin kaupunki, Tampereen Vesi Oy, Hyvinkään vesi, Kuopion Vesi Oy, Oulun vesi, Karttulan vesiosuuskunta, yhtyy lausuntoon. Lausunnoissa, kuten HSY:n, nousee esiin, että sopimusehtojen muuttamista ollaan vaikeuttamassa lisäämällä sana ”ennakoimattomasti” kohtaan 3, mikä voi aiheuttaa käytännön ongelmia. Suomen Kuntaliitto yhtyy lausuntoihin ja lisää, että on olennaista, että selvityksillä todettu vesihuolto-omaisuuden korjaustarpeen lisääntyminen on hyväksyttävä perustekohdan 1 mukaisille maksutarkistuksille, eikä tätä tule vesittää ehdotetulla pykälämuutoksella. He katsovat, että ehdotettu pykälä ja sen perustelut eivät ole linjassa keskenään ja ehdotetussa muodossaan voivat aiheuttaa tulkintaristiriitoja jatkossa. Vaihtoehtoisesti he esittävät, että pykälätekstissä maksut ja muut sopimusmuutokset erotetaan

toisistaan maksumuutoksia koskevalla lisäyksellä, uusi 1 mom: ”Vesihuollon 21 §:n mukaisissa sopimuksissa mainittujen maksujen muuttaminen on mahdollista, jos se on edellytyksenä vesihuoltopalvelun tuottamiselle tässä laissa säädettyllä tavalla” ja muuttamalla voimassa olevan lain tämän pykälän ensimmäinen virke muotoon ”Vesihuoltolaitos saa muuttaa 21 §:ssä tarkoitettujen sopimuksen muita ehtoja vain:”.

Suomen Vesilaitosyhdistys ry liittyy edellisiin lausuntoihin ja lisää, että asian avaaminen hallituksen esityksen perusteluissa helpottaa pykälän tulkintaa hieman. Kuitenkin tästä huolimatta vesihuoltolaitoskentän näkökulmasta olisi vaarallista tehdä tällainen pykälämuutos. Esitetty lisäys jäykistäisi sopimusmuutosten tekemistä entisestään, ja mahdollisesti pysäyttäisi tarpeellisten sopimusmuutosten tekemisen kokonaan. Onkin vaikeaa nähdä tilannetta, mikä olisi täysin ”ennakoimaton”, ja siihen vetoaminen kävisi liian helpoksi kaikissa tilanteissa, joissa tarpeellisia ja välttämättömiä muutoksia olisi kuitenkin tehtävä.

Laki ja Vesi Oy Turun mielestä lisäys 1 momentin 3 kohtaan on sinänsä kannatettava. Samalla olisi kuitenkin hyvä ottaa kantaa siihen, mikä on hyväksyttävä enimmäistaso maksujen muuttamiselle riippumatta siitä, millä perusteella sopimusehtoja muutetaan. Lakimuutosten yhteydessä olisi hyvä selvittää, miten vesihuoltolain ja kuluttajansuojalainsäädännön yhteensovittamista voitaisiin parhaiten edistää. Asiassa on nimittäin edelleen hieman epäselvää, kuinka paljon vesihuoltopalveluiden hintoja voidaan korottaa. Heidän mukaansa talousvesipalvelut ja jätevesipalvelut on ymmärrettävä kahdeksi eri palveluksi, vaikka niistä useimmiten sovitaankin samalla sopimuksella. He ehdottavat, että vesihuoltolaitoksille tulisi sallia hintojen korottaminen ja lainsäädännön vaatimusten käyttöönotto ilman, että valvontaviranomaiset puuttuvat asiaan – varsinkin niissä tilanteissa, joissa on kyse mahdollisista virheistä ja laiminlyönneistä hintojen korottamisessa pidemmällä ajanjaksolla ja kyse on tavoitteesta korjata tilanne eli lähinnä maksujen muuttamisesta vastaamaan aiheutuneita kustannuksia ilman, että asiaan voidaan soveltaa 23 §:n 2 ja 3 kohdassa todettua. Vaihtoehtoisesti tai lisäksi he ehdottavat, että vesihuoltolaissa säädetään sähkömarkkinalain tapaan sallitusta enimmäiskorotuksesta per käytettävissä oleva palvelu ja, että korotuksen enimmäismäärään otetaan kantaa sekä prosentuaalisesti että euromääräisesti.

Turun Vesihuolto Oy lausuu, että ennakoimattomuusperusteen tiukka tulkinta saattaa johtaa vesihuoltolaitosten kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen, jos esimerkiksi verkoston saneeraustarve on välttämätön eikä sitä ole voitu aiemmin huomioida maksuissa. Jos maksuja ei voida korottaa, saneerauskustannukset joudutaan kattamaan ulkopuolisella rahoituksella. Tällöin kulut lisääntyvät kasvaneiden rahoituskustannusten vuoksi ja siten voi tulla lopulta kalliimmaksi kuluttajille. Nykyisin on epäselvää, kuinka paljon maksuja voidaan määrällisesti korottaa. Hintojen korottamisen enimmäistason määrittäminen laissa selkeyttäisi nykyistä tilannetta niiden tilanteiden osalta, joissa perusteena ei ole lainsäädännön muuttaminen tai viranomaisen siihen perustuvasta päätös. Hintojen korottamista pitäisi voida arvioida palvelukohtaisesti (vesi ja jätevesi).

24 § Sopimuksen irtisanominen

Pykäläehdotus sai enemmän kannatusta kuin vastustusta. Suomen vesilaitosyhdistys ja Kuopion Vesi Oy kannattavat pykälään tehtyjä tarkennuksia, koska oikeuteen irtisanoa sopimus vesihuoltopalveluiden toimittamisesta ja käyttämisestä tehdyt tarkennukset selkeyttävät tulkinnanvaraisuuksia ja edistävät vaikeissa irtisanomistilanteissa asioiden nopeampaa ratkaisua. Kuntaliitto ja Lappeenrannan kaupunki kannattavat pykäläehdotusta.

HSY pitää hyvänä esitettyjä tarkennuksia sopimuksen irtisanomiseen liittyen. Lakiehdotuksessa on tunnistettu nykyiseen lainkohtaan liittyvä epäselvyys niin sanotun käyttösopimuksen irtisanomisen

osalta. On sekä vesihuoltolaitoksen että asiakkaan etu, että laitos voi irtisanoa sopimuksen tilanteessa, jossa veden toimituksen keskeytys on jatkunut kuukausia. Tällöin myös asiakkaalle muodostuva perusmaksun muodostuminen lakkaa. Tyypillisesti liittymissopimuksesta erillinen käyttösopimus tehdään kiinteistön tilapäisen haltijan, kuten vuokralaisen kanssa. Vuokralainen on voinut menettää kiinteistön hallinnan ja on kohtuullista, että vesihuoltolaitos voi irtisanoa sopimuksen, jolloin käyttösopimus palautuu liittyjälle.

Karttulan vesiosuuskunta kannattaa pykäläehdotusta muuten paitsi seuraavan lisäyksen osalta: "Lakiluonnokseen on lisätty, että asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittämistä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jos kiinteistöllä ei ole 10 §:n mukaista liittämismahdollisuutta." He perustelevat poistoa sillä, että kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi vapauttaa liittämismahdollisuudesta. Kuopion kaupunki (kaupunkirakennelautakunta) yhtyy tähän lausuntoon.

Helsingin kaupunki (pormestari) huomauttaa 5 momenttiin liittyen, että kunnan vastuu tulisi kytkeä vain tilanteisiin, joissa kunnalla on 6 §:n mukainen velvollisuus. Laki ja Vesi Oy turku kannattaa sopimuksen irtisanomiseen liittyviä muutoksia. He kuitenkin huomauttavat, että tilanteissa, joissa käyttösopimus on irtisanottu, ei ole tarkoituksenmukaista jättää voimaan itse liittymissopimusta, ellei siihen ole erityisiä perusteita. Vesihuollon lähtökohdan tulisi olla, että sopimus verkostoon liittymisestä sekä käyttösopimus ymmärretään yhtenäisenä kokonaisuutena, kun ymmärretään osapuolten kunnossapitovelvoitteet ja maksuja koskevat säännökset. Jos laitokselle ei kerry riittävästi tuloja verkostoon liitetystä kiinteistöstä, mutta sillä ei ole mahdollista irtisanoa 21 §:ssä tarkoitettua sopimusta verkostoon liittämistä 24 §:n 1 momentin tai 24 §:n 3 momentin perusteella, tilanne on kohtuuton. Turun Vesihuolto Oy lisää, että vesihuoltolaitoksella tulisi olla mahdollisuus irtisanoa myös liittymissopimus lainkohdan 26 § tarkoittamissa tilanteissa. Esityksen 24.3 §:n mukaan vesihuoltolaitoksella olisi mahdollisuus irtisanoa sopimus vesihuoltopalveluiden toimittamisesta ja käyttämisestä vain, jos vesihuollon palvelu on keskeytetty 26 §:ssä säädetyillä perusteilla ja keskeytys on jatkunut yli kuusi kuukautta, tai sopimuksen voimassa pitäminen on muuten kohtuutonta. Liittämistä koskeva sopimus ja sopimus palveluiden toimittamisesta tehdään yleensä yhdessä. Vesihuoltolaitoksella tulisi olla mahdollisuus irtisanoa myös liittymissopimus lainkohdan tarkoittamissa tilanteissa.

30 § Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka

Pykäläehdotus sai kaksi lausuntoa. Oikeusministeriö lausuu, että lainkirjoittajan oppaan mukaan uhkasakkolakiin ei nykyään enää informatiivisesti viitata (ks. jakso 12.7). Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälästä poistettaisiin toiminnan kieltämistä koskeva maininta, koska tämä ei ole uhkasakkolain mukainen tehoste. Toiminnan kieltäminen on sinänsä yksi mahdollinen hallintopakon muoto, jonka käyttämisestä on mahdollista säätää uhkasakkolain mukaistentehosteiden ohella. Perusteluissa tulisikin heidän mukaansa ennemmin ottaa kantaa siihen, eikö toiminnan kieltämistä pidetä enää perusteltuna hallintopakon muotona. Lappeenrannan kaupunki pitää muutosehdotusta kannatettavana.

31 § Vireillepano-oikeus

Pykäläehdotukseen saapui yksi lausunto. Lappeenrannan kaupunki kannattaa lausunnossaan ehdotusta ja toteaa, ettei siinä ole muutosta aikaisempaan käytäntöön verrattuna

32 § Muutoksenhaku

Pykäläehdotukseen saapui kaksi lausuntoa. Oikeusministeriö lausuu, että pykälän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä on informatiivinen viittaus yleislakiin, mutta sisältönsä perusteella säännöksen tarkoituksena on ulottaa oikeudenkäynnistähallintoasioissa annetun lain soveltaminen muutoksenhakuun tiettyjen kunnallisten viranomaisten päätöksistä. Tältä osin viittauksen tulisi olla aineellinen, jolloin säännös voitaisiin kirjoittaa muotoon: ”Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään, sovelletaan myös muutoksenhaussa kunnan ympäristösuojeluviranomaisen ja kunnan terveysuojeluviranomaisen tämän lain nojalla tekemiin päätöksiin. Muun kunnallisen viranomaisen päätökseen haetaan muutosta (valittamalla hallintotuomioistuimeen) kunnallisvalituksin noudattaen, mitä kuntalaissa säädetään. ”Pykälän 2 momentissa on käytetty siten kuin rakennetta, jonka osalta ei ole selvää, onko viittausinformatiivinen vai aineellinen. Perustelujen mukaan tarkoituksena olisi säätää aineellisesta viittauksesta, jolloin säännöksen voisi kirjoittaa muotoon ”muutoksenhaussa vesihuoltolaitoksen 16a §:ssä tarkoitettuun (tiedonsaantia asiakirjasta koskevaan) päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Laissa säädettäisiin myös uhkasakkoaisista tarkoitetuista hallinnollisista seuraamuksista. Tältä osin olisi syytä säätää erikseen näiden päätösten muutoksenhausta. Kyseinen säännös voitaisiin muotoilla seuraavasti: ” Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä teettämistä tai keskeyttämisen asettamista ja täytäntöönpantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkoaisista säädetään”. Säännös lienee selkeintä sijoittaa omaksi momentikseen, jolloin säännös voisi olla pykälän kolmannessa momentissa. Perusteluissa olisi selvyuden vuoksi syytä tuoda esiin se, että 2 ja 3 momentti muodostavat poikkeukset 1 momentissa säädettävään 2 ja 3 momenteissa mainittujen tiettyjen päätösten osalta. Lappeenrannan kaupunki kannattaa muutosehdotusta.

33 § Valitusoikeus

Pykäläehdotus sai yhden lausunnon, jossa Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta.

34 § Kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia

Pykäläehdotus sai lausunnoissa kannatusta. Oikeusministeriö kannattaa pykälän viittaussäännöksen täsmentämistä ehdotuksen mukaisesti, mutta ehdottaa perusteluiden täydentämistä siten että niissä tuotaisiin esiin oikeuspaikan valintaa koskevat säännökset. Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta.

35 § Salassapitovelvollisuus

Lappeenrannan kaupunki kannattaa pykäläehdotusta, koska muutosehdotuksessa korjataan salassapitoa koskevia ohjeita vesihuoltolain osalta.

35 a § Valvontaviranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Pykälä 35 a sai paljon muutosehdotuksia. Espoon seudun ympäristöterveyden ja Helsingin kaupungin mielestä tarkastusoikeuden lisääminen kunnan ympäristösuojeluviranomaiselle on tarpeellinen lisäys. Espoon ympäristöterveys kuitenkin huomauttaa, että pykälän perusteluissa mainitaan tietojen saanti kiinteistön omistajalta tai haltijalta, mutta nämä tahot puuttuvat itse pykälän 1 momentin listasta. Helsingin kaupungin mukaan lakiin olisi hyvä kirjata myös mahdollisuus avustajan käyttöön tarkastuksella, koska ympäristösuojeluviranomaisella ei välttämättä ole joskus tarvittavaa rakennusalan teknistä osaamista. Kuntaliitto pitää uutta pykäläehdotusta pääosin kannatettavana. He huomauttavat, että velvoitteille tulee säätää riittävät siirtymäajat, etteivät kustannukset nouse

ulkopuolisten asiantuntijapalveluiden käytön seurauksena. Vantaan kaupunki lausuu, että uuden 35 a §:n 2 momentti on hyvä muutos ja Lappeenrannan kaupunki kannattaa koko pykäläehdotusta.

Oikeusministeriö esittää lausunnossaan ehdotukseen seuraavia muutoksia. Momentti 1: Säännöksen voisi muotoilla yleisemmin ”salassapitosäännösten estämättä”, jolloin sanamuoto kattaisi poikkeamisen myös muualla kuin julkisuuslaissa säädetystä salassapitovelvoitteesta (ml. vesihuoltolaki). Momentti 2: Jatkovalmistelussa tulisi arvioida, onko tiedonsaantioikeussäännöstä mahdollista täsmentää. Lisäksi tulisi kuvata sitä, miksi tiedonsaantioikeutta on tarpeen väljentää voimassa olevasta säännöksestä. Täsmennysehdotus: ”tässä laissa säädettyjen tehtäviensä” suorittamista varten välttämättömiin tietoihin. Jatkovalmistelussa on lisäksi syytä varmistua siitä, että tiedonsaantioikeuksista on säädetty riittävästi esimerkiksi kuntien ja vesihuoltolaitosten välillä ottaen huomioon, että tässä laissa ehdotetaan säädettäväksi julkisuuslain laajuinen salassapitovelvollisuus vesihuoltolaitoksille. Pykälän säännöskohtaisista perusteluista ei suoraan käy ilmi, koskisiko momentissa tarkoitettu tiedonsaantioikeus myös henkilötietoja. Oletettavasti näin kuitenkin on. Tällöin perusteluissa tulisi todeta, että säännöksellä annetaan tietosuoja-asetusta täsmentävää tai täydentävää kansallista sääntelyä. Säännöksen osalta esityksessä tulisi kuvata tietosuoja-asetuksen jättämisen kansallisen liikkumavaran käyttöä. Lisäksi Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan hallituksen esityksessä on perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (ks. esim. PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2). Lisäksi tulisi perustella perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti, miksi ehdotettu kansallinen erityissääntely katsotaan välttämättömäksi. Luonnoksessa säädetyn tiedonsaantioikeuden osalta sääntelyn välttämättömyyttä perustelee ennen kaikkea se, että kyse on salassa pidettävän tiedon luovuttamista koskevasta säännöksestä, josta on kansallisesti julkisuuslain mukaan säädettävä erikseen ja säädettäessä on otettava huomioon perustuslakivaliokunnan käytännöstä seuraavat ehdot sääntelyn täsmällisyydelle ja tarkkarajaisuudelle.

Oikeuskanslerin virasto (oikeuskansleri) lausuu, että 35 a §:tä tulisi täsmentää vastaamaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä (ks. Esim. lainkirjoittajan opas ja PeVL 96/2022 vp). Verohallinto puolestaan kiinnittää huomiota siihen, että vesihuoltolain 35 a §:stä tai ainakin hallituksen esityksen perusteluista olisi hyvä käydä ilmi, mitä välttämättömiä tietoja Verohallinnolta on tarkoitus saada. Hallituksen esityksessä on syytä kuvata tarkemmin Verohallinnolle tietojen luovuttamisesta aiheutuvat olennaiset vaikutukset ja kirjata esitykseen Verohallinnolle tuollaisista vaikutuksista aiheutuvat muutuskustannukset. Jos tarkoituksena on saada tietoja suoraan tulorekisteristä, asiassa pitäisi tehdä tuoltakin osin vaikutustenarvio ja säätää tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018). Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Tietoluovutusten toteuttamiselle on varattava riittävästi aikaa ennen lain voimaantuloa.

Sosiaali- ja terveysministeriö lausuu, että pykälään voisi lisätä informatiivisen viittauksen tai säännöskohtaisissa perusteluissa voisi tuoda esiin, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta säädetään lisäksi terveydensuojelulain 44 ja 45 §:ssä.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan säännöksen perustelujen mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada tietoja myös kiinteistön omistajalta tai haltijalta. Näitä ei ole kuitenkaan mainittu 1 momentissa, mikä olisi tarpeen näkyä itse lakipykälässä. 35 a §:n 2 momentin mukaista valvontaa varten viranomaisella olisi oikeus päästä myös tiloihin, joissa harjoitettaisiin vesihuoltolain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, kuten vesihuoltolaitokselle tai vedenottamolle. Valvonnallisessa tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Säännöksen perusteluissa ei ole mainittu, miksi oikeus olisi säädetty vain kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. On kovin kankea ratkaisu, jos esimerkiksi kunnan terveydensuojeluviranomainen tai ELY-keskuksen valvova viranomaisena joutuisi pyytämään kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselta luvan tarkastukseen. Jos muiden valvovien viranomaisten oikeudet on jätetty vesihuoltolaista pois sen tähden, että niistä on

säädetty toisessa laissa, niin se pitäisi tuoda esille perusteluissa. 3 momentti: säännöksellä suojatun valtiosääntöoikeudellisen kotirauhan piiriin eivät kuitenkaan kuuluisi asunnon piha-alue tai muuhun kuin asumiseen käytettävät tilat, koska kyse ei olisi rikoslain suojaamasta kotirauhasta. Voisiko kuitenkin olla tilanteita, jossa olisi tarvetta tehdä valvontatoimia asuntoon ja jos olisi, niin kuka viranomainen sen voisi hoitaa? Terveysturvallisuuslain 46 §:n 1 momentissa on säädetty: ”Tarkastus tai siihen liittyvä muu valvontatoimi voidaan tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa muutoin kuin tilan haltijan tai omistajan omasta aloitteesta vain, jos se on välttämätön sen selvittämiseksi, aiheutuuko haltijalle tai muulle tilassa oleskelevalle taikka naapurille terveyshaittaa.” Tämän voisi mainita pykälän perusteluissa.

X § Lausunnoissa ehdotetut uudet pykälät

Suomen Kuntaliitto pitää tarpeellisena sisällyttää lakiin pykälätekstiin säännös vesihuollon tukemisesta. Asiallisesti se ei kuitenkaan välttämättä kuulu tähän maksuja koskevaan pykälään. Kuntaliitto ehdottaa, että vesihuollon tukemisesta säädetään omassa pykälässään, esimerkiksi uudessa pykälässä 19 b §. Kuntaliitto ehdottaa selvitetäväksi mahdollisuuksia säätää vesihuollon valvontaviranomaisille tai kunnalle oikeus pyytää virka-apua vesihuollon häiriötilanteissa.

Suomen Kuntaliitto ry esittää, että lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jolla säädettäisiin kunnan valvontaviranomaiselle mahdollisuus periä maksu eräistä tarkastuksista ja muista valvontatoimenpiteistä. Ehdotettuja ovat suoriteperusteiset maksut tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen tässä laissa tarkoitetun kiellon tai määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi, sekä hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista. Jyväskylä kaupunki, Tampereen kaupungin ympäristönsuojelu, Iisalmen kaupunki, Muuramen kunta, Espoon seudun ympäristöterveys, Savonlinnan kaupunki, Orimattilan ympäristövaliokunta, Oulun seudun ympäristötoimi ja Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimiala kannattavat ehdotusta.

3. Muu lausuntopalaute

3.1 Lausunnot hallituksen esityksestä

Oikeusministeriön mukaan hallituksen esitysluonnoksessa näyttäisi omaksuttaneen lähtökohta siitä, että vesihuoltolaitokselle säädetyissä tehtävissä ei ole kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetusta julkisesta hallintotehtävästä. Asiaa ei kuitenkaan ole varsinaisesti käsitelty esitysluonnoksessa, eli arvio siitä, voisiko tehtävissä ainakin joltakin osin olla kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetuista julkisista hallintotehtävistä puuttuu. Toisaalta luonnoksessa ei myöskään ole esitetty arviota siitä, millä perusteella tehtävien ei katsota olevan merkityksellisiä perustuslain 124 §:n kannalta. Oikeusministeriö katsoo, että vesihuoltolaitoksen tehtävien arviointi perustuslain 124 §:n kannalta on perusteltua sisällyttää hallituksen esityksen säätämisperusteluun. Arviolla siitä, onko vesihuollon tehtävien hoitamisessa kyse perustuslain 124 §:ssä säädetyistä julkisen hallintotehtävän hoitamisesta, on vaikutusta esitysluonnoksen muuhun säätämisperusteluun. Säätämisperusteluissa tulisi myös olla kannanotto myös asetuksenantovaltuuksien sisällölliseen hyväksyttävyyteen, eli täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen ja siihen, etteivät ne sisällä valtuutusta säätää muista kuin vähäisistä yksityiskohdista (PeVL 25/2005 vp, s. 4 ja PeVL 1/2004 vp, s. 2). Vesihuoltolain 15 a §:ään ehdotettava asetuksenantovaltuus vaikuttaa väljältä, koska se mahdollistaa tarkempien säännösten antamisen vesihuoltolaitoksen toiminnasta palvelujen

turvaamiseksi. Epäselväksi myös säännöspohjaisesti jää, onko asetuksenantovaltuus tältä osin sidottu palvelujen turvaamiseen.

Huoltovarmuuskeskus arvioi että, vesihuoltouudistuksen tavoitteena oleva vesihuollon rakennemuutos, jossa vesihuoltolaitosten yksikkökoon kasvattamisen ja toimintakentän keskittämisen katsotaan johtavan parempaan toimintavarmuuteen. Keskitetympään rakenteen ja suurempien toimintayksiköiden ideaali ei kuitenkaan ole ratkaisumallina ongelmaton. Se itsessään lisää toimintayksiköiden kriittisyyttä sekä häiriöiden vaikutuksia toisiinsa eri tavoin kytkeytyneissä ja riippuvaisissa kriittisen infrastruktuurin järjestelmissä. Siinä missä ratkaisumalli on omiaan tuomaan tehokkuutta vakauden aikoina, vallitsevan toiminta- ja turvallisuusympäristön epävakauttavat elementit alleviivaavat riittävän hajautetusta rakenteesta ja kriittisyyden vähentämisestä saatavia etuja.

Omakotiliitto kritisoi esityksen tavoitetta edistää vesihuoltolaitosten rakennemuutosta ja alueellisen yhteistyön kehittämistä. Pienten vesihuoltolaitosten, jotka saattavat tuntea paremmin paikalliset tarpeet ja olosuhteet, yhdistäminen voi johtaa suurempiin hallinnollisiin ja toiminnallisiin yksiköihin Riskinä on paikallisen päätöksenteon heikkeneminen ja asiakkaiden tarpeisiin joustamattomammat palvelut. Riskinä on myös hintatason nousu, jos laajemman alueen hallinnan takia kustannukset jakautuvat aiempaa epätasaisemmin joidenkin asukkaiden osalta.

Suomen ympäristökeskus kiinnittää huomiota esityksen perusteluissa käytettävään terminologiaan, joka on vaihtelevaa kuvailtaessa niitä laitoksia, jotka eivät ole lain soveltamisalan piirissä.

Itä-Suomen aluehallintovirasto lausuu, että Valvira laatii STM:n asetuksen (1352/2015) 21 § 2 momentin mukaisesti kerran kolmessa vuodessa valtakunnallisen yhteenvedon 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista häiriötilanteista koskevista tiedoista ja hyödyntää niitä päivittäessään terveydensuojelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua suunnitelmaa talousveden laadun turvaamiseksi onnettomuuksissa tai vastaavissa muissa häiriötilanteissa. Talousveden häiriötilanneilmoitukset ja -yhteenvedot tehdään ja lähetetään sähköisesti Vati-järjestelmän (Ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen tietojärjestelmään) kautta Valviran ohjeistuksen mukaisesti. Näin häiriötilanteista saadut yksityiskohtaiset tiedot ja data voidaan hyödyntää Valviran valtakunnalliseen yhteenvedoon liittyen. Aluehallintovirasto pitää tämän vuoksi tärkeänä, että vesihuoltolaitosten ilmoitukset kunnan terveydensuojeluviranomaiselle sisältävät sellaista tietoa mitä terveydensuojeluviranomainen tarvitsee omaan häiriötilannetilastointiin, jotta tietoa voidaan käyttää talousveden laadun turvaamiseksi onnettomuuksissa tai vastaavissa muissa häiriötilanteissa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus lausuu, että vesihuoltolaitosten omistuspohjasta riippumatta tulee vesihuollon toiminnallinen varautuminen toteuttaa alueellisena yhteistyönä viranomaisten valvonnassa, kansallisesti säädettyjen (ml. CER-dir) vaatimusten mukaisesti. Vesihuoltolaitosten ja -verkostojen digitalisoituessa tulee kyberturvallisuuteen kiinnittää erityinen huomio, samalla kun varmistustaan järjestelmien toimivuudesta myös laajoissa ja pitkäkestoisissa sähköverkon häiriötilanteissa.

Kuntaliitto huomauttaa, että kappaleessa 4.1 on kuvattu pykälämuutoksia ja tekstissä viitataan valtioneuvoston asetukseen, jossa säädettäisiin tarkemmin 5 a §:ssä säädettäväksi ehdotetusta kunnan vesihuoltosuunnitelmasta. Ko. pykälästä kuitenkin puuttuu tätä koskeva asetuksenantovaltuus. Kuntaliiton näkemyksen mukaan vaikutusten arviointia kappaleissa 4.2.1 ja 4.2.3 tulisi täydentää. Lausunnon mukaan suuressa osassa maaseutualueita ja etenkin harvemmin asutulla maaseudulle keskitetty, vesihuoltolaitoksen hoitama vesihuolto ei ole teknisesti eikä taloudellisesti mahdollista. Tällaisten alueiden suhteellinen osuus tulee väestömuutosten

seurauksena kasvamaan. Tämä olisi tarpeen tunnustaa vaikutusarvioissa samoin kuin maaseutualueiden vesihuoltomaksujen pääsääntöisesti taajamia suurempi korotuspaine.

Tampereen yliopisto lausuu, että vaikuttava vesihuollon tutkimus edellyttää oleellisesti nykyistä enemmän resursseja, esimerkiksi prosentti vesihuoltolaitosten liikevaihdosta (sivu 182:kohta 9). Vesihuoltolaitoksille tulisi antaa myös mahdollisuus kerätä vastaava määrä varoja kansainväliseen toimintaan (esimerkiksi prosentti vesihuoltolaitosten liikevaihdosta) Mm. Tanskassa toimitaan näin.

3.2 Muut yleiset lausunnot

Yhteensä 65 lausunnonantajaa hyödynsi tilaisuutta antamalla muuta palautetta vesihuoltolain uudistamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö lausuu, että huoltovarmuudesta ja kriittisen infrastruktuurin toiminnasta vastaavien yritysten osittainenkin siirtyminen ulkomaalaiseen omistukseen voi lisätä epävarmuutta yrityksen kyvykkyydestä vastata sitoumuksistaan erityisesti kriisitilanteessa. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää, että hallituksen esitysluonnoksen sivulla 6 kohdassa ”Muu vesihuoltoon liittyvä lainsäädäntö” oleva muotoilu: ”Yritysmuotoiset vesihuoltolaitokset on katsottu myös lain ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta (172/2012) tarkoittamiksi yrityksiksi, jotka tuottavat tai toimittavat yhteiskunnan turvallisuuden kannalta Suomen viranomaisille niiden lakisääteisiin tehtäviin liittyviä kriittisiä tuotteita tai palveluja, ja jotka ovat lain edellyttämän seurannan kohteena.” korvataan seuraavalla muotoilulla: ”Vesihuoltolaitokset voidaan katsoa ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetun lain (172/2012) tarkoittamiksi seurannan kohteiksi, koska ne ovat lähtökohtaisesti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta kriittisiä.” Ehdotettu muotoilu vastaa paremmin ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetun lain sisältöä ja tulkintakäytäntöä.

Valtiovarainministeriö toteaa, että esityksessä tarkoitettujen muutosten valtiontaloudelliset vaikutukset arvioidaan esityksessä vähäisiksi. Esityksen mukaiset muutokset toteutetaan julkisen talouden suunnitelmien ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötöyvuosimäärien puitteissa. Esityksen jatkovalmistelussa tulee kuitenkin kiinnittää huomiota edellä kuvattuihin kuntien kustannuksiin ja esittää keinot niiden kompensoimiseksi. Uudistus ei saa lisätä valtion tai kuntien kustannuksia.

Puolustusministeriö pitää esitystä kannatettavana. Esitys edistää vesihuollon toiminnan turvaamista ja huoltovarmuutta ja siten myös maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa yleisesti, että säännösehdotukset muuttavat lain nykyistä systematiikkaa, mistä voi aiheutua epäselvyyttä. Lisäksi lakiin tehtäviin muutoksiin ja lisäyksiin sisältyy eräitä tarpeettomilta vaikuttavia säännöksiä, sääntelytapa on osin epäjohdonmukainen ja ehdotusluonnoksessa käytetyt termit aiheuttavat paikoin sekaannusta. Korkein hallinto-oikeus voi tarvittaessa täsmentää viimeksi mainittuja seikkoja esityksen jatkovalmistelussa.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto muistuttaa, että vesihuoltolain soveltamisopas tulee päivittää ja saattaa ajantasaiseksi, kun uusi laki astuu voimaan. Yksittäisinä teknisinä huomioina KKV kiinnittää huomiota siihen, että Kilpailu- ja kuluttajaviraston nimi on esitysluonnoksen sivulla 6 epähuomiossa kirjoitettu muotoon ”kuluttaja- ja kilpailuvirasto”. Lisäksi samalla sivulla kuluttajansuojalain numeroksi mainitaan 378/1998. Lain oikea numero on kuitenkin 38/1978.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto lausuu, että vesihuoltolakiin tulisi säätää, kuka viranomainen on toimivaltainen pyytämään varavedenjakeluun virka-apua puolustusvoimilta esimerkiksi tilanteessa, jossa: - kunnan vedensaanti on lamaantunut tai uhkaa lamaantua (vaihtoehtoisista vedenotto- ja

verkostoyhteyksistä huolimatta) - kunnalla/vesihuoltolaitoksella ei ole omaa kalustoa yms. varaveden toimittamiseen ja järjestämiseen eikä uusien vesilähteiden käyttöönottoon nopealla aikataululla sekä - puolustusvoimilla on käytettävissä/saatavissa riittävästi mm. kuljetus-, porauskapasiteettia jne.

MTK-Etelä-Pohjanmaa ry muistuttaa, että kansainväliset sijoittajat tavoittelevat uusia tuottavia sijoituskohteita. Tärkeää on huolehtia, että maailman parhaimmille pohjavesivarannoille ja niiden hallinnalle ei tapahdu "Carunoita". MTK-EP korostaa, että vaikka kuntapäätäjillä on huolia vesihuoltoverkoston ylläpidon aiheuttamista kustannuksista, vesihuoltoverkoston suunnitelmallinen kunnossapito on välttämätöntä. Julkisen omistuksen turvaaminen on tärkeää, sillä mahdollinen ulkopuolinen sijoittaja vaatisi sijoitukselleen korkeat tuotot ja joka tapauksessa kaikki mahdolliset kustannukset maksatettaisiin veden käyttäjillä. Pohjimmiltaan kyse ei siis ole, kuten joskus virheellisesti ajatellaan, maamme pohjavesien riittävydestä vaan vesihuoltojärjestelmän omistuksesta, hallinnasta ja veden hinnasta. MTK-EP katsoo, että lakiesityksessä on ansiokkaasti tunnustettu haja-asutusalueilla toimivien vesiosuuskuntien merkitys. MTK-EP odottaa, että elinkelpoisten vesiosuuskuntien rahoitusmahdollisuudet turvataan jatkossa esimerkiksi tarvittavilla ohjeistuksilla kuntien takauksien mahdollistamiseksi. Lopuksi MTK-EP haluaa muistuttaa, että pohjavedet muodostuvat maanomistajien mailla, mutta maanomistajille ei kuitenkaan synny omistusoikeutta pohjaveteen. Sen sijaan maanomistajiin kohdistuu monia kustannuksia aiheuttavia rajoitteita ja velvoitteita yhteisen pohjavetemme laadun ja määrän turvaamiseksi.

Hämeen ELY-keskus arvioi että parhaimmillaan vesihuoltolaitokset ovat tärkeitä alueellisia toimijoita, jotka eivät vaikuta ainoastaan jakamansa talousveden ja käsittelemänsä jäteveden laatuun vaan myös ottamansa raakaveden laatuun laajassa yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Tällaisesta on HS Vesi Oy ollut hyvä esimerkki. Tällaiset vesihuoltolaitokset tekevät tuloksekasta yhteistyötä pinta- ja pohjavesien laadun ja määrän turvaamiseksi alueensa vesienhoitotoimijoiden kanssa. Vesihuoltolaitoksen osallistuminen alueellisiin tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä erilaisten edistämistoimenpiteiden rahoitukseen voi tuoda alueelliseen tekemiseen paljon lisää resursseja ja vaikuttavuutta. Olisi tärkeää, että vesihuoltolain uudistus kannustaisi vesihuoltolaitoksia näkemään roolinsa alueellisena vaikuttajana aiempaa selkeämmin ja tiedostamaan, että heidän osallistumisensa alueelliseen vesienhoitoyhteistyöhön voi olla juuri se tarvittava siirto, joka vesien tilan paranemisen kautta auttaa turvaamaan toimintaedellytykset sekä vesihuoltolaitokselle että vettä käyttävälle teollisuudelle ja parantamaan vesien virkistyskäyttömahdollisuuksia alueensa asukkaille.

Varsinais-Suomen ELY-keskus ehdottaa, että koska Yhteiskunnan turvallisuusstrategian valtioneuvoston periaatepäätös on uudistettavana, tulisi uudistuksessa kirjattavat mahdolliset muutokset huomioida vesihuoltolain muutoksessa.

Vesilaitosyhdistys haluaa kiinnittää huomiota muiden uudistuksen alla olevien lakien mahdolliseen vaikutukseen liittyen vesihuoltolain soveltamisalaan ja sen toimeenpanon valvontaan. Julkisuuslakia ollaan uudistamassa ja mietinnössä ehdotetaan julkisuuslain organisatorisen soveltamisalan laajentamista voimassa olevaan lakiin nähden siten, että lakia sovellettaisiin perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan. Olisikin ensiarvoisen tärkeää ensinnä saada selkeä tulkinta mitä kaikkea julkisen hallintotehtävän alle voidaan olettaa kuuluvan. Muutoin on odotettavissa, että soveltamisalan laajentaminen kokonaisuudessaan julkisen hallintotehtävän hoitamiseen tulee aiheuttamaan runsaasti tulkinnanvaraisuutta, epäselvyyttä ja kustannuksia vesihuoltokentälle. Lisäksi Vesilaitosyhdistys katsoo, että mietinnössä ehdotettu julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen julkisyhteisön, valtion liikelaitoksen tai julkisyhteisöjen yhteisessä määräysvallassa olevaan yhteisöön tai säätiöön ja näiden määräysvallassa oleviin tytäryhteisöihin ja tytärsäätiöihin siltä osin kuin ne harjoittavat muuta kuin kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa, ei ole tarkoituksenmukaista, saati tarpeellista. Valtion

aluehallinnon uudistamisen osalta tulee varmistaa riittävien resurssien säilyminen ja tarvittava lisääminen, jotta tulevan vesihuoltolain toimeenpanon valvonta voidaan varmasti turvata. Uuden 2025 alusta voimaan astuvan rakentamislain yhteydessä Vesilaitosyhdistys pitää ensiarvoisen tärkeänä, että uudis- ja laajennusrakentamisesta tulisi edelleen ilmoittaa kuntaan, vaikka se ei rakentamislain kontekstissa enää varsinaista lupaa tarvitsisikaan. Eritoten rakentamisessa, mihin sisältyy uusien vesi- ja viemärlaitteistojen asennusta, jotka kytketään vesihuoltolaitoksen vesi, viemäri taikka hulevesiverkkoon, tulee ilmoitus tehdä. Näiden ilmoitusten ja kunnalta saatujen tietojen perusteella vesihuoltolaitokset voivat kontrolloida verkostoihinsa liittyjien määrää.

Koneyrittäjä ry huomauttaa, että hallituksen esityksen luonnoksessa ei ole esitetty muutoksia vesihuoltolain lukuun kuusi, jossa säädetään esimerkiksi virheestä ja hinnanalennuksesta. Koneyrittäjien mielestä nykytilanteessa vesihuollon korjausvelan kasvaessa on perusteltua nostaa nykyisen 27 §:n neljännen momentin mukaista hinnanalennuksen vähimmäismäärää viiteen prosenttiin asiakkaan vuotuisesta perus- ja käyttömaksusta.

Pellervon mukaan vesiosuuskunnan yhdistämisen liittyviin vero-ongelmiin on puututtava lainsäädännöllä. Vesihuoltolain yhtenä tavoitteena on ollut alueellisen yhteistyön kehittämisen ohella vesihuoltolaitosten rakennemuutosten edistäminen. Tämän tavoitteen yhtenä esteenä on ollut vesiosuukuntien liittymismaksujen palautuskelpoisuuteen sekä liittymismaksujen arvonlisäveroseuraamuksiin liittyvät ongelmat. Nämä aktualisoituvat erityisesti liiketoimintakauppojen sekä sulautumisten yhteydessä ja todennäköisesti tulevat myös jatkossa olemaan merkittävä este sinällään järkeville yhdistymisille. Ongelma liittyy Korkeimman hallinto-oikeuden 2004:14 (11.2.2004) ratkaisuun, jonka perusteella liittymismaksun katsottiin olevan palautuskelpoisina arvonlisäverottomia. Tämä on johtanut käytäntöön, joka on vääristänyt vesiosuukuntien taseet ja myös osaltaan ollut heikentämässä vesiosuuskuntien taloutta. Vesihuoltolain muutoksen yhteydessä pitäisikin muuttaa myös verolainsäädäntöä siltä osin, että myös verolainsäädännössä otettaisiin huomioon vesiosuuskunnan voittoa tavoittelevista yhtiöistä poikkeava tarkoitus, vesihuollon tarjoaminen sen omistaville jäsenille.

Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä niin kansallista kuin alueellista huoltovarmuutta ja sitä, että vesilaitosten varautumista sää- ja ilmatoriskeitä pyritään parantamaan sekä turvaamaan vesihuoltopalvelujen häiriötön toiminta, riskien hallinta sekä kyberturvallisuus. Pohjanmaan liitolla ei ole muuta huomautettavaa koskien ehdotusta vesihuoltolain muuttamiseksi.

Orimattilan ympäristövaliokunta katsoo, että vesihuoltolain muutosten tulee jatkossa sujuvoittaa sellaisten vesiosuuskuntien vesihuoltotehtävien siirtämistä kaupungin omalle vesihuoltolaitokselle, joilla taloudellinen tilanne, henkilöstöresurssit tai riskienhallinta ovat liian haastavia pitkäjänteisen vesihuollon turvaamiseksi.

Tervon kunta lausuu, että turhaa sääntelyä tulee välttää. Tavoitteenahan on lisätä normien purkua eikä lisätä sääntelyä entisestään.

Siilinjärven kunnan ympäristöterveyspalvelut lausuu, että vesihuoltolain soveltamisopas tulee päivittää ja saattaa ajantasaiseksi, kun uusi laki astuu voimaan.

Kuopion kaupunki ehdottaa, että siirtymäaika liittämiselvollisuuden osalta tulee taajamissa ja taajamien ulkopuolilla kiinteistöillä olla sama eli sidottu tämän lain nojalla hyväksytyyn toiminta-alueeseen.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän HSY mukaan muuttunut turvallisuustilanne tulisi huomioida myös siinä, kuinka vesihuoltotoiminnan haavoittuvuuteen liittyvä tieto voidaan pitää salassa.

Vesilahden rakennus- ja ympäristölautakunta, Raision kaupunki, Raision Vesi Oy ja Valkeakosken kaupunki, Ympäristönsuojelu yhtyvät Kuntaliiton lausumaan 19.06.2024.

Kruunupyyn kunta pelkää, että tällä uudistuksen myötä ei pystytä noudattamaan lakia ilman apua, eikä myöskään vesihuoltoa voida pitää turvallisena. On erittäin tärkeää varmistaa, että vesihuolto toimii koko maassa, eikä ratkaisu voi olla vain suuria, useita kymmeniätuhansia ihmisiä sisältäviä yksiköitä. Ennen tätä kattavaa uudistusta pitäisi olla mahdollista hakea tukea tai avustuksia.

Kuopion kaupungin kaupunkisuunnittelupalvelut lausuu, että tukkuvesihuoltolaitoksen ja vesihuoltolaitoksen tai kahden vesihuoltolaitoksen sopimusten väliset asiat ja sopimukset jäävät edelleen vesihuoltolain soveltamisen ulkopuolelle. Nämä tulisi lisätä lain soveltamisen piiriin esim. maksujen osalta kuluttaja-asiamiehen valvonnan alaiseksi tai muilta osin elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksen valvontaan, jotta vältetään asiakkaiden kannalta kohtuuttomat tilanteet. Kahden vesihuoltolaitoksen tai vesihuoltolaitoksen ja tukkuvesihuoltolaitoksen välinen riita-asia voi johtaa tilanteeseen, että jonkin valvontaviranomaisen tulisi päästä väliin, jos se vaikuttaa asukkaiden tai loppukäyttäjien vesihuoltoon. Tällaisia tilanteita voi olla kohtuuton hinnoittelu tai sopimuksen yksipuolinen irtisanominen, jolloin vesihuoltolaitoksen asiakkaat voivat jäädä ilman vesihuoltopalvelua. Asia tulisi lisätä pykälään 21 Sopimuksen tekeminen ja 23 Sopimusehtojen muuttaminen.

Melkonien vesiosuuskunta muistuttaa, että vesihuoltolaki edellyttää kaikkien palveluista aiheutuvien kustannusten kattamista palvelujen käyttäjiltä perittävillä maksuilla. Ei ole oikein, että osaa kuntalaisista palvelevia vesihuoltopalveluja tuotetaan kunnan vero- ja jopa lainavaroin, muiden kuntalaisten kustantaessa omien kiinteistöjensä vastaavat toiminnot omin varoin. On mielestämme selvää, että kunnan tulee tulouttaa rahoituksensa vuosikustannukset vesihuoltolaitokseltaan ja käyttää näitä varoja muiden kunnallisten palvelujen tasapuoliseen tuottamiseen. Vesihuoltolain valvontaan kuuluu osoittaa selkeästi viranomainen, joka valvoo lain noudattamista vesihuoltopalvelumaksujen perimisestä lain säännösten mukaisella tavalla. Joku sovittelumenetelmä ja viranomainen olisi tarpeen asettaa maksujen kohdentumista, maksujen ja sopimusehtojen kohtuullisuutta valvomaan tai edes niistä asiantuntevia lausuntoja oikeudenkäynteihin antamaan yhtä hyvin vesihuoltolaitoksen liittyjäasiakkaiden osalta, mutta erityisesti vesiosuuskuntien ostamien vesihuoltopalvelujen osalta, joissa kunnilla ei ole toistaiseksi ollut yleistettävästi osaamista kuntalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta myytyjen vesihuoltopalvelujen kustannusten kattajina. Aluevalvontavirastot voisivat kouluttautua ja hankkia osaamisen vesihuoltopalvelujen kustannusten kattamisen periaatteiden soveltamiseksi. VHL:n aiheuttamisperiaatteen asiantuntijoiden mukaan perusmaksut on asetettava riittävän korkealle, 70-80 prosentin osuuteen, vesihuoltolaitosten kustannuksia katettaessa. Nykyisin maksukäytäntö on päinvastainen: Käyttömaksuin katetaan yleisesti 70-100%. Perusmaksuilla 0-30%.

Yksityishenkilön mukaan laissa ei ole huomioitu riittävästi kiinteistökohtaista vesihuoltoa, vaan se on yksinkertaisesti kuitattu sanonnalla: Kiinteistöjen oma vesihuolto on kiinteistönomistajan vastuulla. Vesihuolto on kuitenkin välttämättömyyspalvelu, joka kuuluu myös niille kiinteistöille, jotka eivät syystä tai toisesta voi liittyä kunnan vesihuoltoverkostoon. Lausunnon mukaan lakiin pitää voida sisällyttää maininta, että kuntien vastuulla on myös auttaa verkoston ulkopuolella olevia kiinteistöjä taloudellisesti, teknisesti sekä valvonnallisesti. Näiden kiinteistöjen osalta on tehtävä seikkaeräinen

kartoitus niiden nykytilanteesta ja sen pohjalta on laadittava erillinen kunnan kiinteistökohtainen vesihuollon kehityssuunnitelma.

Yksityishenkilön mukaan muutaman vuoden välein tapahtuva lainsäädännön muuttaminen nakertaa kansalaisten luottamusta lainsäätäjiin ja johtaa ongelmiin, koska suuria investointeja tehdään vuosikausiksi eteenpäin, ja sitten laki taas muuttuukin. Lainsäädännössä ei ole lainkaan huomioitu muutoksesta aiheutuvia sosioekonomisia ongelmia. Kymmenien tuhansien eurojen liittymiskustannukset katsotaan "kohtuullisiksi" tilanteessa, jossa esim. kiinteistöjen arvot tyhjenevällä maaseudulla ovat pienempiä kuin liittymiskustannukset.

Yksityishenkilön mukaan on hyvä, että yhteiskunta huolehtii jäsenistään, mutta holhousyhteiskuntaa emme tarvitse. Ihmisten tilanteet ovat erilaisia ja he osaavat itsekkin ajatella. Lakiehdotuksessa ei millään tavoin erotella vakituisesti asuttuja kiinteistöjä ja mökkejä, joissa oleskellaan vain kesäisin. Kiinteistöllä voi myös olla puhdasvetinen ja hyvin toimiva kaivo. Mummo ei saa joutua lähtemään mökistään siksi, ettei hänellä ole varaa liittää kiinteistöään vesijohtoverkostoon.

Yksityishenkilön mukaan taajaman ulkopuolella sijaitseville kiinteistöille tuli vapautus liittymisvelvollisuudesta vuonna 2017 ja nyt lainsäädäntöä ollaan taas muuttamassa päinvastaiseen suuntaan. Vesihuoltolaki on ennakoitavuudeltaan todella heikkoa.

Yksityishenkilön mukaan tässä on taas yksi esimerkki surkeasta lainsäädännöstä. Veivataan edes taas milloin pitää liittyä verkostoihin ja milloin ei. Perustuslain pitäisi suoda omaisuuden suoja, mutta nyt ollaan ryöstämässä maaseudun asukkaita.

Yksityishenkilön mukaan vaikuttaa, että kaikessa hiljaisuudessa ollaan palauttamassa vanhaa "PASKALAKIA" voimaan.

Yksityishenkilön mukaan vesihuollossa tulisi pyrkiä samanlaiseen toimintatapaan kuin mitä on sähkön myynnissä, koska se todennäköisesti toisi kuluttajille säästöjä. Tuolloin kunnallisen vesihuoltolaitoksen päätehtävänä olisi vesijohtoverkon ylläpito. Yksityiset tahot voivat toteuttaa määräykset täyttäviä vesilaitoksia, jotka liittyisivät verkkoon ja toimittaisivat vettä oman hinnoittelunsa mukaisesti. Vaikka yksityisiä tahoja voisi verkkoon liittyä niin kunnan pitäisi tietysti vastata siitä, että jokaisella on kohtuudella vettä saatavissa - samaan tapaan kuin nyt toimitusvelvolliset sähköyhtiöt ovat alueilla velvollisia huolehtimaan sähkön siirrosta ja käyttösähkön toimittamisesta.

Liite 1. Lausunnonantajat

Organisaatio	Toimiala
Aalto University	Oppilaitos
ALVA yhtiöt Oy, Verkot ja omaisuudenhallinta	Vesihuoltolaitos
N.N.	Yksityishenkilö
Aurinkovuoren Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Eduskunnan oikeusasiamies	Valtion virasto tai laitos
N.N.	Yksityishenkilö
N.N.	Yksityishenkilö
Eräjärven Seudun vesiosuuskunta	Vesihuoltolaitos
Espoon seudun ympäristöterveys, Espoon seudun ympäristöterveys	Kunta tai kuntayhtymä
Etelä-Savon maakuntaliitto	Yhdistys tai edunvalvoja
Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat - vastuualue, Ympäristöterveydenhuoltoyksikkö	Valtion virasto tai laitos
Geologian tutkimuskeskus	Valtion virasto tai laitos
Hangon kaupunki, Hangon Vesi	Vesihuoltolaitos
Helsingin kaupunki, Kaupunkiympäristön toimiala Palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus Ympäristöpalvelut Ympäristöseuranta ja valvonta	Kunta tai kuntayhtymä
Helsingin kaupunki, Pormestari 20.9.2024 § 57	Kunta tai kuntayhtymä
Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY	Vesihuoltolaitos
Hollolan kunta, Hollolan kunnanhallitus 2.9.2024 § 199	Kunta tai kuntayhtymä
Huoltovarmuuskeskus	Valtion virasto tai laitos
Hyvinkään vesi	Vesihuoltolaitos
Hämeen ELY	Valtion virasto tai laitos
Hämeenlinnan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Iisalmen kaupunki/Ympäristönsuojelupalvelut	Kunta tai kuntayhtymä
Itä-Suomen aluehallintovirasto	Valtion virasto tai laitos
Janakkalan kunnan teknisen lautakunta	Kunta tai kuntayhtymä
Joensuun kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Jyväskylän kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Jämsän Vesi liikelaitos	Vesihuoltolaitos
Järvenpään Vesi	Vesihuoltolaitos
Järvi-Saimaan Palvelut Oy	Yritys
Kaavin kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Kainuun liitto	Yhdistys tai edunvalvoja
N.N.	Yksityishenkilö
Karttulan vesiosuuskunta	Vesihuoltolaitos
Kauniaisten kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Kemijärven kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	Valtion virasto tai laitos
Kiteen kaupunki, Kiteen ympäristölautakunta 11.9.2024 § 57	Kunta tai kuntayhtymä
Koneyrittäjät ry	Yhdistys tai edunvalvoja

Korkein hallinto-oikeus	Valtion virasto tai laitos
Kotkan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Kouvolan Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Kronoby kommun	Kunta tai kuntayhtymä
Kuluttajaliitto ry, Konsumentförbundet rf	Yhdistys tai edunvalvoja
Kuopion kaupunki, Alueelliset ympäristönsuojelupalvelut	Kunta tai kuntayhtymä
Kuopion kaupunki, kaupunkisuunnittelupalvelut, Kaupunkirakennelautakunta 18.9.2024 §165	Kunta tai kuntayhtymä
Kuopion Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta	Vesihuoltolaitos
Kärkölän kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Lahden kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Laki ja Vesi Oy Turku	Yritys
Lapinlahden kunta, Kunnanhallitus	Kunta tai kuntayhtymä
Lappeenrannan kaupunki, Lappeenrannan kaupunki on lausunnonantajana	Kunta tai kuntayhtymä
Lapuan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Lempäälän kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Lieksan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Liikenne- ja viestintäministeriö	Ministeriö
Loimaan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Lounais-Suomen aluehallintovirasto	Valtion virasto tai laitos
Loviisan kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen	Kunta tai kuntayhtymä
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos	Muu
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry	Yhdistys tai edunvalvoja
N.N.	Yksityishenkilö
N.N.	Yksityishenkilö
Marttilan kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Melkonien vesiosuuskunta	Vesihuoltolaitos
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	Kunta tai kuntayhtymä
MTK-Etelä-Pohjanmaa ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Mustasaaren kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Muuramen kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Nokian Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Oikeuskanslerinvirasto, oikeuskansleri	Valtion virasto tai laitos
Oikeusministeriö	Ministeriö
Orimattilan ympäristövaliokunta	Kunta tai kuntayhtymä
Oriveden kaupunki, Tekninen lautakunta	Kunta tai kuntayhtymä
Osuuskuntien Keskusjärjestö Pellervo ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Oulaisten kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Oulun seudun ympäristötoimi -liikelaitos	Kunta tai kuntayhtymä
Oulun vesi	Vesihuoltolaitos
Paimion kaupunki, Paimion kaupunginhallitus	Kunta tai kuntayhtymä
Parikkalan kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Pohjanmaan liitto	Yhdistys tai edunvalvoja
Puolustusministeriö	Ministeriö

N.N.	Yksityishenkilö
Raision kaupunki, Raision Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Raseborgs stad / Raaseporin kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Rautjärven kunta, Liikelaitos- ja lupajohtokunta	Kunta tai kuntayhtymä
N.N.	Yksityishenkilö
N.N.	Yksityishenkilö
N.N.	Yksityishenkilö
Saarijärven kapupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Salon kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
N.N.	Yksityishenkilö
N.N.	Yksityishenkilö
Savonlinnan kaupunki, Rakennus- ja ympäristölautakunta	Kunta tai kuntayhtymä
Siilinjärven kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Siilinjärven kunta, ympäristöterveyspalvelut	Kunta tai kuntayhtymä
Sipoon kunta, Sipoon Vesi	Vesihuoltolaitos
N.N.	Yksityishenkilö
Sisäministeriö	Ministeriö
Sonkajärven kunta	Kunta tai kuntayhtymä
Sosiaali- ja terveysministeriö, Turvallisuus ja terveys -osasto / Hyvinvoinnin ja terveyden suojelun yksikkö	Ministeriö
Suomen Kiinteistöliitto ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen Kuntaliitto ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen luonnonsuojeluliitto ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen Omakotiliitto ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen Vesilaitosyhdistys ry	Yhdistys tai edunvalvoja
Suomen ympäristökeskus	Valtion virasto tai laitos
Suomen ympäristöopisto Sykli	Oppilaitos
Tampere, Ympäristöpäällikkö, Kaupunkiympäristön palvelualue	Kunta tai kuntayhtymä
Tampereen kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Tampereen Vesi Oy	Vesihuoltolaitos
Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta	Oppilaitos
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL	Valtion virasto tai laitos
Tervon kunta / Ympäristöterveyspalvelut	Kunta tai kuntayhtymä
Tervon kunta, Nilakan ympäristölautakunta, Keiteleen, Tervon ja Vesannon kuntien ympäristönsuojelu	Kunta tai kuntayhtymä
N.N.	Yksityishenkilö
Tunturi-Lapin Ympäristöterveydenhuolto	Kunta tai kuntayhtymä
Turun kaupunki Kaupunkiympäristötoimiala, Kansliapäällikkö Tuomas Heikkinen	Kunta tai kuntayhtymä
Turun Vesihuolto Oy	Vesihuoltolaitos
Työ- ja elinkeinoministeriö	Ministeriö
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Ympäristövaikutukset ja alueidenkäyttöyksikkö/Pohjavesitiimi	Valtion virasto tai laitos
Vaasan hallinto-oikeus, Ylituomari Riikka Mäki	Valtion virasto tai laitos
Valkeakosken kaupunki, Ympäristönsuojelu	Kunta tai kuntayhtymä

Valtiovarainministeriö	Ministeriö
Vantaan kaupunki/sihteeristö	Kunta tai kuntayhtymä
Varsinais-Suomen ELY-keskus	Valtion virasto tai laitos
N.N.	Yksityishenkilö
Verohallinto, Pääjohtaja Markku Heikura, ylitarkastaja Markus Kautto	Valtion virasto tai laitos
Vesilahden kunta, rakennus- ja ympäristölautakunta	Kunta tai kuntayhtymä
Ylivieskan kaupunki	Kunta tai kuntayhtymä
Ympäristöministeriö	Ministeriö
Ympäristönsuojeluviranhaltijat (YSV) ry	Yhdistys tai edunvalvoja